

§ 1 Återrapportering från Europeiska rådets möte den 10–11 mars

*Återrapportering från
Europeiska rådets
möte den 10–11 mars*

Anf. 1 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Europeiska rådet träffades torsdag till fredag förra veckan för ett informellt möte i Versailles utanför Paris. Utgångspunkten för diskussionen var den alltmer osäkra geopolitiska situationen i Ukraina och området runt omkring efter Rysslands angrepp. Tre dimensioner låg till grund för diskussionen: att stärka våra länders försvarsförmåga, minska energiberoendet i Europa och bygga upp en stabilare ekonomisk bas.

Fru talman! Rysslands fullständigt oacceptabla krig mot Ukraina präglade diskussionen. Ryssland är ensamt och fullt ut ansvarigt för det enorma lidande som Ukrainas befolkning nu genomgår, ett lidande som växer för varje dag. Oförsvarbara attacker på civila, på sjukhus, på förskolor. Miljontals människor som tvingas på flykt från sina hem och sina liv.

EU-länderna står enade och fasta i beslutet att stödja Ukraina humanitärt men också militärt och att därutöver gå vidare med tuffa sanktioner mot Ryssland.

Från svensk sida stöttar vi Ukraina genom Europeiska unionen men också bilateralt med både humanitärt, finansiellt och militärt stöd. Mer kommer att behövas, i närtid men också på sikt.

Det råder i EU-kretsen stor och stark enighet om att fortsätta isolera Ryssland med sanktioner och listningar men också på andra sätt, till exempel genom internationella organisationer. Vi var i slutet av förra veckan överens om att införa fler sanktioner, och i måndags kunde EU besluta om ytterligare ett sanktionspaket.

Vi kom också överens om att stärka banden och utveckla partnerskapet mellan EU och Ukraina. Landets ansökan om medlemskap i EU har överlämnats till kommissionen för fortsatt analys och bedömning. Det finns stark enighet kring att Ukraina är en del av den europeiska familjen.

Fru talman! För att bättre kunna skydda Europas medborgare i ljuset av ett mer osäkert omvärldsläge ser vi ökade försvarssatsningar runt om i Europa – så också i Sverige. Vi beslutade på mötet att rusta våra förmågor liksom vårt samarbete inom EU och med Nato.

Det brev som jag och Finlands statsminister skrev till Europeiska rådets ordförande Charles Michel för att påminna om samarbetets roll för medlemsstaternas säkerhet fick gott gehör och skrevs också in i deklARATIONEN.

Flera medlemsstater underströk betydelsen av Lissabonfördragets ömsesidiga försvarsklausul som en politiskt viktig signal för solidariteten som finns mellan oss. Samtidigt är naturligtvis både EU och den transatlantiska länken och andra internationella samarbeten grundläggande för säkerheten i Europa.

Fru talman! Händelseutvecklingen den senaste tiden tvingar många länder att se över och ompröva sitt beroende av Ryssland för sin energiförsörjning. Vid mötet kom vi överens om att så snart som möjligt minska beroendet av gas, olja och kol från Ryssland. Det är något som vi från svensk sida har drivit. För att göra detta behöver vi så snabbt som möjligt genomföra den gröna omställningen för att minska vårt beroende av fossila bränslen. Argumenten för den omställningen har ju blivit än starkare. Det handlar inte bara om klimatet – och det är inte så bara – utan också om en säkerhetspolitisk bedömning. Vi behöver också arbeta vidare med att diversifiera Europas energiförsörjning och bli mer energieffektiva.

Fru talman! Vi diskuterade också EU:s ekonomi och konkurrenskraft. Här kommer vi de kommande åren att behöva investera mycket i vår säkerhet och vårt försvar, men vi behöver också investera för att genomföra den gröna omställningen. Här är det viktigt att understryka att mycket av den gröna omställningen kommer att ske, och också sker, med privata investeringar. Det ser vi inte minst i Sverige just nu. Men det kan också vara så att offentliga medel behöver skjutas till i uppstartsfasen eller för att skapa goda ramvillkor. Därutöver behöver vi satsa stora resurser på försvaret.

Jag underströk dock att det inte är aktuellt med några nya gemensamma lån. Tvärtom behöver vi ordning och reda i våra ekonomier. Vi ser att det är en sårbarhet i Europa att alltför många länder har mycket hög offentlig skuldsättning.

Avslutningsvis, fru talman: Sveriges linje ligger fast. Vi ska fortsätta ge stöd till Ukraina, arbeta för sanktioner mot Ryssland och stärka Sverige och EU.

Anf. 2 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Statsministern! Jag tror att jag kan uttrycka att hela kammaren står bakom statsministern när hon säger att det är oförsvarbara attacker mot Ukrainas folk som Ryssland utför. Jag kan dessutom tala åtminstone för mitt eget parti när jag säger att vi delar synen på Ukraina som en del av den europeiska familjen.

Två frågor vill jag ändå väcka.

För det första pratar man nu om alla de åtgärder som ska vidtas för Ukraina. Ett av de tydligaste vädjandena som kommer från ukrainska företrädare är att de behöver mer stöd även militärt. Jag vill ställa frågan om det var föremål för diskussion att åter använda den europeiska fredsfaciliteten för att förse Ukraina med vapen och huruvida den svenska regeringen funderar på att också göra det bilateralt, som statsministern nämnde. Vi har ju i kammaren lyckats samla oss med en kompakt majoritet bakom det första paketet, som bland annat innehöll 5 000 pansarskott. Kan vi tänka oss fler paket, statsministern?

För det andra, fru talman, hänvisar statsministern till det brev som Sverige och Finland har skrivit till de övriga länderna i EU om artikel 42.7. Jag undrar om statsministern vill utveckla lite grann om responsen. Det vi nu ser i Ukraina är ju att det inte kommer några soldater från andra länder på marken. Man vädjar om att stänga himlen mot den typ av missiler som nu träffar BB:n, lekskolor, förskolor och skolor, hem och bostäder. Jag undrar om det är statsministerns tolkning att 42.7 i händelse av att ett europeiskt land blir angripet skulle innebära att soldater kommer på marken och att man kan upprätthålla flygförbud för att skydda civilbefolkningen i händelse av ett väpnat angrepp.

Anf. 3 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Kommer det att komma fler paket med militärt stöd till Ukraina? Min bedömning är att svaret på den frågan är ja, om inte president Putin äntligen tar sitt förnuft till fånga och upphör med den folkrättsvidriga invasionen av Ukraina. Vi har från svensk sida drivit på för att vi ska ha ett stort stöd via den europeiska fredsfaciliteten. Från svensk sida ser vi också stor anledning att kunna göra ytterligare påfyllningar i den europeiska fredsfaciliteten.

Därutöver har jag sedan tidigare varit tydlig med att vi är öppna för ytterligare stöd till Ukraina, både humanitärt, finansiellt och militärt, även med ytterligare vapen. Svaret på frågan är alltså ett tydligt ja – det är något vi är öppna för.

Detta är också något jag diskuterade med mina stats- och regeringschefskollegor när jag träffade dem i London i går och i måndags – vilket ytterligare militärt stöd som kan ges till Ukraina. Det är naturligtvis oerhört viktigt för att man ska kunna fortsätta bekämpa den ryska militära invasionen.

Jag och min finska kollega skrev före mötet ett brev där vi påminde om den här klausulen. Det faktum att den sedan skrevs in i deklARATIONEN är ju ett tydligt tecken på att det är en försvarsklausul som också de andra länderna vill påminna om i den här situationen. Det är klart att detta har betydelse. Att andra länder inte skulle stå passiva vid ett väpnat angrepp mot ett EU-land är alltså oerhört tydligt.

Anf. 4 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Låt mig bara uppmuntra statsministern att i den europeiska familjen använda fredsfaciliteten men också att bilateralt från Sveriges sida fortsätta med det militära stödet, inklusive vapen, till Ukraina.

När det gäller samtalen kring artikel 42.7 tror jag att det är väldigt viktigt att man klagör om det på riktigt innebär en försvarsklausul, och då är det bra om statsministern vill utveckla hur detta förhåller sig till alliansfrihet. Ska det vara försvar på riktigt får det ju inte bli som i Ukraina nu, det vill säga att inga andra länders soldater kommer på marken och att inga andra länder kan bidra till ett flygförbud när det regnar död från himlen.

Jag har då en fråga. Det är skillnad mellan ett Natomedlemskap och Europaartikeln 42.7. Är det statsministerns bedömning att detta är en riktig försvarsklausul som även skulle innebära soldater på marken och att man kan upprätthålla ett flygförbud med hjälp av övriga EU-länder?

Anf. 5 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Tack, Hans Wallmark, för frågan! Det faktum att vi skrev det här brevet och att det sedan också fanns med i deklARATIONEN visar, tillsammans med det samtal som fördes i Versailles, på ett väldigt tydligt ställningstagande från andra europeiska länder: Man står upp bakom en solidaritet mellan alla medlemsländer i EU. Jag har också varit tydlig med att vi naturligtvis inte utesluter att vi skulle skicka stöd om ett annat EU-land blev angripet. En liknande inställning finns hos andra EU-ledare. Exakt vilket stöd det skulle handla om beror naturligtvis på hur situationen skulle se ut. Men att man inte förhåller sig passiv i ett sådant läge står bortom rimligt tvivel.

Anf. 6 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Det är positivt att kammaren är samlad bakom fördömandet av den oförsvarbara attacken mot Ukraina. Vi kan också ställa oss bakom regeringens och rådets tydliga ställningstagande för Ukraina i denna situation. Det är positivt med den uppfinningsrikedom som visas upp när det handlar om nya sanktioner mot Ryssland och om användandet av fredsfaciliteten, som vi från Sverigedemokraterna under lång tid efterlyst.

Det är också positivt att det nu läggs upp en tydlig plan för utfasningen av beroendet av Ryssland när det gäller olja, kol och gas. En annan säkerhetspolitisk aspekt gäller produkter där vi också är beroende av Ryssland, nämligen insatsvaror till jordbruket. Hur ser statsministern på den situationen? Gör EU tillräckligt här? Hur ser Sverige att man på kort och lång sikt kan göra sig mer oberoende av Ryssland när det gäller insatsvaror till jordbruket, som ju är centrala för att vi ska kunna producera mat i Europa?

Anf. 7 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! En av de saker som diskuterades på mötet var just situationen när det gäller jordbruket. I slutsatserna kom det också med en tydlig uppmaning till kommissionen att överväga olika optioner, tror jag slutordet blev, när det gäller hur man ska hantera situationen med livsmedelsprodukter och med jordbruket i Europa. Denna fråga är alltså högt upp på dagordningen, naturligtvis också i Sverige, där Jordbruksverket nu bedriver ett arbete för att se över de sårbarheter som finns inom det svenska jordbruket.

Det finns en lång rad varor där vi är beroende av rysk import och där vi kommer att behöva se över vårt importberoende och titta på vilka andra aktörer som kan finnas runt om i världen som kan förse oss med olika insatsvaror.

Utöver möjligheterna för Europa att bedriva ett effektivt jordbruk har vi hela frågan om möjligheten för Ukraina att fortsätta bedriva jordbruk även nu, i den här situationen. Ukraina är en mycket stor leverantör av mat till Europa men även resten av världen.

Anf. 8 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Tack, statsministern, för svaret!

En annan fråga som diskuteras i Europa nu – kanske inte specifikt på rådsmötet, men den finns i bakgrunden – är möjligheten att återigen ta upp lån på EU-nivå och dela ut i form av bidrag till medlemsstaterna. Vi ser att

det när det uppstår en kris i Europa är många som vill passa på och som upptäcker nya vägar till finansiering.

Från Sverigedemokraternas sida välkomnar vi statsministerns tydliga avståndstagande från dessa planer. Men vi kan samtidigt konstatera att statsministerns företrädare var lika tydlig innan vi fick coronafonden. Min fråga till statsministern är därför: Hur arbetar regeringen med att samla stöd bland likasinnade för att undvika att vi får en ny lånefinansierad fond på EU-nivå?

Anf. 9 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Att ta gemensamma lån i EU för att sedan dela ut som bidrag till enskilda medlemsstater är något som vi från den svenska regeringens sida, med stöd i den svenska riksdagen, har argumenterat mot och drivit hårdnackat motstånd mot. Detta gör vi tillsammans med andra länder som delar vår bild av hur man på bästa sätt sköter både Europas och enskilda länders statsfinanser.

Både den här krisen och coronakrisen visar vikten av att ha ordning och reda i statsfinanserna, för det är då man har handlingsfrihet i tider av kris. Det har denna kris återigen visat. Det är problematiskt att alltför många EU-länder har gått in i både coronakrisen och denna situation med alltför stor statsskuld.

Anf. 10 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Tack, statsministern, för återrapporten! Det är viktigt att Europeiska rådet har visat förmågan att agera snabbt och tydligt gentemot den ryska brutala aggression som pågår och som är riktad mot en av våra nära vänner, det självständiga Ukraina. Det är bra att man tydligt har uttryckt att Ukraina är en del av den europeiska familjen. Men vi vet att man vill ha mer från Ukrainas sida. Man vill få känna att detta inte bara är ord utan att man verkligen får en kandidatstatus. Man är väl medveten om att det inte är en snabb process, men signalen om en kandidatstatus vore värdefull för Ukraina i det här läget. Jag vill höra hur diskussionen gick när det gäller möjligheten att gå längre än att bara uttrycka att Ukraina är en del av familjen.

Fru talman! Jag är också nyfiken på om man i rådet diskuterade den resa till Kiev som tre av rådets medlemmar nu har gjort. Är detta något som så att säga markerar en ny hållning, att aktivt gå in för att också på plats försöka visa solidaritet med Ukrainas valda politiska ledning?

Sedan är jag nyfiken på energifrågan. Här var det ju tydligt. Vi vill ju att beroendet av rysk gas, olja och kol ska fasas ut, och det ska ske snabbare. Men det är många länder som har kommit att ha en väldigt tuff sits. Är statsministern beredd att från svensk sida vara med och låta EU gemensamt stötta de länder som står inför utmaningar för att kunna nå ett oberoende?

Anf. 11 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Ja, Ukraina behöver en väldigt tydlig signal från EU om att vi ser att de är en del av den europeiska familjen och att vi vill ha ett djupt och nära samarbete med Ukraina. Det är en signal som är viktig att skicka till alla dem som nu kämpar – soldaterna i Ukraina som kämpar och

Prot. 2021/22:82
16 mars

*Återrapportering från
Europeiska rådets
möte den 10–11 mars*

också hela civilbefolkningen, som lever under väldigt tuffa omständigheter.

Sverige har under lång tid stöttat Ukraina just för att man ska kunna utveckla sina institutioner för att kunna komma närmare ett medlemskap. Men med detta sagt finns det lite olika syn bland EU-länderna när det gäller just kandidatstatusfrågan. Det finns ju ett antal kriterier som ska vara uppfyllda. Men i skrivningarna finns nu tydliga öppningar för ett närmare samarbete mellan EU och Ukraina på olika områden. Detta ska nu tas vidare för att se hur man kan ha ett närmare samarbete på några områden, både för att skicka en viktig signal till Ukraina och för att kunna stötta dem i den här situationen.

Den resa som tre stats- och regeringschefer kommer att göra är ett initiativ från just de tre länder det gäller.

Vad gäller energifrågan arbetar kommissionen aktivt med att hjälpa länder med att finna andra leverantörer av insatsvaror än Ryssland. Där sker ett stöttande arbete från kommissionens sida här och nu. Det finns en väldigt uttrycklig önskan från de länder som är beroende av rysk gas att så fort som möjligt göra sig av med det beroendet.

Anf. 12 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Tack, statsministern, för svaren! Att stärka banden och ge ökade möjligheter till nära samarbete är inte detsamma som att låta Ukraina vara en kandidat och få komma in i den europeiska familjen. Det är den tveågsna hållning som många i Ukraina och Ukrainas politiska ledning nu uppfattar från EU. Jag tycker att Sverige måste vara aktivt pådrivande för att öppna för kandidatstatus, och jag hoppas att statsministern i den fortsatta processen kommer att vara beredd att göra det.

Sedan vill jag ta upp frågan om artikel 42.7. I § 9 sägs ju att det ska ske med hänsyn till den specifika karaktär som varje land har i sin säkerhets- och försvarspolitik. Vilken hänsyn framförde statsministern att man i det här sammanhanget ska ta från EU:s sida i den här processen?

Anf. 13 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Tack, Kerstin Lundgren, för frågan! Vad gäller kandidatstatus finns det väldigt skilda uppfattningar, eller lite olika ingångar kanske man ska säga, mellan olika EU-länder. Det är ingen hemlighet. Här är det viktigt att driva på för att göra någonting som vi kan enas om, så att vi kan komma framåt i den här frågan. Fördjupat samarbete inom några områden var ett sätt som vi kunde komma fram på under diskussionen. Där var vi från svensk sida pådrivande, för vi behöver skicka tydliga signaler till Ukraina om att vi i EU ser att Ukraina är en del av den europeiska familjen.

I artikel 42.7 tas hänsyn både till länder som är alliansfria och till de många länder som är med i Nato. Det är från den utgångspunkten som man ska läsa den paragrafen.

Anf. 14 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Fru talman! Tack, statsministern, för återrapporten! Det är bra att EU visar en enighet mot Ryssland och Belarus. Vi måste visa solidaritet med Ukraina och på alla sätt förmå Ryssland att avsluta sitt orättfärdiga anfälls- krig.

Jag vill ta upp klimatneutraliteten, som EU tidigare har beslutat ska uppnås till 2050, men alltför lite har gjorts för att nå det målet. Många medlemsstater har varit alltför passiva i att bygga ut den förnybara energin och är fortsatt beroende av Ryssland för sin energiförsörjning.

Äntligen ska nu EU:s medlemsstater fasa ut rysk gas, olja och kol. Men det lär ta tid. Jag har vid ett flertal tillfällen tagit upp att handeln med rysk olja och gas bekostar Putins krig och därför måste upphöra nu – inte sedan. Från regeringens företrädare har svaret varje gång varit att Sverige importerar så lite olja och gas från Ryssland att initiativet inte kan komma från Sverige. Men samtidigt säger energiministern att Sverige kommer att fortsätta köpa rysk olja så länge EU inte beslutar att handeln ska stoppas.

För fyra dagar sedan anlände en oljetanker till hamnen i Gävle med 50 000 ton flygbränsle från Ryssland. Oljetanken ägs av ett dotterbolag till ett av de företag som EU infört sanktioner mot. Vd:n för hamnen säger att han inte har befogenhet att stänga hamnen, utan det kan bara regeringen göra.

Intresset från den svenska regeringen för att strypa Rysslands inkomster från olja och gas tycks alltså vara obefintligt. Sverige kan inte föreslå att EU ska sluta köpa rysk fossil energi, och Sverige tänker inte sluta köpa rysk olja så länge inte EU beslutar om det.

Min fråga till statsministern är om möjligheten att sluta köpa rysk olja och gas och ryskt kol och uran kom upp under mötet och om ni diskuterade hur ryska bolag på sanktionslistan ska förhindras att verka i EU genom dotterbolag eller genom oklara regler, till exempel som i fallet med den ryska oljetankern.

Anf. 15 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Självklart var frågan om importen av olika former av ryska varor uppe, även när det gäller energiområdet. Det konstaterades också att detta är någonting som påverkar Rysslands ekonomi och alltså underlättar för den ryska ekonomin.

Men med detta sagt är ju många länder oerhört beroende av denna import av inte minst rysk gas. Ska det tas initiativ för att ytterligare skärpa sanktionerna kring till exempel den ryska gasen tror jag att det är politiskt mer gångbart om något av de länder som är mest beroende gör det än om det är ett land som i väldigt liten grad är beroende av gasen som driver frågan. Jag tror att det kan riskera att få en motsatt effekt.

Men detta understryker ändå hur viktigt det är att vi driver på den gröna omställningen och att vi ser till att investera i alternativ till den ryska gasen. Just i Sverige har vi en otrolig potential med den havsbaserade vindkraften, som skulle kunna betyda mycket för den svenska energiförsörjningen och också bidra till ett minskat beroende av rysk gas i Europa. Det bygger dock på att det finns ledningar till Europa för det, något som jag har förstått att Vänsterpartiet är kraftfulla motståndare till.

Anf. 16 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Fru talman! Jag konstaterar att jag inte fick något svar på min fråga om hur man förhindrar att ryska bolag som finns på sanktionslistan fortsätter agera genom dotterbolag eller oklara regler – man stoppar inte införsel av till exempel flygbränsle från Ryssland via svenska hamnar. Jag fick inte heller någon kommentar till detta cirkelresonemang.

Men jag har en annan fråga som jag gärna vill få svar på. I uttalandet tas flyktingsituationen upp och hur EU ska kunna bistå de länder som tar emot flyktingar. Just nu är det gränsstaterna som tar emot flest, och Moldavien har varnat för en humanitär katastrof, då landet inte har resurser för de cirka 100 000 flyktingar som inte har möjlighet eller ork att fly vidare. Moldavien har vädjat om internationell hjälp.

Min fråga är om EU kommer att bistå länder även utanför EU. Eller är det enbart EU-länder som kommer att bistås med medicinsk och ekonomisk hjälp? Det är oklart i uttalandet.

Anf. 17 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag börjar med den förra frågan. De sanktioner som EU gemensamt har beslutat om ska naturligtvis följas. Här utgår jag från att vi arbetar på ett sådant sätt i de svenska myndigheterna, och i rättskipningen, att dessa sanktioner följs.

Situationen i Moldavien är oerhört problematisk. Det är viktigt att vi på alla olika plan stöttar Moldavien. Vi har från svensk sida bilateralt stöttat Moldavien. UNHCR har också möjlighet att stötta. Och det finns såklart också möjligheter via EU. Exakt hur detta kommer att utformas kan vi återkomma till.

Anf. 18 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! Det har nu gått tre veckor sedan Putin brutalt raserade den världsordning som vi vant oss vid. Det är tre veckor sedan de strukturer som uppstod efter andra världskriget, för att vi skulle kunna leva i fred och frihet, slogs sönder. I tre veckor har modiga ukrainare kämpat för sina liv, för sin frihet och, fru talman, för allas vår frihet.

EU måste fortsätta att visa ledarskap när det gäller ytterligare sanktioner, när det gäller mer stötning med vapen och försvarsmateriel och när det gäller mottagandet av dem som nu flyr för sina liv. Och EU måste bryta sitt beroende av rysk gas. Vi kan exempelvis se till oss själva och ifrågasätta om det är rimligt att ett land som Sverige, med goda förutsättningar att vara självförsörjande på ren el, under perioder importerar dyr och smutsig el. I Sverige har vi förlorat delar av en planerbar elproduktion, vilket ökar behovet av att importera el från Europa, som i sin tur importerar gas från Ryssland.

Repower EU-planen, som presenteras av kommissionen i maj, kommer att vara otroligt viktig. Statsministern har sagt att Sverige har varit pådrivande i diskussionerna om hur man ska minska beroendet av rysk olja och gas. Men hur har Sverige varit pådrivande? Jag tänker exempelvis på bioenergin från skogen. I kommissionens meddelande om Repower EU nämns inte bioenergin från skogen över huvud taget. Kommer Sverige att säkerställa att skogen blir en del av lösningen när EU ställer om för att bryta sitt beroende?

Anf. 19 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Ja, självklart driver vi från Sverige på olika sätt på för att minska beroendet. Och jag är väldigt glad att det nu finns en djup insikt hos mina kollegor i Europa om att vi inte kan ha det här beroendet av fossila energikällor där vi behöver importera material för att klara försörjningen.

Med det sagt är det viktigt att understryka att just Sverige är ett land som exporterar oerhört mycket el. Vi är en riktigt stor nettoexportör av el. Vi exporterar den svenska gröna elen till andra länder, vilket minskar deras beroende av rysk gas och olja.

Bioenergin från skogen är, som vi ser det från svensk sida, en central del av den gröna omställningen. Vi vill använda vår gröna skog till att genomföra den gröna omställningen. Det är ingen hemlighet att olika länder i EU har lite olika syn på skog. I alla sammanhang där jag har möjlighet att göra det bedriver jag en upplysningsverksamhet, till att börja med, om hur mycket skog det finns i Sverige. Och jag informerar om att vi ser den just som en viktig källa till den gröna omställningen. Detta har jag pratat om med en lång rad personer, både mina kollegor och inom EU-kommissionen.

Här är det viktigt att vi från svensk sida gemensamt driver på i alla de kanaler vi har – med våra europeiska systerpartier, via våra EU-parlamentariker och på annat sätt. Detta är nämligen ett gemensamt intresse i Sverige.

Anf. 20 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! Svensk skog kan alltså vara en del av lösningen för att ersätta den ryska gasen. Det är bra att statsministern delar den uppfattningen och också pedagogiskt visar på kartor och annat var träden finns.

Men om detta ska vara möjligt kan inte EU-kommissionen begränsa oss genom att exempelvis tvinga på oss avverkningsregler. Uppfattar statsministern att andra medlemsstater i ljuset av vad som händer i Ukraina har blivit mer öppna för att använda skog som bioenergi? Och trycker regeringen på kommissionen när det gäller just avverkningsregler? Sverige har ju redan gjort resan, där vi genom bioenergi har minskat behovet av olja och gas för vår el- och värmeproduktion. Det bör vara dags för andra europeiska länder att göra detsamma. Men det krävs kanske mer än den här kartbilden.

Anf. 21 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Ja, jag tror att det kan behövas mer än kartor. Det som jag själv brukar tycka fungerar bäst är när jag berättar hur det är när jag ska upp till norra Sverige för att ha semester. Då kör jag bil i nio timmar i sträck. Sju av dem går genom skog. Det är ett sätt att få tanken hos mina kollegor att åka i rätt riktning. Min bild brukar få människor att tänka igenom detta lite. Dessutom kan jag lägga till att man inte har kommit så långt efter nio timmar. Man kan åka många timmar till genom skogen innan man nått Sveriges norra gräns.

Men vi alla behöver, som sagt, via alla de kanaler vi har fortsätta att driva dessa frågor. Från regeringen gör vi det med full kraft. I grunden handlar det om att också arbeta med andra länder som har mycket skog och som ser vikten av att den kan användas till den gröna omställningen.

Anf. 22 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Tack så mycket, statsministern, för åtterrapporten! Jag skulle inledningsvis vilja säga hur oerhört viktigt det är att EU inte sluter sig. I tider av kris och krig testas vår förmåga att behålla tilltron till att vara just en öppen och frihandelsbaserad union och inget annat.

När vi i framtiden tittar tillbaka på den här tiden kommer vi alla att tvingas ställa oss frågan: Gjorde jag allt i min makt, utifrån min position, för att stödja Ukrainas frihetskamp?

EU har gjort mycket bra. EU är mer enat än på länge. Det ryska målet med kriget i Ukraina, ett snabbt, kontrollerat övertagande, har misslyckats gravt. Det vi nu i stället ser är ett urskillningslöst bombande mot den ukrainska civilbefolkningen. Ukraina kommer inte att ge upp, men vi kommer att behöva ge mer stöd.

Statsministern har varit inne på detta, och jag vet att ledamöter före mig har varit inne på det. Men jag skulle trots det vilja be statsministern att ytterligare resonera kring det militära stödet till Ukraina inom ramen för den europeiska fredsfaciliteten. Hur konkreta var de diskussionerna? Vilka tidsramar fanns? Vad var Sveriges bidrag i de diskussionerna? Och när kan vi se att vapen faktiskt landar i Ukraina till stöd för den ukrainska försvarsförmågan?

Anf. 23 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! I Europeiska rådet är Sverige ett av de länder som kanske starkast har drivit frågan om den europeiska fredsfaciliteten, för vi ser den som ett oerhört viktigt instrument för att kunna stötta Ukraina militärt, utöver de andra stöd vi ger både finansiellt och humanitärt. Om Ukraina ska kunna fortsätta att bekämpa den ryska invasionen kommer de också att behöva vapen för att genomföra det, och där är den europeiska fredsfaciliteten helt avgörande. Från svensk sida driver vi inte bara på för ett omfattande stöd via den europeiska fredsfaciliteten utan också för att stöden snabbt ska bli verklighet.

Därutöver är de bilaterala militära stöd som har kommit till Ukraina viktiga, och vi ser att en lång rad EU-länder nu har ställt upp och stöttat Ukraina med vapen – så också Sverige. Vi kan påminna oss om att det är första gången sedan 1939 som Sverige i denna omfattning har stöttat ett land som befinner sig i krig. Sverige gav omfattande stöd och vapen till Finland 1939 när Ryssland invaderade, och på samma sätt är det rätt och rimligt att Sverige gör det också i denna situation. Det är mot denna bakgrund som regeringen har fattat det historiska beslutet, med stort stöd från nästan alla partier här i Sveriges riksdag, vilket jag tackar för.

Anf. 24 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Tack, statsministern, för svaret! Jag hoppas att det kommer att gå fort att få på plats ytterligare materiellt vapenstöd till Ukraina. Vi ser alla det som händer runt om i Ukraina, och tidsaspekten är oerhört viktig. Det finns ingen tid att förlora. Det finns bara frihet att förlora.

Jag skulle också vilja fråga statsministern om den solidaritetsresa som Polen, Tjeckien och Slovenien genomförde. Jag uppfattar att det inte var något som diskuterades på Europeiska rådet, men skulle man kunna se att den typen av resor i solidaritetsanda fortsätter, och skulle Sverige kunna vara nästa land som reser tillsammans med andra allierade till Kiev för att stötta president Zelenskyj?

Anf. 25 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det var som Maria Nilsson själv påpekade ett initiativ från dessa tre länder. Sedan är det naturligtvis viktigt att vi fortsätter att diskute-

ra vilket som är bästa sättet att fortsätta att stötta Ukraina. Där jobbar vi i regeringen oerhört intensivt och kraftfullt för att se till att de resurser som finns avsatta inom den europeiska fredsfaciliteten verkligen kommer till Ukrainas undsättning så fort det över huvud taget är möjligt och ytterligare resurser kommer.

Det har givits ett stort humanitärt stöd på EU-nivå, och det är viktigt. Från svensk sida ska vi fortsätta att jobba med stöd till Ukraina men också driva på för ytterligare sanktioner, för det som ytterst behövs är att president Putin bestämmer sig för att sluta med invasionen.

Anf. 26 MARIA FERM (MP):

Fru talman! Tack, statsministern, för åtterrapporten!

I detta oerhört allvarliga säkerhetspolitiska läge ser vi konsekvenserna av Rysslands olagliga krig i Ukraina runt om i Europa och runt om i världen. Miljoner har redan tvingats fly. Barnsjukhus och bostadshus har bombats i Ukraina. Redan nu märks höjda matpriser i Sudan, med protester som följd, och svälten riskerar att öka i Jemen, allt som en följd av kriget i Ukraina.

Vi i Miljöpartiet är stolta över det stöd som Sverige har bidragit till under många år, särskilt under de senaste veckorna, och de sanktioner som västvärlden på kort tid har lyckats få på plats. Hittills har EU:s sanktioner dock inte slagit där det gör allra ondast, nämligen mot den ryska energiexporten.

Fossila bränslen står för långt över hälften av Rysslands exportintäkter, och EU är Rysslands viktigaste marknad för energi. EU:s konsumtion är avgörande för att Rysslands handelsbalans ska gå ihop, det vill säga det är en ekonomisk förutsättning för finansieringen av kriget i Ukraina. Just nu köper Europa fossil energi från Ryssland till ett värde av 600 miljoner euro per dag.

Miljöpartiet vill att all import av rysk energi till Sverige stoppas omedelbart. Vi tycker att det är bra att regeringen driver på för att fasa ut beroendet, men vi anser att Sverige ska driva på för ett totalstopp av importen för hela EU.

Kommer regeringen i EU att driva frågan om ett totalstopp av importen av rysk olja och gas och ryskt uran?

Anf. 27 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Som jag har svarat tidigare: För att komma framåt i frågan vad gäller beroendet av den ryska gasen är jag inte säker på att det är de länder som är minst beroende av den ryska gasen som ska driva på för ett totalstopp. Jag är rädd att detta skulle kunna få motsatt effekt, nämligen att länder slår bakut. Med detta sagt är vi från svensk sida väldigt tydliga i diskussionerna om att det är en sårbarhet att det är på det här sättet, både klimatmässigt och säkerhetspolitiskt, och att man behöver ställa om.

Jag tycker att det arbete som kommissionen gör för att hitta andra leverantörer av gas är viktigt. Då löser man inte miljöproblemen, men däremot minskar man beroendet av den ryska gasen, som hjälper till att finansiera kriget. Detta är viktigt.

Därutöver är det helt avgörande att vi i Europa bygger ut importoberoende energislag, där den havsbaserade vindkraften har en otroligt stor potential, inte minst när den kan kombineras med vätgaslagring. Här behöver vi från svensk sida fortsätta att driva på i Europa men självklart också göra vår hemläxa genom att bygga ut mer vindkraft. Där vet jag att Miljöpartiet är en viktig politisk aktör i Sverige.

Anf. 28 MARIA FERM (MP):

Fru talman! Det är viktigt att Sverige driver på här, och detta är något som skulle vara positivt i det här läget när vi skulle behöva se en väldigt snabb förändring för att stoppa finansieringen av kriget. EU borde diskutera mer hur vi kan hjälpas åt i Europa. Principen om energisolidaritet skulle behöva utvidgas, för vi är i ett läge där vi kommer att behöva mer solidaritet och hjälp mellan medlemsstaterna för att hantera situationen. I det akuta läget skulle ett importstopp verkligen behövas nu.

Samtidigt ser vi att höjda energipriser drabbar människor hårt och leder till att priset på andra varor ökar. Där har vi i Miljöpartiet lagt fram ett förslag om ett paket på 20 miljarder för att stötta dem som drabbas hårdast, men detta har vi inte fått gehör för. I stället driver regeringen och andra partier förslag som skulle öka beroendet av rysk olja. Jag vill därför fråga: Hur går detta ihop med att ställa om samhället?

Anf. 29 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Sverige har kommit långt i omställningen, men också i Sverige är vi fortsatt beroende av fossila bränslen. Många människor är beroende av bilen för att exempelvis kunna ta sig till och från arbetet och handla mat. Det är mot denna bakgrund som regeringen har kommit med stödpaket. Med detta sagt visar det här hur viktigt det är att vi fortsätter att ställa om så att vi inte är importberoende av energislag på det sätt som vi är i dag.

Sverige ligger långt framme, men vi måste fortsätta att arbeta stenhårt i denna riktning. Där vet jag att Miljöpartiet är ett av de partier som har drivit på och kommer att fortsätta att göra det. Att vi är så pass oberoende som vi ändå är i dag är inte minst tack vare att Miljöpartiet konsekvent har drivit denna linje och också fått gehör för den.

Anf. 30 OLLE THORELL (S):

Fru talman! När brutaliteten ökar, när Putin bombar barnsjukhus och när gravida och nyförlösta mödrar och deras nyfödda tvingas fly i panik blir frågan om krigsbrott och brott mot mänskligheten alltmer aktuell. När bostadshus träffas av missiler, när barnfamiljer tillbringar natt efter natt i skyddsrum, när familjer skiljs åt, liv slås sönder och vidriga vapen som klusterbomber sprider skräck hos miljoner ukrainare, då sprids inte bara rädsla och vanmakt utan också rättmätig vrede och krav på att ansvariga ska ställas till svars.

Krigsbrottslingar ska spärras in. De ska inte någon gång tro att deras brott faller i glömska eller går att svära sig fria från. Det gäller soldater och officerare vid fronten, och det gäller också beslutsfattare och ledare som tror sig stå över rättvisan.

Jag vill därför fråga statsministern vilka åtgärder Sverige och EU kan vidta för att ett ansvarsutkrävande ska komma till stånd. Hur kan man till exempel dokumentera och säkra bevis nu som kan användas i framtida rättsprocesser?

Anf. 31 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag tackar Olle Thorell för en oerhört viktig fråga.

De som nu begår krigsbrott och övergrepp måste ställas inför rätta. Därför har Ukraina tillsammans med bland annat Sverige drivit på för att FN:s råd för mänskliga rättigheter ska inrätta en särskild kommission för att undersöka de uppgifter som nu finns om kränkningar och övergrepp under den ryska invasionen. Det rådet är nu upprättat, och det är ett viktigt steg. Syftet är att identifiera individer eller organisationer som ska kunna ställas till svars. Man ska också ta fram rekommendationer om åtgärder för ansvarsutkrävande.

Därutöver har Sverige tillsammans med andra länder hänskjutit situationen i Ukraina till Internationella brottmålsdomstolen i Haag, som också har meddelat att förundersökning och arbete med bevisinsamling kommer att inledas direkt. Det är en viktig signal till de ryska soldater och överordnade som nu befinner sig i Ukraina.

Regeringen undersöker därutöver möjligheter att ge stöd till organisationer som arbetar med bevisinsamling på civilsamhällesnivå och vilka möjligheter som finns att verka genom OSSE.

Det här är en viktig fråga. Har man begått övergrepp ska man ställas till svars. Det är viktigt för offren, men det är också en signal om att världssamfundet tittar på. Det kan minska risken för olika former av övergrepp.

Anf. 32 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Jag tackar statsministern för det mycket tydliga svaret.

Det gläder mig att vi också tänker på efterspelet. Nu är vi mitt uppe i detta fruktansvärda, men de saker vi gör nu kommer att avgöra hur läkande, ansvarsutkrävande och återuppbyggnad kommer att ske. Det gläder mig att de planerna finns.

Jag skulle vilja passa på att fråga statsministern om hon kan utveckla något om de krigsbrott och övergrepp som nu sker, det lidande som de för med sig, de oerhörda humanitära kriser som vi ser spelas upp framför våra ögon i Ukraina och alltmer i grannländer när flyktingvågen blir allt större. Vad kan Sverige göra för att lindra det hjärtskärande lidande vi alla ser?

Anf. 33 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! De attacker från den ryska militären som vi nu kan se mot barnsjukhus, vanliga bostadshus och sjukhus är inget som lämnar någon människa oberörd. Här är det viktigt med ett kraftfullt svar från världssamfundet.

En mycket stor andel av världens länder visade sitt stöd för den gemensamma deklaration som antogs i FN:s generalförsamling, och detta är en viktig signal till Ryssland. Därutöver ska Sverige naturligtvis fortsätta att stötta Ukraina humanitärt. Vi ska stötta de länder dit människor flyr, och vi ska se till att vi i Europa tillsammans tar ett ansvar för de människor som nu flyr undan krig och förföljelse. Sverige ska naturligtvis ta sin del av ansvaret.

Anf. 34 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Jag välkomnar den kraftfulla respons som har varit från EU, Sverige och omvärlden i stort gentemot Rysslands oansvariga och kraftfulla invasion mot Ukraina. Det är bra med de kraftfulla sanktioner mot Ryssland som har antagits. Nu handlar det om att implementera dem tydligt så att de faktiskt får effekt.

Jag funderar på den modiga ryska oppositionen som vill se ett annat Ryssland. Vi kan se dem ställa sig i tv-sändningar eller stå på gator och torg och göra motstånd, trots att de vet att de blir hårt straffade. Hur ska vi i våra tankar klara av att separera den ryska regimen, Putin, Kreml, från det ryska folket som vill ha ett annat Ryssland? Jag undrar vad statsministern har gjort och hur diskussionerna går i EU för att stödja den ryska oppositionen.

Anf. 35 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Håkan Svenneling tar upp en mycket viktig fråga. Vi alla här i riksdagen kan hjälpa till och bidra genom att vara tydliga med att den ryska invasionen är beslutad av den ryska ledningen. Det är inte det ryska folket som står bakom invasionen.

Jag försöker ta upp detta i alla de olika situationer jag befinner mig i, men naturligtvis kan riksdagens ledamöter i form av det ledarskap man innehar som ledamot av Sveriges riksdag föra det budskapet vidare ut i det svenska samhället.

Jag tog till exempel specifikt upp frågan när jag gjorde en videoinspelning riktad till svenska mellanstadieelever och högstadieelever. Jag sa att det finns många ryssar i Sverige som är helt emot kriget. Då ska man vara en sjyst kompis. Och vi vuxna ska också vara sjysta kompisar och sjysta medmänniskor. Det är en mycket viktig signal.

Här är det viktigt att klargöra att det från svensk sida finns ett visst bistånd till Ryssland. Det går inte till den ryska staten eller den ryska politiska ledningen utan till de civilsamhällesorganisationer vars medlemmar nu riskerar långa fängelsestraff just för att de står upp och protesterar mot kriget. Det är ett stöd som vi från svensk sida ska fortsätta med, bland annat till människorättsorganisationer eller till de fria medier som fortfarande finns i Ryssland.

Åtterrapporeringen var härmed avslutad.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 23 februari justerades.

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2021/22:FPM67 Halvledarakten *COM(2022) 46*, *COM(2022) 47* till näringsutskottet

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Prot. 2021/22:82

16 mars

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till socialförsäkringsutskottet:

RiR 2022:5 I väntan på dom – migrationsdomstolarnas handläggningstider i asylmål

§ 5 Anmälan om avskrivning av motion

Förste vice talmannen anmälde att talmannen den 15 mars avskrivit den återkallade motionen 2021/22:4400 av Ulla Andersson m.fl. (V).

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2021/22:127 och 142 till justitieutskottet

2021/22:135 till finansutskottet

2021/22:147 och 150 till näringsutskottet

2021/22:149 till civilutskottet

Skrivelser

2021/22:75 och 103 till konstitutionsutskottet

Redogörelse

2021/22:RR3 till utbildningsutskottet

EU-dokument

COM(2022) 89 till utrikesutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 9 maj*.

§ 7 Ärende för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Näringsutskottets betänkande

2021/22:NU16 En förenklingspolitik för stärkt konkurrenskraft, tillväxt och innovationsförmåga

§ 8 Gränsöverskridande distribution av fonder

Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU18

Gränsöverskridande distribution av fonder (prop. 2021/22:102) föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 9 Nya kapitaltäckningsregler för mycket stora värdepappersbolag

Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU19

Nya kapitaltäckningsregler för mycket stora värdepappersbolag (prop. 2021/22:88)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 15.)

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

§ 10 Vissa säkerhetspolitiska frågor

Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU11

Vissa säkerhetspolitiska frågor
föredrogs.

Anf. 36 KENNETH G FORSLUND (S):

Fru talman! Det pågår krig i Europa.

Det är en oerhörd tanke att ett europeiskt land invaderar ett annat land i Europa, men det sker just nu. I dag är den ryska invasionen av Ukraina inne på sin tjugonde dag. Ganska exakt klockan 04.00 på torsdagsmorgonen den 24 februari väcktes jag, och säkert många andra också, av beskedet att Ryssland inlett en invasion av Ukraina.

Det har varit 20 dagar av invasion – eller egentligen 8 år och 20 dagar, för i februari 2014 inleddes Rysslands annektering av Krim. Till det lades de separatister som, understödda av Ryssland, tog kontroll över Luhansk och Donetsk i östra Ukraina. Där har striderna pågått sedan dess.

Fru talman! Det pågår krig i Europa.

När jag gick i skolan läste vi om krig i Europa. Vi läste en del om första världskriget. Vi läste ganska mycket, får man säga, om andra världskriget. Vi förfärades och tyckte att det alla sa efter andra världskriget – ”Aldrig mer krig” – var en självklarhet.

Samtidigt växte min generation upp i en tid av terrorbalans och kärnvapenhot. Krig var trots allt något som i värsta fall kunde hända, och då med förödande konsekvenser – kanske till och med total utplåning. Men det kommunistiska östblocket föll samman, och många av kärnvapnen rustades ned. Samtidigt pågick dock ett inbördeskrig i Jugoslavien. ”Aldrig mer krig” var trots allt inte så självklart. Men krigen på Balkan tog slut, och en tid av förhoppningar om fred – rent av evig fred – bredde ut sig. Ändå är vi där vi är i dag.

Fru talman! Det pågår krig i Europa.

Så vill vi inte ha det i Europa. Vi vill inte ha det så i någon del av världen. Men när det sker i Europa väcker det oerhört starka reaktioner i hela världen. Sverige fördömer den ryska invasionen av Ukraina i starkast möjliga ordalag. Invasionen är oprovocerad, olaglig och oförsvarlig. Vi står eniga i vår solidaritet med Ukraina och det ukrainska folket, och Ryssland kommer att mötas av ett enigt och robust svar.

Ryssland måste omedelbart upphöra med alla militära operationer och ovillkorligen dra tillbaka alla sina stridskrafter från Ukraina. Ukrainas territoriella integritet och suveränitet måste respekteras. Rysslands väpnade

angrepp är ett flagrant brott mot internationell rätt och mot den europeiska säkerhetsordningen. Det skapar stort lidande för det ukrainska folket och hotar internationell fred och säkerhet. Ansvaret för detta faller enbart på den ryska politiska ledningen.

Vi står eniga inom EU och med våra transatlantiska partner i vår solidaritet med Ukraina. Rysslands agerande kommer att fortsätta att mötas av ett enigt och robust svar i solidaritet med Ukraina.

Vladimir Putins hotfulla retorik är farlig och fullkomligt oacceptabel och ökar spänningarna ytterligare i regionen, inklusive i Sveriges när-område. Nato och västvärlden utgör inget hot mot Rysslands säkerhet, utan ansvaret för rådande situation ligger uteslutande på Ryssland. Det är Ryssland som invaderar Ukraina. Det är Ryssland som gång på gång bryter mot sina skyldigheter enligt folkrätten i förhållande till grannländerna. Det är Ryssland som kan minska spänningarna genom att upphöra med sin aggression.

Sverige och EU ställer upp för Ukraina. Vi gör det genom att ge vapen och skyddsutrustning till Ukraina, något som Sverige inte har gjort sedan 1939 då Sverige gav vapen till Finland när de angreps av Sovjetunionen. Vi gör det genom ekonomiskt stöd till den ukrainska staten. Vi gör det genom lånegarantier till Världsbanken. Vi gör det genom bidrag till UNHCR, FN:s flyktingorganisation, och till Unicef, FN:s barnorganisation – allt detta för humanitärt stöd till människor i Ukraina som just nu både kämpar och flyr för sina liv. Vi gör det genom att ge sjukvårdsmaterial till Ukraina. Runt om i Europa och Sverige öppnar människor, föreningar och församlingar upp sina hem och lokaler för att ta emot flyende människor från Ukraina. Vårt stöd är omfattande och i vissa stycken unikt jämfört med vad Sverige brukar göra, men vi befinner oss också i en unik situation.

Fru talman! När det gäller de mer formella delarna av det betänkande om säkerhetspolitik vi nu debatterar finns det fem beslutsförslag som handlar om tillkännagivanden till regeringen.

Det första är att regeringen bör arbeta fram ett nytt förhållningssätt gentemot Ryssland mot bakgrund av Rysslands invasion av Ukraina och brott mot den europeiska säkerhetsordningen.

Det andra är att regeringen bör uttala en tydlig Natooption som innebär att Sverige upprätthåller möjligheten att söka medlemskap i Nato.

Det tredje är att regeringen bör förankra Sveriges säkerhetspolitiska linje i riksdagen.

Det fjärde är att det vid möten om FN:s konvention om förbud mot kärnvapen bör tydliggöras att Sverige inte tänker skriva under konventionen.

Det femte, avslutningsvis, är att regeringen bör tillsätta en utredning om Sveriges insats i Afghanistan.

Att Sveriges förhållningssätt till Ryssland måste ses över är en självklarhet, och som framgår av utrikesminister Ann Lindes uttalanden har det arbetet redan startat inom Utrikesdepartementet.

Att Sverige skulle ha en så kallad Natooption beslutade en majoritet här i riksdagen i december 2020. Vi socialdemokrater reserverade oss mot det beslutet då vi ansåg att det skapade osäkerhet om vart Sverige var på väg säkerhetspolitiskt och, framför allt, innebar en omsvängning på mycket kort tid. Den typen av beslut kräver mer förarbete och konsekvens-

analys. Jag beklagar fortfarande framför allt hur fort och plötsligt det beslutet togs.

Att förankra den säkerhetspolitiska linjen i riksdagen, till exempel genom att vi får en skrivelse från regeringen, är jag inte totalt avvisande till. Men återigen är man på väg att fatta beslut med ett ganska litet faktaunderlag och på kort tid. Det här behöver diskuteras och tänkas över mer.

Att Sverige vid möten om konventionen om kärnvapenförbud ska tydliggöra att Sverige inte avser att skriva under konventionen ser jag inte som ett stort problem. Jag är väl medveten om att det inte finns någon majoritet här i riksdagen för att skriva under konventionen, och det är regeringen likaså. Det som bekymrar mig är att vissa partier är tydliga med att de *aldrig* kan tänka sig att skriva under konventionen. Det tycker jag är en märklig inställning, men jag förstår också vad det kommer att ställas mot i kommande repliker och inlägg i den här debatten.

En utredning av Sveriges insats i Afghanistan är något som regeringen just nu förbereder.

Fru talman! Med lite mer tålamod och med lite mer konstruktivitet hade flera av de här tillkännagivandena, som sannolikt får majoritet i dag, inte behövt göras.

Vi socialdemokrater står bakom våra tre reservationer och det särskilda yttrande som vi har i betänkandet. För tids vinnande begränsar vi oss dock till att yrka bifall till reservation 4.

Samtidigt som vi har olika uppfattningar här i riksdagen i delar av utrikes- och säkerhetspolitiken vill jag vara väldigt tydlig med att utrikesutskottets kritik och vårt fördömande när det gäller Rysslands invasion av Ukraina är enhälligt, starkt och orubbligt.

I går kväll, på väg hem från riksdagen, pratade jag med kollegan Magnus Ek från Centerpartiet. Han tog upp hur vi i utrikesutskottet i en väldigt svår tid har väldigt allvarliga föredragningar och diskussioner. Ibland är vi till och med ganska oense. Men Magnus pekade också på att det samtidigt finns en varm och kamratlig stämning i utrikesutskottet. Jag håller med om det, fru talman, och jag vill tacka hela utskottet för ett gott samarbete mellan ledamöterna. Jag vill samtidigt rikta ett tack från hela utskottet till utrikesutskottets kansli.

Avslutningsvis, fru talman: Det pågår ett krig i Europa. Detta måste ta slut omedelbart.

Anf. 37 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Låt mig redan nu be om ursäkt för att det här kanske tar lite mer tid än jag hade tänkt mig. Låt mig också först vända mig till alla osäkra och tveksamma socialdemokrater landet runt och i denna kammare.

Man bör kalla saker och ting vid deras rätta namn. Det som nu pågår i Ukraina är en form av tortyr. Det Ryssland gör är att plåga människor och en nation för att förödmjuka den och tvinga den till underkastelse inför maktspråk. Därför är bombningarna ett illdåd. På det har vi många exempel i den moderna historien, och de är i allmänhet förbundna med namn: Guernica, Oradour, Babij Jar, Katyn, Lidice, Sharpeville, Treblinka och Hanoi julen 1972. Där har våldet triumferat, men eftervärldens dom har fallit hård över dem som burit ansvaret.

Nu fogas nya namn till raden: Charkiv, Mariupol och Kiev i Ukraina sedan den 24 februari 2022.

Fru talman! Vi har att behandla ett motionsbetänkande som landar i hela fem tillkännagivanden. Det är extraordinärt många för ett vanligt utskott. Extra påtagligt är det när det handlar om utrikesutskottet, där hållningen från åtminstone Moderaternas sida har varit att så långt som möjligt eftersträva enighet, bredd och samsyn, allra helst i säkerhetspolitiska frågor.

Vad detta visar är en parlamentariskt svag regering som inte försäkras om stöd och uppbackning och som på olika sätt försöker undvika att för sig själv erkänna att man lutar sig mot endast 100 av riksdagens 349 mandat samt att detta kräver lyhördhet, som utöver att vara rätt i sak i rådande läge dessutom är rätt i form när det gäller säkerhetspolitiken. I det viktiga valet mellan Sveriges intresse och partiets intresse väljer man Socialdemokraterna. Moderaterna väljer Sverige.

Fru talman! I Europa rasar ett krig lika svårt och grymt som under andra världskriget och tragiskt nog i delvis samma områden. Då var det nazisterna som angrep Ukrainas Kiev; i dag är det den ryska federationen. Europa, och därmed Sverige, befinner sig i det svåraste säkerhetspolitiska läget sedan 1945.

Vi är inne i den tredje tidszonen. Från 1945 till 1989 rådde kalla kriget. Från 1989 till den 24 februari 2022 befann vi oss i tiden efter att Berlinmuren rivits och järnridån klippts upp. Nu, sedan den 24 februari 2022, befinner vi oss i det pågående krigets tid.

Avståndet mellan Sverige och Ukraina är inte längre än 70 mil. Till Kaliningrad är det ännu kortare. Det är vårt omedelbara närområde. Hotbilden är påtaglig inte bara vad gäller militära angrepp utan också vad gäller cyberangrepp och desinformationskampanjer.

Den senaste riktiga Försvarsberedningen, under Björn von Sydows ledning, kom efter diverse motstånd, inklusive trixande från dåvarande statsminister Stefan Löfven och utrikesminister Margot Wallström, fram till formuleringen att ett väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas. Det är en slutsats som håller och som nu är vägledande för den försvarspolitiska uppbyggnaden och den säkerhetspolitiska orienteringen i en svår terräng.

Det har också i den här kammaren från socialdemokratiskt håll pläderats för att vår militära alliansfrihet tjänar oss väl och bidrar till stabilitet och säkerhet i Europa. Gör den det? Har inte verkligheten nu kommit i kapp även de mest idoga motståndarna till Nato? En Natoansökan skulle inte destabilisera, som statsminister Magdalena Andersson påstår, utan bidra till ökad säkerhet runt Östersjön, som Litauens utrikesminister Gabrielius Landsbergis sa för någon dag sedan i *Ekots lördagsintervju*.

Nato handlar om kollektivt självförsvar och länder som frivilligt gått samman och likt de tre musketörerna lovat ”alla för en, en för alla”. Numera handlar det om 30 musketörer.

Mot ett gemensamt försvar står Ryssland. Ryssland håller sig med en krigsmakt, och det är en offensiv sådan med nuvarande krig i Ukraina sedan 2014, med ockuperat territorium i Georgien sedan 2008 och med rysk trupp i Moldavien.

Fru talman! Vi kan tyvärr konstatera att Socialdemokraterna inte vill bygga en svensk säkerhetspolitik som tar hänsyn till vad riksdagen och en klar majoritet uttalar. Om man inte pratar med andra och inte bygger allianser kommer Sveriges valda ledamöter att markera.

Sveriges säkerhetspolitiska linje läggs fast av regeringen. Regeringen gör dock klokt i att lyssna på riksdagen och inte söka konfrontation, vilket gjorts gällande att en mycket stor majoritet ställt sig bakom tanken på en svensk Natooption.

I försvarsbeslutet från december 2020 sa en riksdagsmajoritet ja till en svensk Natooption. Detta baserades på en motion av Centerpartiet men hade redan tidigare behandlats av riksdagen. Det som skedde då, 2020, var en rörelse inom Sverigedemokraterna. Det var en välkommen rörelse, tycker jag. Samma parti – Sverigedemokraterna – som S, V och MP säger nej till Nato tillsammans med utgör tillsammans med M, C, L och KD en majoritet för Natooptionen. Dessa fem partier, fru talman, står tillsammans för 204 av kammarens 349 mandat.

Själv föredrar jag och Moderaterna ett fullvärdigt medlemskap, men den första målsättningen är att alla militära, politiska och juridiska förbättringar ska vara på plats. Därför är en Natooption viktig. I samband med detta har Moderaterna också verkat för att höja försvarsutgifterna till motsvarande 2 procent av bnp till 2025.

Fru talman! Just detta med att motsvarande 2 procent av bnp nu ska användas till Sveriges försvar är viktigt. Flera partier, inte minst mitt eget parti Moderaterna, har drivit på för detta. Ett parti, Socialdemokraterna, har i olika sammanhang i lika delar kritiserat andra partier för snabba kast vad gäller en så kallad Natooption och bestämt motsatt sig förslag om höjda försvarsansträngningar med nedsättande epitet som ”anslagsbingo”.

Fru talman! Vad gör då Socialdemokraterna själva? Jo, hastigt och lustigt proklamerades 2 procent av bnp på en presskonferens för någon dag sedan med statsministern, finansministern och försvarsministern. Detta var lika välkommet som det var oväntat, men nog måste det därmed konstateras att Socialdemokraterna själva kan ägna sig åt både mycket tvära kast och framtagande av egna bingobrickor i ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge.

Den europeiska säkerhetsordningen som vi känner den har fallit. Ryssland respekterar inte territoriell suveränitet eller länders rätt att själva göra sina säkerhetspolitiska vägval.

Onsdagen den 2 mars i år kränkte ryska stridsflygplan som en hotfull och varnande handling svenskt luftrum. Den ryska retoriken är lika klar då den talar om vedergällningsåtgärder mot Sverige. Vi har under många år sett bevis för Rysslands låga tröskel för att ta till militärt våld. Då krävs ökad säkerhet baserat på det vi är överens om: ”Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas”.

Fru talman! Allt det tragiska och hemska som nu sker efter Rysslands invasion gör att det finns en tid före den 24 februari 2022 och en tid efter den 24 februari 2022. Det gör det klokt att som riksdagen nu gör ställa krav på en ny Rysslandspolitik. Vi måste förhålla oss till en aggressiv makt som utför väpnade attacker som går ut över civila – förstföderskor på BB, familjer i bostadsområden och barn på daghem. Det är en regim som utför krigsbrott och handlingar som strider mot all mänsklighet och som ska leda fram till en internationell domstol eller tribunal för de ansvariga. Det är ett Ryssland som flagrant struntar i de avtal som ingåtts och ljuger inte bara den egna befolkningen rakt upp i ansiktet utan även omvärlden.

Fru talman! Nu krävs samling och handling. Samling kan regeringen med sina 100 mandat nå ifall den visar handling.

Fru talman! En oerhört anmärkningsvärd och allvarlig del av den ryska invasionen av Ukraina är med vilken lättsamhet Putin och kretsen kring honom talar om användandet av massförstörelsevapen: kemvapen, biologiska vapen och rent av kärnvapen. Det är hårda realiteter som inga fromma förhoppningar kan dölja. Det så kallade kärnvapenförbudet, som även Socialdemokraterna uttryckt sådana sympatier för, visar sig vara ett kvalificerat stickspår. Ingen av de kärnvapenägande staterna är med i den processen, allra minst det Ryssland som hotar med kärnvapen. Nu gäller det att hålla fast vid de bindande avtal som trots allt finns och de processer där kärnvapenmakter deltar.

Riksdagen kommer i dag i och med våra beslut att uttala att även om regeringen har för avsikt att delta på det planerade mötet kring förbud har Sverige inte för avsikt att ratificera konventionen. Det innebär att Socialdemokraterna inte kunnat samla en majoritet i Sveriges riksdag bakom den kurs som togs ut på förra årets partikongress: ”Som observatör till FN:s förbud mot kärnvapen ska Sverige bidra till att konventionen utvecklas och förtydligas. Målet är att Sverige ska ansluta sig.”

Riksdagen kommer i dag att säga nej till vad Socialdemokraterna fastställt på sin partikongress. Det är ett logiskt steg att ta, då den analys regeringen tidigare själv lät göra indikerar att konventionen inte kommer att medföra nedrustning av några kärnvapen alls. Inga av de länder som i dag har kärnvapen står bakom initiativet om förbud mot kärnvapen. Möjligheterna till uppföljning av avtalet är dessutom små. Konventionen riskerar till och med att vara kontraproduktiv, eftersom den underminerar det existerande så kallade NPT-avtalet. För oss är hela Sveriges intresse och säkerhet bättre än ett enskilt partis intresse.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 2 av Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna om ett tydligt ja till Nato.

Jag vill dessutom avslutningsvis komplettera det beröm ordföranden i utrikesutskottet gav till ledamöterna i utrikesutskottet. Stämningen är god, trots att det finns olika skarpa och tydliga åsikter, vilket inte minst det här betänkandet visar. Men detta är också den svenska styrkan – att vi i en demokrati med åtta riksdagspartier kan puckla på varandra i kammare och utskott men ändå alla arbeta och verka för Sveriges bästa, var och en efter sin förmåga.

Anf. 38 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Hans Wallmark gör här ett nummer av att hävda att det faktum att det finns fem förslag om tillkännagivanden i betänkandet visar på en parlamentariskt svag regering. Men, Hans Wallmark, vad var egentligen viktigast för Moderaterna i det här arbetet? Var det att visa på det som Hans Wallmark beskriver som en parlamentariskt svag regering, eller var det att sträva efter enighet och samling i svensk säkerhets- och utrikespolitik?

Hans Wallmark tar också upp Natooptionsbeslutet och beskriver regeringen som konfrontativ i den frågan. Sanningen är ju den att vi hade flera år av arbete i Försvarsberedningen och att Moderaterna där tog initiativ till att vi *inte* skulle diskutera Natofrågorna eftersom man visste att vi inte skulle kunna bli överens om dem. Det var en inställning som vi socialdemokrater bejakade, för vi hade samma inställning – vi vet var vi har var-

andra, och vi kommer inte att kunna bli överens. Jag kan i efterhand ångra det vägvalet lite grann. Det hade nog varit bra om vi hade ägnat en del tid i Försvarsberedningen åt att diskutera en eventuell Natooption. Det som hände nu gick fort, och det var inte bra för tydligheten om svensk utrikes- och säkerhetspolitik.

Avslutningsvis, fru talman: Varför vill Moderaterna aldrig skriva under ett kärnvapenförbud?

Anf. 39 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! I december 2020 fattade den här riksdagen med en övertydlig majoritet beslut om att ställa sig bakom tanken på en Natooption. De fem partier som stod bakom det har alla på olika sätt uttryckt tanken att regeringen borde bjuda in till breda säkerhetspolitiska överläggningar med utgångspunkt från att just samma regering saknar stöd i viktiga säkerhetspolitiska frågor.

Fru talman! December 2020 – det innebär att hela den månaden försvann det året liksom alla tolv månaderna 2021. För någon dag sedan öppnade Socialdemokraterna upp för att bedriva någon form av säkerhetspolitisk analys under trycket av att det nu går väldigt fort i Finland.

Fru talman! Kenneth G Forslund säger: Varför kan vi inte prata, samtala och bedriva diskussion kring saker som Nato? Sanningen är ju den att Socialdemokraterna i 14 månader har ägnat sig åt att undvika det. Då måste man fundera på åt vilket håll det kritiska fingret ska peka – mot andra eller mot en själv.

Sedan återkommer Kenneth G Forslund till att det här med en Natooption skulle vara en omsvängning som skedde under väldigt kort tid. Det är inte sant. Fyra partier har drivit detta långt tidigare i riksdagen. Det som hände var att ett femte parti anslöt sig. Jag tyckte att det var bra.

Men om man nu ska prata om omsvängning kan jag säga att jag har bedrivit försvarsförhandlingar med regeringen sedan 2014. När kom ni på att 2 procent av bnp var en lagom nivå för svenskt försvar?

Anf. 40 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Hans Wallmark säger att regeringen borde bjuda in till breda säkerhetspolitiska samtal och att det har gått 14 månader då Socialdemokraterna undvikit diskussion. Det är ju inte riktigt sant. Jag tror att alla som följer med bara en aning i samhällsutvecklingen är väl medvetna om att vi till och med fortfarande är inne i en pandemi som har lett till alldeles extraordinära krav och villkor för oss allihop i hela det svenska samhället, även oss som är förtroendevalda här i Sveriges riksdag och den regering vi har. Mycket fokus har med rätta lagts på att hantera det.

Det är alltså inte så att det här är någonting som man har undvikit att diskutera. Nu finns det ett absolut akut behov av att göra det, vilket är oerhört beklagligt. Men det är bra att det nu sker. De här samtalen kommer troligtvis igång i morgon. Jag hoppas att det blir kloka och konstruktiva samtal där vi kan ta och ge mellan de åtta partier som deltar.

Men gör det inte till att regeringen skulle ha försökt att undvika att diskutera detta. Det tycker jag är en lite väl enkel förklaringsmodell.

Så till 2 procent i anslag till försvaret. Ja, mot bakgrund av det vi ser just nu har regeringen gjort bedömningen att vi behöver öka försvarsanslaget ytterligare. Sverige gör redan nu en historiskt stor ökning av försvars-

anslagen mellan 2014 och 2030. Men mot bakgrund av Rysslands invasion i Ukraina är det uppenbart att vi måste öka takten och öka mängden pengar.

Prot. 2021/22:82
16 mars

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Anf. 41 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Jag vill understryka att jag har förhandlat med Socialdemokraterna och regeringen sedan 2014, och tanken på 2 procent har aldrig funnits fram till presskonferensen för några dagar sedan. Jag tycker att det är bra, men vi behöver diskutera när det ska införas. Moderaterna har sagt 2025, och andra partier ligger i samma härad. Jag uppskattar omsvängningen, men det är inget annat än en omsvängning.

Jag kan hålla med om att realiteten har förändrats i mycket snabb takt – även om man, om man ska vara efterklok, ända sedan Rysslands invasion av Georgien 2008 och den illegala annekteringen av Krim 2014 har sett ett kraftigt försämrat säkerhetsläge. Detta har också lett till den slutsats som Försvarsberedningen inte utan diskussion landat i om att ett väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas.

På en konferens i Sälen argumenterade den socialdemokratiska statsministern och utrikesministern till och med emot detta innan man justerade bilden så att det blev klarhet.

Fru talman! Sanningen är att en majoritet i riksdagen drev igenom detta om en Natooption i december 2020. Jag är väl medveten om att det har varit en pandemi, men både fru talmannen och utrikesutskottets ordförande vet att det har förekommit en mängd möten, också med sekretessbelagda uppgifter, från december till i dag. Pandemin kan dessvärre inte användas som bortförklaring för att man inte har fört den typ av säkerhetspolitiska samtal som nu till slut kanske kommer till stånd i morgon.

Det är viss fördröjning på slutaren i den kameran, från december 2020 till februari 2022 – men desto mer glädjande att det nu säger klick.

Anf. 42 ARON EMILSSON (SD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 6 gällande utredning om Sveriges tidigare säkerhetspolitik och samtidigt understryka att vi står bakom samtliga våra reservationer och särskilda yttranden.

Blåsippan ute i backarna står
niger och säger att nu är det vår.
Barnen de plocka små sipporna glatt
rusa sen hem under rop och skratt.

Våren kom aldrig till Ukraina. I stället kom kriget. Den 24 februari förändrades allt. I stället för sippor plockar de ukrainska barnen bland sönderbrända husrester, och skrattet har förbytt till avgrundsdjupa skrik under Putins terrorbombningar av hus, barnsjukhus och förlossningskliniker. Den ryske despotens kanoner är riktade mot civila mål, inte bara militära.

I dag är en tid som inte känner någon likhet med efterkrigstiden. Krig råder i Europa, och våldsanvändningen är på en nivå som inte skådats på vår kontinent sedan andra världskriget. Det är något som fram till nu bara funnits i historieböckerna för vår generation av folkvalda, men nu är det allvar.

Framtiden är oviss. Men den ser ut att vara mörk, och det är svårt att se någon ljuspunkt. Snarare tilltar Rysslands blodiga krig i Ukraina, och

riskerna finns att kriget utvidgas och att fler stater dras in. Moldavien, som redan till del är ockuperat av ryska trupper, ligger nära till hands.

Dessutom är Putinregimens krav på hela västvärlden av en sådan dimension att en konflikt mellan Ryssland och Nato inte längre kan uteslutas.

Det föreligger också ett kärnvapenhot, och då främst hotet om att Ryssland kan tillgripa taktiska kärnvapen. De svåra konsekvenserna av ett krig med kärnvapen kan inte nog understrykas, och risken för att massförstörelsevapen kan användas behöver uppmärksammas. Vi behöver vara förberedda på även detta scenario.

Fru talman! Det allvarsamma läget kräver att vi i denna kammare adresserar utrikespolitiken med realism och med utgångspunkten att fred och frihet ska bevaras. Nu är inte tiden att bedriva önsketänkande eller att sträva efter en inrikes utrikespolitik där Sverige söker en klapp på axeln och navigerar efter kartan mer än verkligheten.

Jag vill därför rikta en uppmaning till alla att verkligen se över invanda ståndpunkter och inte fastna i det tänkande som gällde före Rysslands invasion av Ukraina. Ideologi får inte trumfa realpolitik, inte när Europa och Sverige befinner sig under ett reellt ryskt hot och när Ukraina med blod betalar för Europas frihet, som också gör att Sveriges frihet och självständighet kan bevaras.

Sverigedemokraterna är ett parti som särskilt i denna tid kommer att driva en politik präglad av pragmatism och inte stå fast vid ståndpunkter som intogs i ett annat säkerhetspolitiskt läge.

Under vår valkonferens i helgen öppnade vi för att Sveriges säkerhetspolitiska samarbeten kan behöva omprövas, och detta inkluderar även ett Natomedlemskap. Sedan mer än ett år tillbaka har vi tillsammans med en majoritet i riksdagen röstat för att Sverige deklarerar en Natooption. Så har dock inte skett. Inte heller bjöd regeringen in till säkerhetspolitiska samtal med anledning av att en majoritet här i kammaren stödde Natooptionen. Men *ett* erkännande ska jag ge regeringen, och det är att samtal nu planeras.

Efter de ryska kraven den 17 december förra året och framför allt efter den ryska invasionen den 24 februari i år hade en Natooption tjänat Sveriges intressen. Ryssland hotar Sverige i dagsläget genom både uttalanden och agerande. Vi har sett att Ryssland kränkt Sveriges luftrum, och i talande stund grupperar den ryska norra flottan ut sina slagkraftigaste enheter i Barents hav som ett svar på övningen Cold Response där Sverige deltar.

Det är viktigt att inse att ryska intressen och förmågor finns i såväl Östersjön och Arktis som Ukraina.

Att Sverige deltar i övningen Cold Response är högst välkommet, och Sverigedemokraterna har under lång tid ställt sig bakom det utökade samarbetet med Nato och Finland i vårt närområde. Internationella samarbeten utgör, precis som regeringen själv har konstaterat, en hörnsten i vår försvarsförmåga och ytterst hur vi hävdar vår självständighet.

Fru talman! De samarbeten som Sverige har med Natoallierade måste värnas och utvecklas. Vid sidan om ett starkt försvar är dessa av yttersta vikt för Sveriges säkerhet. Att Storbritannien nu har utsträckt försvarsgarantier till Sverige är välkommet. Framöver kommer försvarssamarbetena

mellan de västliga demokratierna att behöva stärkas och befästs på ett tydligare sätt.

Putins kärnvapenhot är i denna kontext oroande, och effekterna om den ryska regimen beslutar sig för att använda sig av massförstörelsevapen kan bli omfattande. Strålning, stridsgas och bakteriologiska stridsmedel känner inga gränser. Det finns en stor risk att användning av massförstörelsevapen i Europa, oberoende av var, kan få förödande konsekvenser. Det har vi sett förr.

I detta läge är det ytterst de kärnvapen som tillhör de stater som ingår i Nato som kan verka avskräckande gentemot Putins regim. Hur illa man än tycker om kärnvapen har det sedan kärnvapnen introducerades varit dessa vapen i demokratiska staters tjänst som avskräckt diktaturena och därmed förhindrat ett nytt världskrig, och det gäller än.

Fru talman! Att i detta skärpta läge verka för att Sverige ska under-teckna FN:s kärnvapenförbud, TPNW, är direkt oansvarigt och kan försätta Sverige i ett mycket farligt läge. Det kom även utredningen om detta förslag fram till. Ett svenskt observatörskap till konventionen skulle troligen skada de viktiga relationerna till våra samarbetsländer, och därför är det välkommet att det funnits en majoritet i utskottet för att Sverige inte ska skriva under konventionen.

Förhoppningsvis kan det också i förlängningen leda till att Sverige lämnar observatörskapet. Det är inte bara så att konventionen i sig är kontraproduktiv utifrån dess mål att förhindra kärnvapnens användning. Den är dessutom i sig på flera områden undermålig, vilken regeringens egen utredare också kom fram till.

Det är hög tid att regeringen funderar över sina egna argument kring Sveriges ställningstagande avseende TPNW, annars finns det en uppenbar risk att partipolitiska hänsyn går före Sveriges nationella intressen i en tid när en sådan prioritering kan få förödande konsekvenser, konsekvenser som jag tror att ingen av oss ännu kan överblicka.

Fru talman! Slutligen i denna svåra tid skulle jag också vilja ventilera devisen att man bör blicka bakåt för att se framåt och då ta upp frågan om behovet av att lära av tidigare misstag och också det som gjorts rätt av tidigare regeringar.

I dag, efter invasionen av Ukraina och nu när de flesta partier inklusive regeringar talar om ökade försvarssatsningar, är det också viktigt att lära av den tid som varit och fråga oss hur Sverige har kunnat hamna så oförberett i den allvarliga säkerhetspolitiska situation som vi nu befinner oss i. Hur har det kunnat hända, vilka beslut togs och vad hade de för konsekvenser?

Det är frågor som vi behöver reda ut och som alla borde vara intresserade av att svara på för att kunna bedriva en samlad politik framöver som leder till att Sveriges beredskap ökar och vi står bättre rustade i framtiden. Den här frågan borde inte vara partisplittrande, utan en sådan bred utredning borde med brett stöd kunna genomföras. Så bör enligt vår mening ske.

Faktum är att det har genomförts vid flera tidigare tillfällen, varav det senaste tillfället var 2002 då en säkerhetspolitisk utredning studerade tiden 1969–1989. Det är nu 20 år sedan. Därför menar vi att det är dags att genomföra en utredning som utvärderar säkerhetspolitiken 1989–2009. Denna tid är mycket intressant, eftersom det var då som Sveriges försvar rustades

ned och i det närmaste avvecklades av först röda och sedan blå regeringar. Det var då som Sveriges säkerhetspolitik omformades från att vara ”alliansfrihet i fred, syftande till neutralitet i krig” till att bli den solidariska säkerhetspolitiken.

Många lärdomar skulle kunna dras från den här perioden, och det är viktigt att en sådan utredning genomförs utan onödigt dröjsmål så att inte viktiga personers vittnesmål från den här tiden riskerar att gå förlorade.

Fru talman! Det kan vara svårt att ta in den förändring som skett sedan Rysslands invasion av Ukraina och det nu pågående blodiga kriget i landet. Men det är vår uppgift i denna kammare att ta in det och se hur det påverkar statskonsten. Det är detta som svenska folket, våra uppdragsgivare, arvoderar oss för, inte för att vara en megafon för enbart förproducerade parti-program eller ideologiska ståndpunkter och skygglappar skapade i djupaste fredstid – en tid som såg annorlunda ut innan den 24 februari.

Nu är det en ny tid, och vi måste alla handla utifrån de krav som ställs när Sveriges själva existens hotas av en aggressiv kärnvapenbeväpnad stormakt som granne. Sveriges utrikespolitik ska utformas för att värna Sveriges intressen och renommé. Vårt land ska vara en röst för fred, frihet och goda relationer mellan världens folk och stater. Sverige ska tydligt stå upp och markera mot kränkningar av grundläggande fri- och rättigheter och av suveräna staters territorium.

Anf. 43 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Aron Emilsson och Sverigedemokraterna säger i dagens debatt i princip alla de rätta sakerna. Men skrapar man på ytan och betraktar Sverigedemokraternas utrikes- och säkerhetspolitik och sätter in den i ett lite mer historiskt perspektiv får man fundera.

Hur var det egentligen, Aron Emilsson, med det som stod att läsa på Sverigedemokraternas hemsida om att Sverige ska respektera balansen mellan stormakterna, det som ni sedan plötsligt strök från hemsidan när ni fick kritik för några veckor sedan? Och hur var det, Aron Emilsson, med din partiledares oförmåga att välja mellan president Biden och Vladimir Putin?

Vilken trovärdighet har egentligen det som du står här och säger, Aron Emilsson, som i mångt och mycket är det rätta? Är det verkligen det som Sverigedemokraterna står för?

Anf. 44 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Kenneth G Forslund, för frågan!

Till att börja med vill jag hävda att det har funnits, och var, en otydlig och olycklig formulering. Den har reviderats sedan dess och under våra senaste valkonferenser, där formuleringar har justerats för att bättre bemöta och svara på de säkerhetspolitiska utmaningar vi står inför i dag.

Jag vill dock vara tydlig med att det har funnits väldigt mycket fog tidigare för en diplomatisk balans och ett fredsbevarande syfte, att det finns avskräckning gentemot diktaturer och aggressiva imperier och avspänning mellan supermakter och att det i det geopolitiska läge och närområde där Sverige och Finland befinner sig behöver finnas ett lugn i det säkerhetspolitiska läget. Det har fungerat tidigare. Vi är tyvärr inte längre där i dag.

När det kommer till frågan om vilken ledare man väljer uttryckte jag för inte alls länge sedan i *Ekots lördagsintervju* att det är uppenbart och

tydligt, vilket Jimmie Åkesson också uttalade i följdfrågor kring det kända uttalandet, att vi alla dagar i veckan, i det internationella samfundet, i våra internationella samarbeten, i vår västliga gemenskap och i vår demokratiska kultur alltid sätter Biden framför Putin. Men vi ska aldrig välja någon statsledare som på något sätt dikterar villkor för Sverige. Det gäller alldeles oavsett.

Jag skulle däremot vilja fråga Socialdemokraterna varför man i det här betänkandet och i den här debatten går fram så fullt och fast utifrån sin partikongress beslut att vilja både observera, delta i och i förlängningen ratificera FN:s förbudskonvention mot kärnvapen, som i sig skulle riskera avspänning och lågspänning från Natos sida gentemot Ryssland.

Anf. 45 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Tack, Aron Emilsson, för svaren!

Formuleringen om att Sverige ska respektera balansen mellan stormakterna kallar Aron Emilsson för en otydlig och olycklig formulering. Men den fanns ju inte bara på hemsidan. Det var inte någon enkel redigeringsmiss. Den finns också i ert valmanifest från 2018, och valmanifest är någonting som partier i alla fall brukar lägga väldigt mycket tid och allvar på att fila fram formuleringarna i.

Det här med att inte vilja välja mellan president Biden och Vladimir Putin var bara det senaste exemplet på en oförmåga från sverigedemokratiska företrädare att välja mellan demokrater och auktoritära ledare. Det är inte ett enskilt exempel, utan det är ett i raden av exempel på denna oförmåga.

När det gäller kärnvapenförbudet och den fråga som Aron Emilsson ställer till mig om det är det ju så att Socialdemokraterna sedan länge är för kärnvapenedrustning. Vi har sedan länge beslut om att vi vill ha ett kärnvapenförbud.

På senare år har den kärnvapenförbudskonvention som nu finns tillkommit. Vår bedömning är att den inte är funktionell och tillräcklig i sin nuvarande utformning utan att den behöver utvecklas, förtydligas och kompletteras. Det skulle vi vilja att Sverige jobbade aktivt med.

Den svenska socialdemokratiska regeringen har för avsikt att delta i den konferens som ska hållas. Däremot är vi väl medvetna om att en majoritet här i Sveriges riksdag inte vill anta den förbudskonventionen.

Anf. 46 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis klokt att man är väl medveten om de parlamentariska förhållandena här i kammaren och att en majoritet inte delar Socialdemokraternas uppfattning i detta.

Det är också uppenbart att man tydligt uttryckt och direkt menar i den departementsskrivelse och den utredning som låg till grund när man prövade TPNW och vilka konsekvenser och genomlysningar det skulle kunna få för Sverige att det äventyrar samarbetet mellan våra viktigaste samarbetspartner och inte minst många Natoländer.

Man skriver också att sannolikheten att denna förbudskonvention skulle få en normativ förmåga och förmå icke-demokratierna och diktatorerna med kärnvapeninnehav att rusta ned är låg om inte obefintlig.

Då är frågan: Är det inte viktigare att utebli från dessa partsmöten och att signalera ett tydligt budskap från Sveriges sida, att i det alltmer inten-

sifierade samarbetet med Nato och Finland och med denna säkerhetsstruktur markera att en förbudskonvention av detta slag, som både den svenska Försvarsmakten och utredningar starkt avråder ifrån att delta i som observatör och i förlängningen ratificera, är direkt skadlig i detta säkerhetspolitiska läge? Är det då inte viktigare att ändå sätta det säkerhetspolitiska läget framför ett kongressbeslut hos det socialdemokratiska arbetarepartiet?

Anf. 47 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Sveriges säkerhetspolitik befinner sig i ett tidevarv som handlar om omprövning hos oss men också i väldigt många andra länder. Det är en mycket allvarlig säkerhetspolitisk verklighet som vi alla nu har sett och mött. Det är klart att det påverkar.

Denna debatt baseras på motioner som skrevs senast hösten 2021. Det kan måhända framstå som lite udda att vi i denna tid har en säkerhetspolitisk debatt med motioner som utgångspunkt.

Att Sverige ska driva en solidarisk säkerhetspolitik är vi nog rätt överens om. Frågan är om denna säkerhetspolitik också ska kunna ge oss garantier om att vi, om någonting händer som vi aldrig har trott skulle hända, inte hamnar i samma situation som Ukraina är i just nu. Många har tänkt och sagt: Vi kunde inte tro att Putin kunde göra en fullständig invasion av Ukraina, ett självständigt demokratiskt land som hade garanterats sina gränser och fått det underskrivet av Ryssland – inte Ryssland ensamt, men Ryssland tydligt – mot att man gav upp sina kärnvapen.

Men det som många uppfattade som fullkomligt otänkbart har faktiskt hänt. Och vi har en tendens, fru talman, att inte vilja tänka det otänkbara. Men det är det som vi måste göra när vi diskuterar säkerhetspolitik.

Även om vi säger att den 24 februari innebar ett skifte för många, när det stod klart att Ryssland inledde sin invasion, var det inte början på den politik som Putin egentligen har varit så tydlig med under lång tid. Rysslands brutala angrepp på Ukraina, en självständig och demokratisk stat i vår närhet, var inte en blyxt från en klar himmel. Signaler har funnits – det andra kriget i Tjetjenien, Putins tal i München 2007, Georgien 2008, Ukraina 2014, Syrien 2015. Vi har sett spåren – Groznyj och det nedstängda Tjetjenien. Vi har sett Krim, Donetsk och Aleppo. Må vi nu inte se ännu en huvudstad i ruiner efter Putins förödande krigsmaskin.

Fru talman! Vi har också kunnat se det kraftfulla inhemska förtrycket mot allt och alla som har upplevts utgöra ett hot mot Kremles syn på sakens tillstånd. Vi har i denna kammare också debatterat och diskuterat olika frågor rörande Ryssland och händelseutvecklingen. Senast den 21 maj i fjol hade vi en debatt med anledning av händelseutvecklingen i Ryssland.

Fru talman! Jag minns då också diskussionen om tvåspårspolitiken och behovet av att prioritera bland EU:s fem principer som har funnits med. Vi har ju velat vara både och, och vi har inte sett att Ryssland har valt ett spår. Vi har bjudit på en meny, och Ryssland har kunnat välja. Vi måste nu se att denna hållning inte fungerar mot en auktoritär stat. Den fungerar inte mot Putin och hans nationalistiska och konservativa hållning i Ryssland. Den fungerar inte heller mot Kina med Kinas enpartistyre med Xi Jinping som hanterar allt enligt sin auktoritära hållning. Vi måste lära oss av detta, fru talman.

I Ukraina ser vi dagligen bilder på terror och terrorattacker mot civilbefolkningen, mot skolor och mot sjukhus. Och det är tragiskt, fru talman,

att den ryska befolkningen inte får möjlighet att se just detta. Vi har alla skäl att göra skillnad på den ryska befolkningen som befinner sig i propagandans hägn. Men samtidigt måste vi komma ihåg att det även finns de som går andra vägar, modiga protesterande ryska medborgare i Sankt Petersburg, i Moskva och på andra ställen. Vi hör åter och åter om gripanden. Någon på tv konstaterade: Putin kan inte gripa oss alla. Fortsätt att protestera!

Detta måste vi också se.

Fru talman! Första punkten i detta betänkande handlar om den europeiska säkerhetsordningen. Denna säkerhetsordning kommer inte att fira 50 år 2025. Helsingfors kommer inte att få hålla det storslagna möte som man hade räknat med. Denna säkerhetsordning har bombats sönder av Putin med hans missil- och granatattacker mot den ukrainska befolkningen.

Frågan som många också ställer sig är hur den globala säkerhetsordningen och de multilaterala strukturerna kommer att fungera.

Vi ser också andra tecken, och vi kommer att få ta ställning till hur vi förhåller oss till de olika strukturer som vi befinner oss i. Hur kommer OSSE att fungera?

Fru talman! Jag noterar att diskussionen än en gång var het i Europarådet i måndags och tisdags. Jag var med och drev på för att utesluta den ryska dumans utvalda ledamöter från Europarådet efter Krim. Men de fick tyvärr komma tillbaka. Nu beslutades det i går enhälligt att man ska utesluta Ryssland ur Europarådet. Ministerrådet har möte i dag. Men så sent som i går, som ett svar på den tydliga enhälliga åsikten från Europarådet, valde Ryssland att skicka signalen att man drar sig ur Europarådet.

Den europeiska säkerhetsordningen och säkerhetsarkitekturen efter andra världskriget är stadd i förändring. Vi har all anledning att se det, fru talman.

I det här betänkandet valde vi att markera en ny Rysslandspolitik, för en ny Rysslandspolitik måste komma. Vi valde i det sammanhanget att inte lyfta vårt yrkande om att i FN markera responsibility to protect, skyldigheten att skydda. Vi ser nämligen att det i dag är oerhört viktigt att försöka hävda de grundläggande strukturerna i systemet och inte föra in ytterligare frågor. Vi måste värna FN:s grundstruktur. Därför valde vi att i det här läget inte ta upp det yrkandet.

Sedan, fru talman, har vi vårt förslag om Natooption. Det får stöd av en majoritet i utskottet och förmodligen i kammaren här senare. Jag noterar att Kenneth G Forslund kommenterade det med att vi saknade tålamod och konstruktivitet. Men, fru talman, vi uppfattar faktiskt att vi har haft tålamod. Vi har också sökt konstruktivitet, räckt ut händer och armar och inbjudit till samtal. Men det har inte funnits intresse för det.

Natooptionen, fru talman – jag ber om ursäkt att jag också drar över talartiden som alla andra – var ett förslag som vi väckte redan 2019/20 i vår motion. Det var då den först kom till kammaren. Det har alltså funnits tid att se. Och även om Kenneth G Forslund talar om en vecka av förändring i utrikesutskottet, fru talman, minns jag när statsminister Löfven läste upp sin regeringsförklaring hösten 2014. Den innebar verkligen inte någon tid att diskutera för oss alla. Den kom som en blixtn från klar himmel – en helt ny politik.

Vi tycker att Natooptionen är viktig, och vi hoppas att vi ska kunna komma vidare i den delen. Medlemskap i Nato är vårt mål, och vi yrkar också bifall till reservation 2 under punkt 3.

Jag vill också bara kort beröra det som sägs i betänkandet om fördraget om icke-spridning av kärnvapen. Där har vi valt att inte gå vidare med vårt krav eftersom vi tycker att betänkandet tar fasta på det vi säger, nämligen att vi måste prioritera NPT. Det är också utifrån prioriteringen av NPT, alltså icke-spridningsavtalet, som vi anser att det är viktigt att inte på något sätt sända ut någon signal i samband med översynskonferensen om förbudsavtalet om att Sverige vill eller kan tänka sig att ratificera. Snarare ska vi vara tydliga med att det inte är avsikten.

Om regeringen nu får stöd att delta som observatör i år, om konferensen blir av, förväntar vi oss att det inte blir början på en diskussion om att regeringen har gått sin egen väg. Då tappar man nämligen stödet för fortsättningen. Jag hoppas att regeringen inser att man inte har fri resa utan att det är viktigt att ta ansvar för att regeringen inte stoppas av riksdagen den här gången.

Med det, fru talman, yrkar jag som sagt bifall till reservation 2 och till utskottets förslag i övriga delar.

Anf. 48 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Tvåspårspolitiken fungerar inte, säger Kerstin Lundgren – inte mot Ryssland och inte mot Kina. Jag tror att man ska vara lite försiktig med att döma ut tvåspårspolitik, det vill säga att å ena sidan ha förbindelser och handel samtidigt som man å andra sidan har en väldigt kritisk dialog om de övergrepp mot mänskliga rättigheter som sker, de brister på yttrandefrihet som finns och de inskränkningar av demokrati – om det ens har funnits någon – som sker.

Att det inte fungerar just nu med tvåspårspolitik mot Ryssland är alldeles uppenbart. Nu är det bara ett spår som gäller: totalt fördömande. Så är det. Men jag tror ändå att man ska vara försiktig med att döma ut tvåspårspolitik som metod.

Jag har en fråga till Kerstin Lundgren. Moderaterna vill ju att Sverige aldrig någonsin ska skriva under ett kärnvapenförbud. Hur ser Centerpartiet på detta? Delar ni Moderaternas uppfattning att Sverige aldrig ska skriva under ett kärnvapenförbud?

Anf. 49 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! När det gäller tvåspårspolitiken har vi ju haft en sådan som har mött en ettspårspolitik. Det man måste se är att vi inte har gemensamma intressen på en lång rad andra områden om landet vi samtalar med hela tiden har *ett* intresse som är i fokus och utnyttjar alla de olika delmomenten för att få sin ambition fullföljd. Det är någonting som man måste vara medveten om. Man kan inte arbeta med tvåspårspolitik när motparten har en ettspårspolitik. Det fungerar inte. Det blir otydligt, och det har också bidragit till att sända felaktiga signaler. Den enda signal som man har uppfattat – och det är väl den stora chocken – är nämligen att väst bara bryr sig om ekonomi, att det är affärsfrågorna som står i fokus och att allt annat är underordnat detta.

Det är alltså viktigt att fundera igenom detta. Det innebär inte att man inte ska föra samtal, det innebär inte att man inte ska ha handel och det

innebär inte att man inte ska stötta civilsamhället, till exempel. Men man måste vara medveten och inte tro att det finns olika vägar att föra samtal om motparten har *en* väg som man utgår ifrån. Det är det jag avser.

När det gäller kärnvapenförbud får ingenting från vår sida bidra till att skapa en osäkerhet för Sverige. Svensk säkerhet går först. Vi vill gärna se en värld utan kärnvapen och massförstörelsevapen. Det vore fantastiskt. Men vi befinner oss inte där. Då är NPT det centrala spåret för vår del. Där finns kärnvapenstaterna med.

Anf. 50 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Det Kerstin Lundgren beskriver som relationer hon uppenbarligen tycker att man kan ha med länder som Ryssland och Kina – naturligtvis bortsett från Ryssland i det här läget – låter ändå i mina öron väldigt mycket som tvåspårspolitik: att ha dialog, att framföra kritik och att samarbeta med civilsamhället, samtidigt som man också bedriver handel i det normala fallet.

Sedan välkomnar jag att Kerstin Lundgren slår fast att Centerpartiet vill se en kärnvapenfri värld. Då hoppas jag också att Kerstin Lundgren och Centerpartiet någon gång i framtiden tillsammans med oss socialdemokrater och förhoppningsvis andra partier här i Sveriges riksdag kan hitta vägar fram till ett hållbart och fungerande kärnvapenförbud. Det anser jag inte att dagens kärnvapenförbudskonvention är. Det finns en lång rad saker i den konventionstexten som är outklarade, otydliga och olösta. Det måste absolut lösas.

Om det blir en uppdaterad text av den konventionen eller någon helt ny kärnvapenförbudskonvention får väl framtiden utvisa. Men jag välkomnar ändå Kerstin Lundgrens och Centerpartiets ställningstagande att det är en kärnvapenfri värld man vill se. Det är det vi socialdemokrater också vill se.

Anf. 51 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Tvåspårspolitiken får inte innebära en bild av att vi har gemensamma intressen här. Vi har hela tiden haft diskussioner om vad vi har för gemensamma intressen med Ryssland när vi pratar energifrågor. De vill sälja, och de vill se till att energi används för att påverka. Vad har vi för gemensamma intressen med dem när vi vill övergå till att ha en annan hållning?

Man måste vara tydlig med att det här inte är två olika spår. Det är en viktig signalfråga att inte göra mänskliga rättigheter till ett enskilt spår och demokrati och allt annat till ett annat spår. De hör ihop och måste gå hand i hand om de ska få effekt.

En annan del i diskussionen om kärnvapenfrågorna och kärnvapenförbud är att vi inte uppfattar att en förbudskonvention är en väg framåt. Det är inte en väg framåt. Det är inte en god lösning på något annat än möjligen för dem som vill driva plakatpolitik. Det vi ser är att det inte är en enda av kärnvapenmakterna som deltar – vare sig Storbritannien eller Frankrike, om vi tar de EU-nära, men inte heller de andra stora eller de som inte har erkänt att de har kärnvapen.

Fru talman! I dag ser vi hur Putin hotar med att använda kärnvapen. Han hotade efter Krim med att han var beredd att använda kärnvapen om han inte fick igenom det han ville där. Nu hotar han igen. Jag har inte hört

vare sig Putin, Lavrov eller någon annan säga: Vi har ju en kärnvapenkonvention som förbjuder oss att använda kärnvapen.

Det är inte en väg framåt. Försök att se att det är NPT som är vägen framåt – om den håller!

Anf. 52 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Det var länge sedan det var så osäkert som nu i världen och i synnerhet i vårt närområde. Det är en värld med tre stormakter, och en av dem, en auktoritär, fascistisk kleptokrati i Putins Kremlstyre, har militärt invaderat sitt grannland, den demokratiska republiken Ukraina.

Den ryska invasionen av Ukraina är oprovocherà, olaglig och oförsvarlig. Angreppet är en kränkning av Ukrainas territoriella integritet och suveränitet och innebär ett stort mänskligt lidande för det ukrainska folket. Det är en attack mot Europas fred och rådande säkerhetsordning som vi aldrig kommer att tolerera.

Något som gör världen mer osäker och som faktiskt kan förstöra och förgöra hela vår planet är hotet från kärnvapen. I dag finns det nio länder som innehar kärnvapen. Enbart användandet av *ett* kärnvapen skulle få långtgående konsekvenser för vår värld. Vi har redan under detta krig sett hur Putins regim vid flera tillfällen har använt kärnvapenhotet verbalt, direkt mot Ukraina men också mot oss länder som står på Ukrainas sida.

Ibland hörs en diskussion om användandet av så kallade små kärnvapen. Ingenting kunde vara mer falskt och fel. Kärnvapen är massförstörelsevapen som dödar massor av människor och ger påverkan på ett stort område. De två kärnvapen som USA använde över Hiroshima och Nagasaki var, utifrån vad som finns i dag i arsenalerna, förhållandevis små. Trots det fick de massiva konsekvenser och borde aldrig ha använts. Om Putins Ryssland gör verklighet av sitt kärnvapenhot ska världen se till att de ansvariga straffas och fördöms för alltid.

Därför är det så trist att Sverige inte har undertecknat och ratificerat FN:s kärnvapenkonvention och att det i denna kammare sprids en mytbild av vad konventionens funktion och innehåll är. I en orolig tid som denna kan man tycka att fler politiker och partier borde ställa upp på idén och målet om en kärnvapenfri värld, inte motverka det med näbbar och klor.

I riksdagen har vi ett läger som till varje pris vill försvara kärnvapen och helst av allt ställa Sverige under ett kärnvapenparaply så att också kärnvapen riskerar att användas i vårt namn. Vi har en grupp av ”velare” som i grunden är emot kärnvapen men som samtidigt vill hålla alla dörrar öppna och därigenom också är beredda att ge kärnvapenförespråkarna legitimitet snarare än att motverka kärnvapen.

Sedan har vi oss som faktiskt står upp för en kärnvapenfri värld och som är tydliga med att en sådan värld är möjlig. Många länder över vårt jordklot har anslutit till den idén och tillsammans skapat och drivit på för FN:s konvention mot kärnvapen.

Det är en konvention som inte normaliserar kärnvapen som ett legitimt vapen i krig, som gör innehavarna till avvikare och som inte står i motsättning till idén om icke-spridning, provstopp eller annat som vi gör för att förhindra kärnvapen. Det är en konvention för en fredligare värld.

Men det är inte bara konventionen som Sverige kan skriva under och därmed göra skillnad. I en osäker tid kan vi också driva kraven om kärnvapenfria zoner. Sådana finns redan i dag på stora områden, särskilt på det

södra halvklotet. Sverige bör agera för att Europa och Mellanöstern ska bli kärnvapenfria zoner. Det skulle göra reell skillnad för många miljoner människor.

För några decennier sedan hade det nog varit självklart för ett land som Sverige att ansluta till kärnvapenkonventionen. Nu är det inte längre det. Vår styrka har urgröpts, och vi står i dag med en halvmesyr av vår en gång så tydliga utrikespolitik och linje för fred. Som en självständig och militärt alliansfri stat bör Sverige självklart vara ett av de länder som tar ställning mot kärnvapen genom konventionen. Sverige bör omgående ratificera FN:s avtal om förbud mot kärnvapen.

Fru talman! I detta läge hoppas jag att regeringen har fokus på utvecklingen i Ukraina. Och det är lätt att i detta läge glömma bort den stora världspolitiska händelse som inträffade förra sommaren när talibanerna återigen tog makten i Afghanistan efter 20 år av västligt misslyckande. Det afghanska folket har lidit svårt och är än i dag de stora förlorarna som ännu en gång glöms bort av omvärlden.

Ända sedan de förödande veckorna i augusti och september har vi hört från regeringen att den vill utvärdera Sveriges mycket omfattande insats i Afghanistan. Inte i något annat land har Sverige haft så stor militär trupp under så lång tid och gett så mycket bistånd och demokratistöd som till Afghanistan. Sedan ramlade allt ihop på några veckor när USA tröttnade på sitt misslyckade företag. För misslyckandet i Afghanistan ska verkligen inte skyllas på det afghanska folket.

Vi i oppositionen var på gång med ett tillkännagivande redan i september. Då höll vi tillbaka just för att regeringen visade god vilja och lyssnade på våra argument. Men något hände längs med vägen. När Afghanistan försvann bort från dagordningen glömdes frågan bort. Därför är det bra att utskottet tydliggör att vi inte nöjer oss med vaga muntliga löften från regeringen som inte infrias utan kräver konkret handling. Därför tvingar vi nu regeringen att återkomma med en utvärdering utifrån de kriterier som riksdagen i dag ställer upp.

Fru talman! Det sker i dag i Sverige en glidning gentemot Nato som Vänsterpartiet länge har kritiserat. Det så kallade världlandsavtalet minskar trovärdigheten i vår militära alliansfrihet utan att ge garantier för en ökad militär säkerhet för Sverige. Tvärtom ökar Natostyrkor på svenskt territorium spänningen i vårt närområde. I och med den ökade närheten till Nato riskerar Sverige att dras in i förödande krig och konflikter.

I och med världlandsavtalet finns en överhängande risk att Sverige tvingas hysa kärnvapen på svensk mark. Kärnvapen är en central del av Natos militära strategi. Sverige har inte begärt något undantag eller klargörande i själva avtalet. Det finns en risk för att kärnvapen kan placeras till lands eller att man kan trafikera svenskt territorialvatten och angöra hamnar. Sverige ska varken vara light-medlem eller medlem i militäralliansen Nato. Det gynnar inte vår säkerhet.

Fru talman! Vänsterpartiet har under lång tid haft en tydlig politik och syn på den negativa utvecklingen i Ryssland under Putins regim. Många gånger har vi konstaterat att Putins regim i Ryssland utgör ett säkerhetspolitiskt hot, först och främst mot alla i Ryssland som motsätter sig regimen eller som inte passar in i det samhälle som Putin vill bygga. För ryska hbtq-personer, feminister, urfolksföreträdare, miljörörelser och vänsteraktivister är den egna regimen ett dagligt säkerhetshot.

Rysslands imperialistiska politik utgör också ett direkt hot mot befolkningen i flera grannländer. Det ser vi i Ukraina, Belarus, Georgien, Moldavien och länderna i Centralasien. I tredje hand utgör Ryssland ett direkt militärt hot mot oss och våra grannländer. Det är ett hot som inte ska underskattas utan som ska motverkas och förebyggas.

I morgon inleds de säkerhetspolitiska samtalen. Det är bra att de kommer till stånd. Vi måste nu vända på alla stenar för att både stärka och tydliggöra Sveriges säkerhetspolitiska linje och samtidigt bidra till de-escalering i vårt närområde. Ett konkret, tydligt exempel på vad som skulle kunna göras är att jag tycker att Sverige och Finland bör uttala och tydliggöra att det svensk-finska militära samarbetet också innebär att fortsätta upprätthålla Åland som en demilitariserad zon i enlighet med det hundraåriga Ålandsservitutet. Det är viktigt att också det uttalas.

Hoten mot Sverige ökar nu i en alltmer orolig omvärld och i vårt närområde. Riskerna för cyberattacker och strålning från kärnkraftverk och kärnvapen i vårt närområde har ökat reellt de senaste veckorna. Klimathotet, pandemier och andra civila hot ökar också. Samtidigt som ett direkt militärt angrepp på Sverige fortfarande är osannolikt kan det inte uteslutas.

Vänsterpartiet motsätter sig att Sverige blir en bricka i stormaktsspelet. Sverige måste verka för avspänning och nedrustning. Som en militärt alliansfri stat har Sverige tidigare haft ett stort internationellt förtroende när det gäller att leda fredsförhandlingar. Det bör vara vårt mål att återta den rollen. Fred byggs bäst med fredliga medel.

Jag yrkar bifall till reservation 9.

Anf. 53 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Ibland tar världshistorien årtal på sig att förändras. Ibland förändras världshistorien varje minut. Vi är nu i en sådan tid i och med Rysslands invasion den 24 februari 2022 och krig mot Ukraina.

Den 16 februari hade vi en utrikespolitisk debatt här i kammaren. Det är inte kolossalt länge sedan. Då utvecklade Håkan Svenneling Vänsterpartiets synpunkter. Jag tror – rätta mig om jag har fel – att det var i ett replikskifte med Kerstin Lundgren om att Warszawapakten avvecklades som Vänsterpartiet beklagade att Nato inte gjorde samma sak vid samma tidpunkt.

Jag ser att det sitter en skolklass på läktaren. Jag ska därför berätta att man ska komma ihåg att Warszawapakten var något som Sovjetunionen tvingade andra länder att ingå i. Det var en tvingande krigsallians.

Nato är ett gemensamt fredsfördrag som länder självmant och självständigt ansluter sig till. Har Håkan Svenneling och Vänsterpartiet ändrat uppfattning om att Nato borde ha avskaffats? Det är Nato som det ukrainska folket vädjar till om hjälp med soldater och framför allt ett flygförbud när Ryssland i dag fäller ett regn av bomber och missiler, av död, över Ukraina.

Var står Vänsterpartiet i den kamp om död och liv som nu förs i Europa mellan det fria ukrainska folket och Putins trupper?

Anf. 54 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Under den relativt korta tid som har gått sedan den utrikespolitiska debatten har jag varit med i en trafikolycka och har därför

vissa utmaningar när det gäller att minnas allt som har sagts och gjorts. Men jag ska göra mitt bästa.

Vi kan fortsätta historielectionen för skolklassen. Efter andra världskriget var det faktiskt Nato, inte Warszawapakten, som bildades först. Warszawapakten var Sovjetunionens sätt att reagera på den militära upprustning som de såg från Natos sida. Det var en på många sätt vidrig tid just på grund av det kalla kriget, stormaktskriget, som uppstod mellan två olika parter. Det drogs gränser, och man markerade länder i olika färger.

Vi ska komma ihåg att Sverige tillsammans med Finland då sågs som neutrala stater som inte ingick i någon av de två militärallianserna.

Det som hände på 90-talet var i grunden bra. Berlinmuren föll, och Sovjetunionen föll samman. Där fanns goda möjligheter för deeskalering runt om i världen. Mycket skedde också under de sista åren med Sovjetunionen och under 90-talet.

När Warszawapakten upplöstes var det en bra dag för mänskligheten. Det som jag och Vänsterpartiet menar är att det rimliga hade varit att då gå vidare med att också upplösa Nato som en militär allians. Men det är tydligt att Nato valde en annan riktning. Man tog in fler länder och valde också upprustning till viss del. På det sättet valde man också ibland att bryta mot folkrätten. Det är de sakerna som Ryssland nu använder när de begår de här brotten. Det är det som jag menar är Natos problematik här.

Jag tycker att det är helt och hållet Putin själv som är ansvarig för kriget i Ukraina. Det är han som har startat det. Det är han som bär ansvaret. Men han kan göra det genom att peka på saker som Nato har gjort i historien.

Anf. 55 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Håkan Svenneling argumenterar ju som en del brottslingar gör i förhållande till brottsoffer. ”Jag skulle egentligen inte ha utfört den här kriminella handlingen, men jag blev så provocerad av någonting.” Men så kan man faktiskt inte resonera.

Fru talman! Jag ska fortsätta historielectionen. Nu vänder jag mig från klassen direkt till ledamöter av denna kammare. Det som hände efter andra världskriget var att kommunisterna, Sovjetunionen, lade land efter land under sig, bland annat Östtyskland. Man införlivade Estland, Lettland och Litauen. Ungern gjordes till ett lydprotektorat. Även Rumänien och Bulgarien drabbades.

Det är klart att när stridsvagnar rullade in i europeiska huvudstäder reagerade västliga demokratier på ett mycket naturligt sätt: Vi måste ha en försvarsallians så att stridsvagnarna inte rullar in även i vårt land. I dag attackerar Putin Charkiv, Mariupol och Kiev på samma sätt.

Jag delar därför synpunkten att det var en bra dag då den tvångsmässigt hopsnickrade Warszawapakten avskaffades. Men jag delar inte synpunkten att det skulle vara en bra dag om Nato också avskaffades – tvärtom. En bra dag vore den dag Sverige ansluter sig till Nato, fru talman.

Jag måste ändå ställa den viktiga frågan: Ser inte Vänsterpartiet den stora skillnaden mellan en försvarsallians bestående av fria demokratier och självständiga stater som säger ”En för alla, alla för en” och Ryssland och dess krigsmakt?

Anf. 56 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Det är klart att man ser skillnad. Det är en hel del fullt rimliga vänner som är med i militäralliansen Nato. Till och med en vänsterpartistisk statsminister sitter och representerar Island i Natosammanhang. Vi har också goda grannländer som är med, bland annat våra norska grannar som vi träffade i går.

Jag tycker dock att Moderaterna i sin iver att gå med i Nato glömmer flera viktiga saker som Nato också står för. I mitt anförande nämnde jag kärnvapen. Det finns också många andra problem när det gäller artikel 5.

Vi ser att det finns en risk när det gäller vem som blir USA:s nästa president, som de facto är den som leder Nato. Man ingår så att säga i USA:s hegemoni och intressesfär när man ansluter till Nato. Det kan bli Trump som leder den sfären 2024. Det är i varje fall inte helt otroligt utifrån vad vi har sett under det förra presidentskapet.

Det finns också en kille som heter Erdoğan. Han leder Turkiet, som är Natos näst största makt. Han har startat krig och har under lång tid blandat sig i olika militära konflikter i sitt närområde. Att han har lyckats göra sig själv till fredsmäklaren i den här situationen visar hur absurd världen är, när inte Sverige, Finland eller något annat land lyckas ta den rollen.

Om USA är den största militärmakten och Turkiet den näst största har jag väldigt svårt att förstå varför man vill gå med i Nato. Jag hade nog inte haft problem om det handlat om ett samarbete med nordiska länder eller med vänner som vi har god gemenskap med, men Nato är inte en sådan sammanslutning. Det är en militärallians byggd på kärnvapenhot med stater som jag inte vill ha ett militärt samarbete med.

Jag tror att Ukraina också har dragit denna slutsats och att det är detta som gör att vi nu ser vissa positiva signaler om att det kan bli fred om Ukraina förklarar sig som neutral stat.

Anf. 57 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Sovjetunionen bestod väl i grunden av tvångsanslutna stater. Det borde vara utgångspunkten i diskussionen även för Håkan Svenneling och Vänsterpartiet.

Alldeles riktigt hade vi under den utrikespolitiska debatten en diskussion om Nato, och jag hörde då att Håkan Svenneling ansåg att Nato borde ha upplösts. Men, fru talman, det talades inte bara om det, utan vi diskuterade även artikel 42.7 i EU-fördraget. Jag hörde Håkan Svenneling säga att Vänsterpartiet inte gillade den, och man hade inte ställt sig bakom Lissabonfördraget. Inte heller detta var alltså en väg för Vänsterpartiet.

Nu säger man att vi inte ska ha olika samarbeten med stater som har kärnvapen. Vill Vänsterpartiet att Sverige ska säga upp de bilaterala avtal vi har med USA? Risker är att vi i så fall sitter med ett bilateralt avtal utan någon institutionell överbyggnad. Vem som helst kan ju bli president efter Biden. Ska vi säga upp det här? Eller är det bättre att gå in och ha en internationell överbyggnad så som ett Natomedlemskap skulle innebära?

Vill Vänsterpartiet säga upp det bilaterala avtalet med Storbritannien? Hur bidrar det till säkerhet i Sverige och i vårt grannskap?

Jag hör också Ukraina. Zelenskyj säger: Natos dörr är öppen, men vi får ju inte komma in. Men de vill komma in, och de vill ha garantier. De hoppas att EU möjligen kan erbjuda dem detta. Var står Vänstern?

Anf. 58 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Ja, var står Vänstern? Ukraina får göra sina egna säkerhetspolitiska val. Det är det som gör det här kriget så vidrigt: Putin försöker se till att de inte kan göra egna säkerhetspolitiska val. Därför fördömer vi kriget i grund och botten, och jag är väldigt glad över den skarpa respons som har kommit från omvärlden i form av sanktioner. De verkar ge resultat och ökar pressen på Ryssland att komma till förhandlingsbordet. Jag hoppas att detta blir vägen framåt, snarare än att det mänskliga lidandet som varje dag når oss via nyhetsmedierna fortsätter.

Det är bra att vi inleder säkerhetspolitiska samtal i morgon. Då kan partierna prata med varandra och hitta enighet om hur vi kan tydliggöra, förbättra och fördjupa Sveriges säkerhetspolitiska linje så att den är klar gentemot vår omvärld.

Jag tycker att vi har hamnat i en situation där det finns en viss otydlighet i vad skillnaden mellan riksdag och regering är. Den politiska debatten bidrar inte bara till att skapa en god dialog och ett samtal, som till exempel inte finns i Ryssland, utan den bidrar också till viss otydlighet om vad Sveriges ståndpunkt är. Därför är jag i grunden positiv till dessa samtal.

Vi i Vänsterpartiet har varit väldigt tydliga med hur vi ser på militära samarbeten. Tillsammans med bland annat Centerpartiet såg vi till att det kom en skrivelse från riksdagen om de militära samarbeten som regeringen har ingått under Peter Hultqvists tid. I den kritiserar vi ett antal av de bilaterala samarbeten som vi tycker att Sverige inte borde ha ingått i. Med det sagt menar vi dock att försvarssamarbeten med Finland i grunden är väldigt bra.

Jag hoppas att vi i de samtal som vi nu kommer att föra diskuterar Finland och Norden och resonerar kring hur vi på bästa sätt kan hamna i den position som jag tycker att vi borde ha, det vill säga ett militärt alliansfritt Sverige som står upp för fred och en fredligare omvärld än den vi har just nu.

Anf. 59 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! I sitt svar på Hans Wallmarks frågor nämnde Håkan Svenneling att Nato tog in fler länder. Men, fru talman, det var ju länder som verkligen önskade det. Om Ukraina fick välja skulle de välja Natomedlemskap i dag – eller i förrgår. Det är det val de vill göra, eftersom de känner att de behöver garantier. De har ju en granne som nu har invaderat dem och dagligen bedriver terror mot befolkningen. De har inte resurser att stå emot detta, och de har inga garantier från någon.

Jag hör inte heller att Håkan Svenneling vill ge garantier till Ukraina. Vill Håkan Svenneling och Vänsterpartiet numera ge vapen till Ukraina?

Anf. 60 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Det är bedrövligt att den svenska högern inte klarar av att ha någon form av kritik mot Nato. Man hoppas trofast på ett svenskt Natomedlemskap och ser inte de problem som finns med de beslut som Nato har fattat under de senaste 20–30 åren. Vi hade kunnat vara i en annan situation än den vi i dag är i. Med det sagt är det Putin som är ansvarig för det här kriget. Det är hans fel, och det är han som ska ha skulden för det, inte Nato.

Kerstin Lundgren ställde en fråga om Vänsterpartiets syn på vapenleveranser. Jag håller med om att det inte har varit helt tydligt. Vi valde att ha en egen reservation om pansarskotten när vi röstade om detta i riksdagen för två veckor sedan. Jag kunde tyvärr inte själv närvara eftersom jag låg på sjukhus. Partistyrelsen valde dock dagen efter att rösta för att vi kan tänka oss att stödja framtida vapenleveranser.

Vi kommer att analysera de förslag som jag hoppas kommer till riksdagens bord genom propositioner från regeringen och inte genom utskottsinitiativ och de snabba vägar som man tog senast. Det undergräver vår garanti om riksdagen inte får tillräckligt bra processer för att kunna diskutera, fatta beslut och ha en medial debatt om de förslag som regeringen lägger på riksdagens bord. Här var det ju fem ledamöter från finansutskottet som lade fram förslaget på riksdagens bord. Jag tycker inte att det är riktigt konstitutionellt rätt. Jag hoppas att det blir en bättre ordning nästa gång.

Anf. 61 LARS ADAKTUSSON (KD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 2. Jag vill också lyfta fram det särskilda yttrande om FN:s konvention om förbud mot kärnvapen som Kristdemokraterna har tillsammans med Moderaterna och Sverigedemokraterna.

Totalt ligger ett hundratal motionsyrkanden till grund för det betänkande som vi debatterar i dag. Aktualiteten i debatter som denna har skiftat över tid. I grunden har det alltid handlat om hur vi som nation bäst värnar trygghet och säkerhet. Om detta handlar det även i dag, och det gör det på ett sätt som få av oss trodde skulle vara fallet för bara några veckor sedan.

I blyxtbelysning ser vi hur den ryska invasionen av Ukraina har förändrat förutsättningarna för säkerhetspolitiken. Förändringen är dramatisk. Skiftet är historiskt. Associationerna för oss tillbaka till de mörkaste kapitlen i Europas historia.

Fru talman! Den 30 september 1938 återvände den brittiske premiärministern Chamberlain till London efter att ha förhandlat med Adolf Hitler i München. Tillsammans med de politiska ledningarna i Frankrike och Italien hade Chamberlain gett grönt ljus för ett tyskt införlivande av de sudet-tyska områdena i Tjeckoslovakien.

Premiärministern hälsades som en hjälte. Med sig till väntande folkmassor hade han en icke-aggressionspakt undertecknad av honom och Hitler. Risken för ett storkrig ansågs vara avvärd. Chamberlain talade om fred i vår tid.

Men dåvarande oppositionsledaren Winston Churchill höjde ett varningens finger. I ett tal inför det brittiska parlamentet sa han att Storbritannien och Frankrike i München haft att välja mellan krig och vanära. Han tillade: De valde vanära, de kommer att få krig. Något halvår senare gick Tyskland in i Tjeckoslovakien. I september 1939 invaderades Polen.

Fru talman! Utan att dramatisera eller överdriva står den fria världen i dag inför en situation liknande den 1939. Även om västvärlden inte har valt vanära, även om USA, EU och Nato står samlade bakom diplomatiska ansträngningar och omfattande sanktioner, har vi fått krig. Risken är att detta bara är början.

Sverige står i den här allvarliga situationen utan garantier om hjälp utifrån vid ett militärt angrepp. I det avseendet är vi i samma situation som

Ukraina. Vi är det därför att Socialdemokraterna blockerar frågan om ett svenskt medlemskap i Nato. Ett resursstarkt politiskt parti, enligt självbildningen evigt regeringsbärande och mästare i beslutsfattande, förmår inte att samla sig bakom det som är bäst för landet.

När det gäller frågan om svenskt medlemskap i det som i dag är EU var splittringen inom socialdemokratins uppenbar i decennier. När det gäller partiets säkerhetspolitiska positioner och Natomotstånd blottläggs ihålligheterna och bristerna i detta nu.

Det ryska angreppskriget mot Ukraina och de brutala övergreppen mot det ukrainska folket utgör allvarliga brott mot humanitär rätt och krigets lagar. Parallellt utmanas den europeiska säkerhetsordningen och grundläggande förutsättningar för vår säkerhet. Över en natt har Socialdemokraternas säkerhetspolitiska linje blivit överspelad. Alliansfriheten är obsolet, och uppbyggnad av det militära försvaret har högsta prioritet.

Fru talman! Kristdemokraterna har genom åren välkomnat Sveriges bilaterala försvarssamarbeten, främst med Finland, USA och Storbritannien. Samtidigt har vi framhållit att inget av dessa samarbeten besvarar den centrala frågan om vad som händer om vårt land skulle angripas militärt.

Socialdemokraternas närmast sorglösa respons på detta har varit att alliansfriheten har tjänat Sverige väl och att det medför risker att förändra den säkerhetspolitiska linjen.

Det kan tyckas förnuftigt att framhålla vikten av varsamhet och långsiktighet i säkerhetspolitiken. Samtidigt skulle inte ett svenskt Natomedlemskap innebära någon förändring av den säkerhetspolitiska linjen. Det skulle innebära ett förtydligande.

När det gäller risker krävs det i dessa dagar ingen avancerad analysförmåga för att se var det verkliga vågspelet finns. Är det något som invasionen av Ukraina lär oss är det att en enskild nation kan ha stöd från hela världen men ändå stå ensam i försvaret mot en skoningslös angripare.

Fru talman! Europa står inför en ny och illavarslande utveckling. Det illustreras bland annat av att regimföreträdare i Moskva numera öppet talar om Sverige som en del av en rysk intressesfär. I samma anda görs uttalanden om att ett svenskt eller finländskt Natomedlemskap skulle leda till politiska och militära reaktioner från den ryska statsledningen.

Budskapet är tydligt: Putin sätter stopp för ytterligare utvidgning av Nato. Nu är det inte i Moskva som Sveriges säkerhetspolitiska tillhörighet och framtid avgörs. Det är och förblir i vårt eget land. Ändå är det i den uppkomna situationen nödvändigt att inte bara se det som händer utan även agera därefter.

Den finländska socialdemokratins ansvarsfulla hållning och tydliga avsikt att hålla dörren öppen för ett Natomedlemskap borde för Socialdemokraterna i Sverige tjäna som förebild. Inför det oerhörda som nu sker krävs politisk insikt, men också förmåga att ompröva tidigare positioner och dra nödvändiga slutsatser.

Att döma av opinionsmätningar i såväl Sverige som Finland inser den stora allmänheten just detta i båda länderna. Verkligheten har hunnit i kapp Socialdemokraternas doktrinära motstånd mot ett Natomedlemskap.

Om detta enbart vore en partiintern angelägenhet skulle frågan och dess ansvarslösa hantering kunna bero. Dessvärre är dock de politiska realiteterna sådana att Socialdemokraterna aktivt hindrar ett för hela vårt land direkt avgörande ställningstagande.

Fru talman! Fortsatt osäkerhet om vad som sker vid ett eventuellt angrepp mot Sverige sänker tröskeln för en angräpare och ökar risken för en militär konflikt. Mot den bakgrunden är ett förtydligande av Sveriges säkerhetspolitiska linje nödvändigt och ofrånkomligt.

I samråd med Finland behövs en politisk avsiktsförklaring med innebörden att Sverige önskar bli medlem av Nato. Det ska inte ske efter långdraget utredande och analyser av lämplig tidpunkt, och inte efter att Socialdemokraterna ytterligare förhalat frågan. En medlemskapsprocess behöver inledas nu, omedelbart.

Detta innebär inte att Sverige bidrar till osäkerhet och destabilisering i Europa. Det innebär att klarhet skapas och att krigsförbrytarna i Kreml får det besked de inte vill ha.

Fru talman! Den politik som alldeles för länge hållit vårt land utanför de västliga demokratiernas försvarsallians bör förpassas till historien.

Anf. 62 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Jag förstår, Lars Adaktusson, att livet i opposition stundtals kan vara både frustrerande och bittert – tro mig. Jag har tillbringat åtta år i opposition och snart tolv år i majoritet, så det är nästan hälften-hälften.

Det motsäger den bild som Lars Adaktusson målar av Socialdemokraternas eviga regerande. Det är inte så det går till. Sverige är en demokrati, och vi byter regering emellanåt efter allmänna val. Det är så det ska vara. Vi hoppas naturligtvis på olika utfall i det kommande valet i höst, och vi får se hur det går.

Vi har olika åsikter i Natofrågan, och det handlar inte om några partierna angelägenheter eller taktik. Det handlar om att vi ser olika på vad som kan vara bra för Sveriges framtid, och det är därför vi företräder olika politiska partier. Jag har respekt för Lars Adaktussons uppfattning att Sverige ska gå med i Nato. Jag delar den inte, men jag har respekt för den uppfattningen. Och jag ber faktiskt Lars Adaktusson att ha respekt för att det är ärligt menat när vi säger att vi inte tycker att Sverige ska gå med i Nato.

Man kan komma till olika slutsatser, till och med inom en och samma partifamilj. Svenska socialdemokrater har en syn och norska socialdemokrater en annan. Lars Adaktussons systerparti i Österrike har en annan uppfattning än Lars Adaktusson har.

Vad är det för fel, Lars Adaktusson, på att tänka efter, göra en analys och gå i takt med Finland i Natodiskussionen?

Anf. 63 LARS ADAKTUSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är inget fel att gå i takt med Finland; det är oerhört viktigt. Även om vi har olika uppfattning när det gäller medlemskapsfrågan är vi nog överens om att det här bör ske. Den process som nu pågår i både Finland och Sverige bör ske parallellt, och vi bör självklart samråda och ha ett nära samarbete med Finland.

Problemet när det gäller socialdemokratins hantering av Natofrågan är att man hänvisar till historien. Man ser inte framåt; man ser inte nuet. Man ser inte vad som händer i Ukraina just nu. Man ser inte vad som händer med ett land som inte är medlem av Nato och hur Ukraina blir lämnat ensamt för att landet inte har ett Natomedlemskap.

Vi måste dra slutsatser av detta. Vi måste se hur faran och risken för vårt land ser ut. Den aspekten och den utgångspunkten är långt viktigare än hur stämningarna är i socialdemokratien. Det är ingen hemlighet att det finns olika meningar inom socialdemokratien. Vi har sett det på sistone, och vi har sett det tidigare. Det är ändå en oförmåga som ligger i botten när man inte kan samlas bakom det som så uppenbart är bäst för landet.

Kenneth G Forslund respekterar min uppfattning. Jag respekterar honom, och jag respekterar hans uppfattning. Men jag ifrågasätter en politik som inte sätter landets bästa framför partiets bästa.

Anf. 64 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! För oss handlar det inte, Lars Adaktusson, om att sätta socialdemokratins bästa främst. Det handlar om att sätta landets bästa främst. Vi ser olika vägar, i alla fall så här långt, när det gäller hur det ska gå till.

Att se framåt och dra slutsatser – ja, det måste vi absolut göra av det som händer just nu. Det är därför vi ska ha de samtal som regeringen nu har bjudit in till. Det handlar om att se framåt och fundera på hur vi kan hålla Sverige säkert och fredligt även i framtiden.

Är det genom att Sverige och Finland får ett Natomedlemskap och en 130 mil lång gräns mellan Nato och Ryssland? Vad leder det till? Är det genom att ingå i en försvarsallians som bygger sin strategiska planering på vissa medlemsstaters innehav av kärnvapen? Jag är väldigt tveksam till det, och det har jag varit under mycket lång tid.

Jag tror att det också finns en övertro på vad Nato är. Nato är inte någon ersättning för att ha ett eget försvar. Sverige måste ha ett starkt eget försvar. Det håller vi på att bygga upp just nu, och vi har fattat kloka politiska beslut i ganska bred enighet här i Sveriges riksdag om att göra det. Jag hoppas att vi också ska kunna fortsätta att göra det.

Som en forskare från FOI, tror jag att det var, sa häromdagen i *Aktuellt*: Det är inte så att Nato har någon stor skinande stridsmaskin- och militärapparat stående och väntar. Nato bygger på de enskilda medlemsstaternas resurser. Vi måste själva kunna försvara oss även om vi skulle vara medlemmar i Nato.

Anf. 65 LARS ADAKTUSSON (KD) replik:

Fru talman! Kenneth G Forslund slår in öppna dörrar. Kristdemokraterna har velat satsa mer på försvaret än vad Socialdemokraterna har gjort, och vi vill göra det nu också. Vi, om något parti, inser att Sverige behöver ett starkt försvar. I den delen finns inga oklarheter.

När det gäller kärnvapen bygger Sverige, som har sagts tidigare här i debatten, till stor del sitt försvar på samarbeten med stater som har kärnvapen: Storbritannien, USA och Frankrike. Det är någonting som vi har valt, som vi har välkomnat och som är fullständigt nödvändigt. I de sammanhangen har jag inte hört vare sig Kenneth G Forslund eller andra socialdemokrater tala om att kärnvapenfrågan är problematisk. Så varför skulle den vara problematisk just när det handlar om ett fullt svenskt Natomedlemskap?

Vad ett Natomedlemskap gör, Kenneth G Forslund, är att besvara frågan: Vad händer om Sverige hamnar i en väpnad konflikt och om vi blir angripna? I dag finns inget svar på den frågan, alla de försvarssamarbeten vi har till trots. Även försvarssamarbetet med Finland till trots saknar vi

det som är viktigast av allt, nämligen fördragsfästa försvarsgarantier. Regeringar kommer och går, och politiker kommer och går. Men fördragsfästa försvarsgarantier består. Och är det någonting som krisen nu visar är det att vi behöver garantier, att vi behöver bygga vår säkerhet tillsammans och att vi behöver ingå i de västliga demokratiernas försvarsallians.

Anf. 66 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Tack till er som har deltagit för en god och viktig debatt!

Fru talman! Kenneth G Forslund från Socialdemokraterna inledde debatten i dag med att konstatera att det är krig i Europa. Jag skulle vilja korrigera detta påstående lite grann.

Det är klart att det är krig i Europa, men det är också ett krig mot Europa. Det är ett angrepp också på oss. Europa är inte någonting som finns någonstans där långt borta. Europa är inte någonting som är något annat än oss själva. Vi är europeer, och den europeiska säkerhetsordningen är under angrepp. Den europeiska tanken om gemenskap är under angrepp. Vi är under angrepp. Europa befinner sig i krig, och Sverige är en del av Europa. Det här är inte någonting som sker någon annanstans.

Fru talman! Jag kan efter debatten också konstatera att det egentligen bara finns två partier som under många år inte har ändrat säkerhetspolitisk linje. Vi har till och från diskuterat Natofrågan mycket i dag. Det ena partiet är Vänsterpartiet. De är fortfarande för att upplösa Nato, som de har varit sedan Sovjettiden. Det andra partiet är Liberalerna, som var första parti att vilja gå med i Nato. Vi har velat det sedan 90-talet.

Vår säkerhetspolitiska linje ligger fast. Den wobblar inte. Tvärtom tror vi att det som vi nu ser med kriget som förs mot Europa och mot Ukraina från Ryssland bekräftar det vi sagt i många år, nämligen att Sverige behöver vara medlem i Nato.

Fru talman! Det räcker inte att, som Socialdemokraterna, säga att vi ska lägga 2 procent av bnp på vårt försvar här i Sverige. Det är bra att det beskedet har kommit. Det är synd att det inte är tidssatt. Vi vet inte när Socialdemokraterna tänker sig det här, om det är i morgon eller om 50 år. Det är synd att det dröjde så länge innan det här beskedet kom. Det är också synd att det retoriskt nästan ställs mot ett Natomedlemskap.

Man behöver lägga 2 procent för att vara med i Nato. Från Liberalernas sida har vi sagt 2024 som tidsram. Moderaterna har sagt 2025. Om Socialdemokraterna på riktigt är villiga att sätta sig ned och diskutera det här med lite mer konstruktivitet, som de själva uttryckte det, skulle Moderaternas 2025 kanske vara ett mellanläge mellan Liberalernas 2024 och Socialdemokraternas någon gång senare i framtiden.

För oss som vill att Sverige ska vara medlem i Nato är 2 procent av bnp till försvaret också ett steg på vägen mot ett Natomedlemskap. Men om man inte tycker att Sverige ska gå med i Nato borde man vilja lägga ännu mer pengar på försvaret. Det är ju sant att det ena inte ersätter det andra. Men det är klart att behovet av en mycket stark svensk försvarsförmåga ökar ju mer ensamma vi blir. Ju ensammare vi är, desto mer måste vi klara själva därför att vi helt enkelt inte kan räkna med hjälp från någon annan.

Fru talman! Detta har också det som nu händer i Ukraina och Europa påmint oss om. Ukraina har ju varit ungefär lika nära Nato som Sverige är. Man har haft ungefär samma relation till Nato som Sverige har. Ibland kan

det låta på retoriken från vissa partier som att vi ändå är så nära Nato, att vi ändå är så nära Natoländer, att vi ändå är en del av den familjen, så det kommer att komma hjälp om vi behöver det. Men exemplet Ukraina visar ju att det inte räcker. Man måste också vara medlem i försvarsalliansen Nato.

Fru talman! Jag blev minst sagt förvånad när jag lyssnade på debatten och hörde Vänsterpartiet säga att i och med vår närhet till Nato riskerar vi att dras in i krig. Vänsterpartiet påstod alltså att i och med Sveriges närhet till Nato riskerar vi att dras in i krig. Det är ju ett bisarrt uttalande i det sammanhang vi befinner oss i nu, i den värld som vi nu ser.

Fråga de baltiska länderna: Är det närheten till Nato eller är det kanske närheten till Ryssland som gör att ni riskerar att dras in i krig? Fråga Ukraina: Var det närheten till Nato eller var det kanske närheten till Ryssland som gjorde att ni riskerade att dras in i krig? Det är ett barockt påstående att närheten till Nato gör att Sverige riskerar att dras in i krig. Det är ju inte Natoländer som hotar vår säkerhet. Det förstår alla som tittar på den här debatten.

Fru talman! Jag tror att Vänsterpartiet kommer att få backa i fråga om den här hållningen precis som man backade i fråga om vapen. Självklart ska Sverige bistå på alla sätt vi kan, och självklart passar Sverige in i det samarbete som är försvarsalliansen Nato.

Fru talman! En sak som har diskuterats lite för lite i debatten i dag är Europas beroende av rysk olja och gas. Där har Liberalerna sagt under många år, så ni har hört det förut, att det finns två dåliga saker med rysk gas: Den är rysk, och det är gas. Det är något som vi fått rätt om och som fler och fler företrädare för andra länder och för partier i det här huset ställer upp på. Vi måste skruva åt de ryska gas- och oljekranarna. Vårt motstånd mot Vladimir Putins regim i Kreml och de krigsaggressioner som Ryssland gör sig skyldigt till måste också innebära att vi skruvar åt gas- och oljekranarna, för när vi inte gör det är vi faktiskt med och finansierar den ryska krigsmaskinen.

Fru talman! En annan fråga i det här betänkandet är den om Rysslandsstrategin. Det är ett förslag som har kommit från Liberalerna och som nu får gehör. Det handlar om att Sverige behöver ha en ny och samlad strategi för Ryssland. På samma sätt som vi alldeles nyss fattade beslut här i riksdagen om en samlad strategi för Kina behöver vi en samlad och uppdaterad strategi för Ryssland.

Det är självklart att vi för ett land som ligger så nära oss, som vi har och har haft många relationer med – mellanmänskliga, mellan företag och diplomatiska – men som vi också lever under ett faktiskt hot från, behöver en samlad strategi som tar in alla delar men som också är uppdaterad. Jag är glad att riksdagen nu verkar ansluta sig till Liberalernas motioner och yrkanden.

Fru talman! Jag nämnde finansieringen av 2 procent till vårt eget försvar och kopplingen till Nato. Man bör lägga till att även om den långsiktiga idén hela tiden är att Sverige ska gå med i Nato – jag tror dock att det kan ske på mycket kort tid – räcker inte detta. Där får man ge Socialdemokraterna rätt – vi måste rusta svenskt försvar oavsett om vi är med i Nato eller inte. Där har vi föreslagit att vi ska ta av beredskapsreserven, alltså pengar som faktiskt finns, och lägga 30 miljarder på svenskt försvar redan nu. Vi borde också lägga 10 miljarder redan nu på att ytterligare stödja

Ukraina. De stöd som riksdagen fattade beslut om för ett tag sedan rör i runda slängar 1 miljard, så det här är ett tiodubblat stöd.

Fru talman! Den här debatten inleddes med ett anförande där Kenneth G Forslund påminde sig om när han läste i historieböckerna om andra världskriget. Forslund sa att då lärde han sig detta om ”aldrig mer krig”. Det är klart att det är en vision som alla tänkande människor ställer upp på. Men när jag läser i historieböckerna om både andra världskriget och andra konflikter tänker jag också ”aldrig mer neutralitet” och ”aldrig mer alliansfrihet”.

Det är klart att Vänsterpartiet hade rätt när de sa här att fred byggs bäst med fredliga medel. Men försvar byggs faktiskt bäst med ett starkt försvar. De står inte mot varandra. Fred byggs med fredliga medel, men när man behöver försvar kan man inte bara ägna sig åt fredliga medel. Då måste man också ha försvarsförmåga.

Sveriges alliansfrihet tjänar oss faktiskt inte väl. Den tjänar oss inte väl därför att vi blir ensamma. Och Sveriges historiska neutralitet är faktiskt en skamfläck i våra historieböcker. Man kan inte vara neutral mellan det goda och det onda. Man kan inte vara neutral när hela Europatanken och hela den europeiska säkerhetsordningen är under angrepp. Man kan inte vara neutral när man stirrar ondskan i vitögat. Man kan inte välja neutraliteten då.

Jag ställer helt upp på visioner om att vi aldrig mer ska ha krig – det tror jag att alla gör. Men jag önskar att fler ställde upp på att vi aldrig mer ska ha neutralitet och alliansfrihet. Varken Sverige eller medmänskligheten gagnas av detta. Vi minns hjältarna som åkte till Finland för att hjälpa till att försvara. Vi minns hjältarna som hjälpte flyktingar att fly från andra världskrigets fasor. Men vi skäms över att Sverige försöker värna sin neutralitet.

Fru talman! Vi vågar välja mellan Putin och Biden; vi väljer Biden. Vi vågar också välja mellan Ryssland och Europa och mellan Ryssland och USA, för den delen. Vi står fast vid vår säkerhetspolitiska linje om ett svenskt Natomedlemskap.

Anf. 67 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Det är uppenbart att Joar Forssell är sugen på att debattera snarare än att gå på lunch, vilket egentligen är det jag är sugen på. Men vi kör ett litet replikskifte också.

Man kan lita på den liberala argumentationen och Natovurmen. Det finns verkligen ingenting i Joar Forssells värld som pekar på något annat än att Nato är perfekt och att allt är alla andras fel. Att ens antyda att det finns något problem med Nato är tydligen djupt problematiskt.

Jag undrar om Joar Forssell sovit under de föredragningar vi har haft i utskottet. Vi hade till exempel Sveriges ambassadör till Ukraina, som resonerade kring ukrainarnas syn på sitt Natonärmande och vilken konsekvens det har haft i förhållande till det krig som Ryssland nu har startat. Det tyckte jag var en ganska klagörande diskussion om vad priset för ett Natonärmande kan vara. Jag undrar om Joar Forssell inte tog något intryck alls av det.

Det andra man reagerar på är att Joar Forssell menar att det är en skamfläck att vi har varit ett fredligt land i över 200 år. Jag tycker att det är skamligt att man tycker det. Jag menar att det aldrig mer ska bli krig – det

är det vi ska uppnå. Vilken väg vi sedan väljer för att det inte ska bli krig kan vi ha en politisk debatt om.

Jag är dock intresserad av att diskutera en annan fråga, nämligen Liberalernas andra urgamla förslag, förutom det om Nato: att bygga kärnkraft. Ni är så energiska. För bara ett litet tag sedan åkte ni med entourage och besökte de finska kärnkraftverken.

Det har sedan dess hänt två saker när det gäller kärnkraft, och ändå har ni nyligen dragit en ny lans på debattsidor. Det ena är att ett kärnkraftsprojekt i Finland har stoppats eftersom det ägs av ett ryskt bolag, Putins Rosatom. Det andra är att Ryssland använder kärnkraftverk militärstrategiskt som ett ställe att omgruppera sina trupper eftersom man vet att Ukraina inte kan anfälla vid kärnkraftverken. Har detta någon som helst påverkan på Liberalernas farliga syn på kärnkraft?

Anf. 68 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag tänkte börja med de två första frågorna, som ju har lite med varandra att göra. Vänsterpartiet menar att Ukraina har fått betala priset för att man närmar sig Nato. Detta tycker jag är minst sagt hårresande. Det är egentligen en upprepning av det som man från Vänsterpartiet sa i anförandet tidigare i dag: I och med vår närhet till Nato riskerar vi att dras in i krig. Men det är ju i och med närheten till Ryssland som vi är beroende av att bygga säkerhet tillsammans med andra. Det är i och med närheten till Ryssland, inte i och med medlemskapet i Nato, som de baltiska staterna just nu oroar sig. Det är i och med närheten till Ryssland som Ukraina befinner sig i den situation som landet nu befinner sig i.

Att sprida den typen av ryska narrativ, att man måste välja neutralitet i stället för att själv bestämma sin egen säkerhets- och utrikespolitik, tycker jag är hårresande.

Fru talman! Ledamoten från Vänsterpartiet antyder att jag menar att vi inte ska vara stolta för att vi inte har varit krigiska i 250 år. Att inte vara neutral är inte detsamma som att vara krigisk. Jag menar att vi ska vara med i försvarsalliansen Nato. Det handlar om att bygga fred tillsammans med andra genom att stärka vårt försvar.

Och jag menar, fru talman, att när andra utsätts för krigets fador, förtryck och tortyr – alla de sakerna – kan man inte vara neutral. Man ska skämmas om man är neutral inför andra människors lidande. Då måste man agera. Den neutraliteten menar jag att vi inte ska vara stolta över, och det är den jag kritiserar – att Sverige har varit neutralt när andra har fått lida.

Anf. 69 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Nej, jag sprider inte något ryskt narrativ. Nej, jag tycker inte att Ukraina ska betala något slags rättmätigt pris. Detta är Putins krig. Det är hans fel att kriget har startat. Skulden ligger bara hos honom, och jag hoppas innerligt att vi en dag får döma den jäkeln i den internationella kriminaldomstolen för brott mot mänskliga rättigheter. Det hoppas jag att Joar och jag får se innan vi en dag lämnar detta jordeliv.

Med detta sagt är det viktigt att se att man måste kunna prata om vad olika typer av bedömningar får för säkerhetspolitiska konsekvenser för Sverige. Jag tyckte att det beslut som denna riksdag fattade medan jag låg på sjukhus gick för snabbt och byggde på ett för dåligt underlag när det

gällde de säkerhetspolitiska aspekterna. Jag hoppas att vi inte kommer att fatta fler beslut som har stor säkerhetspolitisk betydelse för Sverige på grund av ett utskottsinitiativ från fem ledamöter i finansutskottet.

Att resonera kring vad det innebär när vi ger vapenstöd till Ukraina, som befinner sig i krig, och vilka säkerhetspolitiska risker det medför tycker jag är mitt ansvar som ledamot av Sveriges riksdag och dess utrikesutskott. Därmed inte sagt att jag tycker att det är fel eller att jag inte tycker att vi ska ge allt stöd till Ukraina. Vi ska alltid förhålla oss tydligt kritiska till brott mot mänskliga rättigheter.

Jag menar att man absolut kan vara kritisk till brott mot mänskliga rättigheter men fortfarande anse att vi ska vara en militärt alliansfri stat. Man kan ändå kritisera alla brott mot mänskliga rättigheter, oavsett av vem de begås, var de sker och med vilka motiv. Det tänker jag göra mot president Putin varje dag som han begår sådana brott. Det är skillnad, och det är viktigt att komma ihåg.

Därför hoppas jag att vi har tydliga säkerhetspolitiska diskussioner under de säkerhetspolitiska samtal som startar i morgon och att detta leder till att tydliggöra Sveriges säkerhetspolitiska linje.

Anf. 70 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet säger att man vill vara kritisk och tydlig i sin retorik. Men man har inget till övers för förslag om tydlig praktik och ett tydligt agerande. Då röstade man nej här i riksdagen. Sedan har man backat från detta, men man står fortfarande fast vid att man tycker att Nato ska upplösas. En organisation som vi inte ens själva är med i tycker man alltså ska upplösas. Man undrar vilka fler organisationer som vi inte är medlemmar i som Vänsterpartiet vill upplösa.

Man pratar om att det var riskabelt att skicka vapen. Där är Liberalernas linje glasklar: Vi ska skicka de vapen som behövs. En rysk stridsvagn mindre, som tas ur bruk med svenska vapen, är en stridsvagn mindre som kan hota Sverige i framtiden. Vi har också, fru talman, gått fram med förslag om att skicka mycket större finansiella stöd, för det är klart att vi måste ha båda delarna.

Men det funkar inte att bara vara kritisk i sin retorik. Man måste också välja att agera i praktiken.

Det Ukraina visar är att det inte är säkert om man inte har vänner som man har förbindelser med och ömsesidiga garantier tillsammans med. Putin har varit aggressiv i sin retorik även mot Natoländer. Men där har vi inte sett någon markinvasion som den vi ser i Ukraina därför att man har vänner. Man har allianser om man är medlem i försvarsalliansen Nato.

Liberalernas säkerhetspolitiska analys och säkerhetspolitiska linje ligger alltså fast. Vi behöver ett Natomedlemskap, för vi hör hemma i Nato tillsammans med andra som delar den syn på säkerhetspolitiken som går ut på att varje land självt ska få bestämma sin egen säkerhets- och utrikespolitik utan att hotas till den av någon annan.

Anf. 71 MARIA FERM (MP):

Fru talman! För en månad sedan debatterade vi i kammaren Sveriges utrikespolitiska linje och det alltmer bekymrande säkerhetsläget. I dag är Putins invasionskrig i Ukraina en verklighet sedan flera veckor, och miljontals människor har redan tvingats på flykt från Putins bomber och våld.

Det är närmast en underdrift att säga att det är ett mycket svårt säkerhetspolitiskt läge. Rysslands olagliga krig i Ukraina, som kränker Ukrainas territoriella integritet och hotar Europas säkerhetsordning, innebär en helt enorm säkerhetspolitisk försämring. Det är redan en humanitär kris med över 3 miljoner människor som tvingats på flykt.

Hittills har vi i alla fall sett en stor enighet inom EU gällande såväl sanktioner mot Ryssland som stödpaket till Ukraina. Även om Rysslands invasion knappast gått som planerat pågår alltjämt attackerna, och fruktansvärda rapporter kommer om bombade bostadshus, barnsjukhus och annan förstörelse. Det har också pågått strider nära kärnkraftverk. Den fortsatta utvecklingen är osäker, men risken är att det kommer att bli sämre innan utvecklingen vänder.

Sverige och EU ska fortsätta att stötta Ukraina på olika sätt. Sverige har sedan 1990-talet varit en av världens största givare vad gäller olika former av bistånd till Ukraina, och vi har under den senaste tiden bidragit med ekonomiskt, humanitärt och militärt stöd.

I oroliga tider är bistånd särskilt viktigt. Redan nu ser vi hur de höjda brödpriserna i Sudan skapar protester, och svälten i Jemen riskerar att förvärras – allt som följd av råvarubrist på grund av Rysslands krig i Ukraina.

Över 3 miljoner människor har hittills flytt från Ukraina. De allra flesta är kvinnor och barn, och även om länderna närmast Ukraina kommer att ta emot de allra flesta flyktingarna är det viktigt att hela Europa är med och visar solidaritet och hjälper till med flyktingmottagandet. Det är något som ska vara självklart i en tid som denna och något som också påverkar situationen rent säkerhetspolitiskt.

Om EU:s medlemsstater inte skulle förmå att gemensamt klara av situationen och säkra att människor på flykt får skydd utan i stället inte kan komma överens eller försöker skjuta ifrån sig ansvaret för flyktingmottagandet på andra skulle det bara stärka Putin. Det är oerhört viktigt att vi i Sverige i detta läge skickar ut signaler om att vi kommer att vara med och hjälpa till och ta ansvar för flyktingmottagandet gemensamt i EU med alla andra medlemsstater och inte signalerar att vi vill strama åt. Det skulle riskera att göra att länder som Rumänien, Moldavien och Polen inte skulle orka.

Vi ser ett värde av att samarbeta med andra länder kring försvaret och välkomnar ett fördjupat samarbete med Storbritannien och Finland och med mer informationsutbyte med Nato. Vi genomför redan i dag militära övningar med Natoländer. Att däremot mitt i en säkerhetspolitisk kris hastigt byta säkerhetspolitisk linje är mycket riskabelt, och vi vet ännu inte vilka konsekvenserna skulle bli. Miljöpartiet anser inte att Sverige ska gå med i en kärnvapenallians. Tillgången till kärnvapen utgör ett av de allvarligaste säkerhetshoten i vår tid, med potential att fullständigt utplåna mänskligheten och annat liv på jorden. Därför driver vi att Sverige ska ansluta sig till FN:s konvention om ett globalt kärnvapenförbud och arbetar för en kärnvapenfri värld.

Vi behöver höja totalförsvarets förmåga och vår beredskap, både i det civila och i det militära försvaret. Utan ett välfungerande civilt försvar kommer inte heller det militära försvaret att fungera. Totalförsvaret hänger nämligen ihop. Vi behöver gå från ett just-in-time-tänk till ett just-in-case-tänk med mer beredskap i många olika sektorer. Då krävs en ordentlig

förstärkning av vår krisberedskap på områden som sjukvård, cybersäkerhet, tillgång till vatten och livsmedel, energi och transporter.

I en mycket allvarlig tid behövs bättre beredskap i Sverige och ett bra samarbete med andra länder. Nu pågår diskussioner i Försvarsberedningen om att rusta upp det militära försvaret. Miljöpartiet anser att det är nödvändigt att också rusta upp det civila försvaret. Eftersom hela samhället är uppkopplat riskerar konsekvenserna av till exempel cyberattacker att bli förödande för många verksamheter. Det finns en risk för att vi blir mer utsatta för detta framöver med tanke på det säkerhetspolitiska läget och Rysslands agerande. Vi kan också i närtid bli utsatta för till exempel desinformationskampanjer och cyberattacker, som sagt, och därför måste vi höja vår förmåga där.

Upprustningen av det militära försvaret, som har diskuterats i Försvarsberedningen, kommer att kosta mycket pengar. Alla partier som ställer sig bakom detta måste också förklara hur det ska finansieras ansvarsfullt och långsiktigt. För Miljöpartiet är det otroligt viktigt att ökningen inte går ut över viktiga satsningar som behöver göras på vård, omsorg och skolor. Vi vill inte heller att satsningen ska gå ut över biståndet.

Samtidigt som vi genomför denna upprustning av det militära försvaret och har samarbete med andra länder är det kontraproduktivt att fortsätta gynna Putins krigskassa. Hittills har EU:s sanktioner dock inte slagit där det gör allra ondest för Ryssland, nämligen mot rysk energiexport. Fossila bränslen står för långt över hälften av Rysslands exportintäkter. EU är Rysslands viktigaste marknad för energi. EU:s konsumtion är avgörande för att Rysslands handelsbalans ska gå ihop. Det vill säga att det är en ekonomisk förutsättning för finansieringen av kriget i Ukraina.

Just nu köper Europa fossil energi från Ryssland till ett värde av 600 miljoner euro varje dag. Miljöpartiet tycker att det är otroligt viktigt att vi inte fortsätter att bidra till finansieringen av kriget och vill att all import av rysk energi till Sverige och EU stoppas omedelbart. Vi vill att regeringen ska driva på för ett sådant importstopp.

Med detta vill jag tacka för debatten och yrka bifall till reservationerna 3 och 9.

Anf. 72 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Maria Ferm för anförandet. Jag tycker att Maria Ferm tar upp en viktig aspekt som har varit lite bortglömd i debatten hittills. Det handlar om totalförsvarsplaneringen och vikten av att nu rusta och stärka vår egen beredskap.

Jag hör Maria Ferm tala om att det nu krävs en ökad beredskap, satsningar på försvaret och en civil beredskap och ett civilt försvar. Där är vi helt överens.

Men jag har en fråga. Flera av oss träffade det norska utrikes- och försvarsutskottet i går här i riksdagen. I svar på våra raka frågor och i vår dialog var budskapet tydligt: det de kallar distriktpolitik – vår regionalpolitik eller landsbygdspolitik – är minst lika mycket säkerhetspolitik. Är det något man ser är det hur skenande drivmedelspriser och en ökad oförmåga att underhålla och stödja stora glesbefolkade områden och landsbygd med rimliga villkor att leva, verka, bo och producera livsmedel och få till stånd hållbara transporter i förlängningen riskerar att vara en sårbarhet för till exempel Nordnorge.

Det är nu uppenbart att svenska bönder sover dåligt. De knäcks av oron att inte veta om de kan starta vårbruket eller inte på grund av skenande drivmedelspriser. Man larmar om att man snart inte kan genomföra dagliga och existentiellt nödvändiga transporter för att drivmedelspriserna rusar.

Då är min fråga till Maria Ferm: Är man i Miljöpartiet beredd att anpassa kartan efter verkligheten och göra vad man kan för att också säkra att Sverige inte går under av dignande drivmedelspriser?

Anf. 73 MARIA FERM (MP) replik:

Fru talman! Tack, Aron Emilsson, för att du tar upp frågan om civil beredskap! Detta är ju helt centralt. Det allvarliga läget kommer att påverka vårt samhälle på så många olika sätt. Där är lantbruket och livsmedelsförsörjningen en viktig del. Både livsmedelsförsörjning och vattenförsörjning är extremt viktigt.

Vi behöver göra mer för att säkerställa att vi har en bättre beredskap när det gäller livsmedelsförsörjningen. Det handlar om alltifrån hur vi odlar och vad vi importerar till frågan om handelsgödsel och så vidare. Sedan behöver vi, precis som du säger, se hur kartan ser ut och vad vi kan göra för att stötta olika verksamheter i det här läget. Till exempel föreslår vi olika stöd om tillsammans 20 miljarder kronor.

Det handlar såklart om personer i glesbygd, om lantbruket och så vidare. Sedan behöver man göra detta på ett sätt så att man stöttar där det verkligen behövs och så att det är bra för miljön. Vi tycker att de förslag som har kommit från andra i debatten om till exempel att ge direktstöd till alla bilägare eller att förändra reduktionsplikten och faktiskt öka det ryska oljeberoendet är dåliga, av flera skäl.

Anf. 74 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Maria Ferm, för svaret! Vi hör att det finns en viss öppenhet för att ompröva ställningstaganden för att försöka göra vad man kan för att säkra svensk beredskap. Frågan är bara hur långt man är beredd att gå för att förändra kartan efter verkligheten.

I ärlighetens namn är de stöd som har utlovats från regeringen småpottatis i sammanhanget. De förslår inte särskilt långt i detta ansträngda läge för transportnäringen, åkerinäringen, bilismen, lantbruket och förmågan att öva frivilligkåren – ja, egentligen allt som kan öka vår beredskap.

Någonstans har man ett vägval att göra. Jag uppfattar att Miljöpartiet i vissa avseenden är berett att ompröva ståndpunkter. Man har gjort det i fråga om stöd för krigsmateriel till Ukraina. Man har visat att man kan ompröva tidigare väldigt inhamrade ståndpunkter i ett helt nytt säkerhetspolitiskt läge.

Det är fortfarande så att om man inte är beredd att röra reduktionsplikten i Sverige och om man inte är berett att kraftigt sänka priserna för drivmedel vid pump försvårar man vår förmåga att rusta oss i vår beredskap.

Som sagt: I lantbrukarkåren vet de inte om de kan starta det svenska vårbruket i den omfattningen att vi kan säkra vår egen livsmedelsförsörjning. Vi vet inte om dagliga och existentiellt viktiga transporter till livsmedelsbutiker och medicinleveranser kan fungera som vanligt om dessa omständigheter fortsätter. Och vi vet att många inte kan uppjobba och bygga upp sina lager av nödvändigt drivmedel och bränsle – de är inte tillräckliga om denna verklighet fortsätter.

Varför är man inte beredd att röra reduktionsplikten och direktpriset vid pump?

Anf. 75 MARIA FERM (MP) replik:

Fru talman! Vi tycker också att det är viktigt att ha öppna ögon i detta läge. Man ska ha öppna ögon, hålla huvudet kallt och fundera på vad man kan göra, just för att det blir så stora konsekvenser i samhället. Men sedan ska vi inte göra något som är direkt dåligt för miljön. Vi ska ge stöd där det behövs i samhället, nu för att vi är mitt uppe i en kris. Men vi ska också bygga upp en beredskap långsiktigt.

Detta sammanfaller till viss del. Vi har drivit satsningar på en bättre beredskap i samhället, långsiktighet och så vidare under jättelång tid. Vi har också försökt arbeta för att ställa om samhället så att vi har mycket mer förnybart och är mindre beroende av rysk fossil energi, vilket är positivt för både miljön och säkerhetspolitiken. Det hänger ofta ihop. Är man mer självförsörjande och satsar mer på förnybart behöver man inte förlita sig på auktoritära stater som kan använda drivmedel eller energi som påtryckningsmedel. Där någonstans är problemet när det gäller varför vi har hamnat där vi har hamnat.

Men som jag sa: Vi har också gått fram med förslag om stödpaket på 20 miljarder, just för att kunna hantera det vi ser som den akuta situationen.

Många människor kommer att uppleva att priset på varor höjs och att man har svårt att klara ekonomin. Detta kommer att röra många sektorer. Det som vi tycker är viktigt är att man helt enkelt tar fram förslag som inte förvärrar det här beroendet. De ska också säkra att människor som är i allra mest behov av att få stöd i detta läge också kan få det, så att man inte missar grupper av människor och i stället lägger pengarna på suvägare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 11 Inkomstskatt

Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU13
Inkomstskatt
föredrogs.

Anf. 76 NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Vardagen gör sig påmind med barn som ska hämtas i förskolan, äldre släktingar som behöver ett besök, arbetsuppgifter som behöver utföras, ett hem som behöver städas och allt annat som hör det vardagliga livet till, och tur är väl det. Det är kanske extra tur nu när det är lätt att tanken och medvetandet helt absorberas av de förfärligheter som sker i vår omvärld. Tankarna är hos den ukrainska befolkningen – det är ett stort mänskligt lidande på grund av den ryska invasionen i ett land så nära oss.

Här hemma diskuterar vi givetvis kriget och dess förödelse i vardagen kring köksbord och i skolor och här i Sveriges riksdag. Vi har närmast chockats över till exempel Vänsterpartiets ställningstagande här i kammaren – att inte vara med och stötta Ukraina tillsammans med riksdagens öv-

riga partier. Många har också förvånats över statsministerns uttalande kring att ett Natomedlemskap skulle destabilisera det säkerhetspolitiska läget när det bara är en enda sak som destabiliserar läget i världen, och det är Putins Ryssland.

Men, fru talman, som tur är kommer varken styrka eller svaghet från ord, utan styrka eller svaghet kommer från förmåga eller brist på densamma. Det pratas nu mycket om att vi ska lägga 2 procent av bnp på det svenska försvaret. Det tycker jag och Moderaterna är bra, men det är ju också det där med procenträkning.

2 procent av 100 kronor är 2 kronor, och 2 procent av 200 kronor är 4 kronor. Det understryker något väldigt viktigt när vi här i dag resonerar kring den ekonomiska politiken, för det är inte bara försvaret som vi finansierar som en andel av bnp. Därifrån kommer också pengarna till skolan, till sjukvården och till äldreomsorgen.

Fru talman! Skatter spelar roll för hur stort bnp blir. Det är inte bara procentsatsen som är viktig. Det är inte bara skatternas storlek som påverkar hur stora skatteintäkterna blir utan också deras utformning.

Den som har 20 meter plank kan givetvis bygga en hage som är 6 gånger 4 meter. Men man kan också bygga en hage som är 5 gånger 5 meter. Den som bygger en 6 gånger 4 meter stor hage kommer att få 24 kvadratmeter, och den som bygger en 5 gånger 5 meter hage kommer att få 25 kvadratmeter, alltså en större hage. Det spelar inte bara roll hur stora skatterna är eller, för den delen, hur stora skattebaserna är. Det spelar också roll hur man utformar dem.

Trots det allvarliga läget i omvärlden är det därför viktigt att vi också diskuterar skattesystemet, hur höga skatterna ska vara och hur vi ska utforma de skatter som vi ska ta ut av svenska folket. Det påverkar nämligen den svenska styrkan – inte bara vår försvarsförmåga utan också vår förmåga att finansiera det som är gemensamt och det som är viktigt.

Fru talman! Skattepolitiken i Sverige har de senaste åren tyvärr varit obalanserad och många gånger slarvig. Det har fått allvarliga konsekvenser för det svenska samhället, för svenska hushåll och för vår gemensamma välfärd.

Arbetslösheten är hög. Det är bara Spanien, Italien och Grekland som har en högre arbetslöshet än Sverige har. Sedan Magdalena Andersson kom in i rikspolitiken och regeringen har Sverige tappat 15 positioner i EU när det kommer till arbetslöshet. Hade det inte varit för den slarviga och obalanserade politiken, som Magdalena Andersson ytterst är ansvarig för, hade svenska statsfinanser haft 40 miljarder kronor mer att använda till det som är gemensamt. Vi hade åtminstone haft 40 miljarder mer ifall Sveriges ekonomiska utveckling hade följt den genomsnittliga utvecklingen i Europeiska unionen, men vi har presterat mycket sämre.

Tillväxten är också låg. För första gången på mycket länge faller svenska arbetares löner. Det är mindre lönsamt att gå och slita i äldreomsorgen eller i hamnen eller att gå till vilket jobb som helst, för den delen, på grund av att politiken inte har skött sina uppgifter. Inflationen är hög, och de offentliga finanserna är svagare än på länge. Det är faktiskt så att Sverige inte nådde sina offentligfinansiella mål under ett enda år under den tid som Magdalena Andersson var finansminister och fick igenom sina budgetar. Vi bröt mot överskottsmålet vartenda år.

Fru talman! Skattepolitiken är en viktig grundbult för hur samhället fungerar, vilka beteenden som uppmuntras och vilka beteenden som blir kostsamma och därmed försvinner undan. Skattepolitiken påverkar vår förmåga att finansiera det som är gemensamt. Skattepolitiken är också viktig för att vi ska klara av att ha hög kvalitet och effektivitet i vår gemensamma välfärd. Skattepolitiken påverkar även hur lönsamt det är att investera och att driva företag i Sverige och att jobba här. I dag ligger många skattefrågor på vårt bord, och vi ska votera om dem senare i eftermiddag.

Politiken innehåller givetvis olika värderingar, och det är mycket som står på spel i den tekniska utformningen av skattepolitiken, för företag, för jobbskapande och för tillväxt. För mig som moderat – jag vet att det är så också för många människor som lyssnar på denna debatt hemma – finns det en princip som är viktigare än alla andra när det kommer till skattesystemet, nämligen att det alltid ska löna sig att arbeta.

Det finns många människor som får olika typer av försvar här i politiken. Det finns många intresseorganisationer som får politiker att framföra deras budskap. Det finns många intressen, både legitima och mindre legitima, som får sin röst hörd genom politiken. Men den viktigaste personen för att samhället ska fungera är den som ställer väckarklockan på morgonen, går upp, går till jobbet, gör sin plikt och sedan gör om samma sak nästa dag. Den personen klarar inte bara sin egen försörjning utan bidrar också till det som är gemensamt. Och ännu viktigare: Med sin arbetsinsats gör hon eller han livet bättre för någon annan. Det är därför det är centralt för mig och Moderaterna att det alltid ska löna sig att arbeta.

Vi blir ofta angripna för att vi vill att det ska löna sig mer att arbeta än att leva på bidrag, och är det inte väldigt synd om dem som lever på bidrag när det blir mer lönsamt att arbeta? Men så är det inte, fru talman, för om arbetet inte hade funnits skulle det inte finnas några pengar till bidrag heller. Det är därför vi vill att det ska bli lägre skatter på arbete så att fler människor går till jobbet, fler blir skattebetalare, färre hamnar i utanförskap och kriminaliteten kan pressas undan. På sikt blir det mer pengar till det som är gemensamt när fler arbetar.

Vi är mycket oroad över den utveckling som sker i Sverige, fru talman, där man gradvis monterar ned arbetslinjen till förmån för mer bidragsberoende. Betänkandet innehåller flera förslag från oss moderater och andra partier som på olika sätt skulle stärka Sveriges förmåga, allt från vår förmåga att försvara oss själva till vår förmåga att hjälpa andra och finansiera vår gemensamma välfärd. Det handlar om hur jobben ska bli fler och hur vi ska underlätta för fler att driva och starta företag eller växa med nya och spännande verksamheter som på sikt kommer att göra både landet och världen bättre.

Vi kommer inte att hinna rösta om allt här i eftermiddag, och jag vill därför avsluta med att yrka bifall endast till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 77 ANNE OSKARSSON (SD):

Fru talman! Jag tänker diskutera arbetsgivaravgifter, som sedan 2009 har legat konstant på 31,42 procent av lönen.

Den allmänna löneavgiften tar allt större utrymme av arbetsgivaravgiften. Den allmänna löneavgiften infördes 1995 för att finansiera Sveriges medlemskap i EU och var då 1,5 procent av bruttolönen. I dag har den

vuxit till 11,62 procent av arbetsgivaravgiften, men detta beror inte på att EU-medlemskapet har blivit dyrare på något sätt. Allmän löneavgift har i stället använts som ett dragspel för att hålla den sammanlagda arbetsgivaravgiften på en oförändrad nivå, nämligen 31,42 procent.

Sedan löneavgiften kom 1995 har den ökat steg för steg. Det var någon som sa att så försvann skyddet vid sjukdom och arbetslöshet. De anställda avstår löneutrymme för att skydda sig vid sjukdom och arbetslöshet, men en stor del av pengarna går till annat. Arbetsgivaravgifterna har blivit en kassako som ingen regering vill avstå ifrån, enligt en analys av Arbetets rapporter Mårten Nilsson.

År 2006 var sjukförsäkringsavgiften 8,64 procent av arbetsgivaravgiften. I dag har den sjunkit med ungefär 5 procent, samtidigt som befolkningen har ökat med ungefär 2 miljoner. På 14 år har 5 000 vårdplatser försvunnit, och det har blivit mindre pengar till äldreomsorgen, där antalet platser har minskat med 40 000 de senaste 20 åren, varav 26 000 redan före 2013.

Fru talman! Trots prishöjningar tycks äldreomsorgen vara det område där det alltid kan sparas. Det är personalminskningar och delade turer, och det är svårare att bemanna inom hemtjänsten, med upp till 14 personal hos en brukare under 14 dagar, utbildad personal med språksvårigheter och personal utan relevant utbildning. Det finns ingen respekt för de äldres behov eller önskemål, och alla anställda oavsett kön ska kunna göra samma saker, detta utan hänsyn till att den äldre äger sin kropp och borde få bestämma över den.

Den allmänna löneavgiften borde ha använts till välfärden, inte till att täcka statens behov av mer pengar. Inkomstgapet mellan män och kvinnor ligger fortfarande på ungefär 20 procent. Om inget görs åt gapet nu kommer det inte att försvinna förrän om 100 år, enligt den utredning som gjorts om jämställda löner.

Man kan inte bortse ifrån att kvinnor föder barn och att kvinnors löner är lägre än mäns. Att ha samma period för intjänande av pension är till nackdel för kvinnor som föder barn och tar hand om anhöriga. Första barnet föds när kvinnan är i genomsnitt mellan 28 och 32 år, och det är tillåtet för kvinnan att vara hemma på deltid eller annat tills barnet fyllt åtta år. Då blir hennes ålder 40, och vid 40 års ålder inträder ålderismen. Det är då karriären börjar ta slut. Det är då man inte längre satsar på kvinnor, speciellt inte på dem som varit borta i åtta år. Deras löner har under de åtta år som de varit borta naturligtvis inte höjts som de borde, ifall de hade arbetat vidare.

Även om ingångslönen för män och kvinnor är densamma och löneskillnaden är väldigt liten kommer det ändå att accelerera till ett inkomstglapp på 20 procent. Sverige är det land i Norden som har flest kvinnor som lever i relativ fattigdom. Risker för att den disponibla inkomsten kan medföra fattigdom stiger med åldern. Störst risk råder för kvinnor äldre än 75 år med låg disponibel inkomst. De har ofta varit hemma med barn, hjälpt till med annat eller arbetat i låglöneyrken. Ytterligare en faktor är att varannan kvinna lever ensam medan var fjärde man lever ensam. Det betyder att kvinnornas inkomst ska räcka till mer än om de bor samman med någon annan.

Fru talman! Riktåldern har höjts från 61 år till 62 år i år, och förslag finns att den 2023 ska höjas till 63 år. Riktåldern borde försvinna. Att det

ska finnas en riktålder för att få ta ut sin pension är underligt. Om man till exempel började arbeta vid 15 års ålder är man 55 år efter 40 års arbete. Man kan ha arbetat i ett slitigt yrke, kanske slitit ut sig i hemtjänsten och kan inte arbeta längre. Ändå ska man vänta till 62 års ålder för att få ta ut sin pension. Det är en förlust.

Det måste finnas en flexibel åldersgräns för att få ta ut pension. Det går inte att göra lika för alla. De som har slitit ut sig i förtid på sitt arbete ska kunna få en dräglig pension. Annars kan man inte leva.

Fru talman! Våra barn är vår framtid. De måste få kosta. Att kvinnor som tar hand om barn ska ha lägre löner kan inte vara rättvist någonstans eller för någon.

Anf. 78 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Först vill jag, liksom andra har gjort i kammaren i dag, uttrycka min djupa oro och mitt deltagande för Ukrainas medborgare och min lika djupa avsky över Rysslands president Putins krig. I går lyssnade jag på Ukrainas ambassadör, och jag finner snart inga ord för det som sker.

Men trots detta ska vardagen fortsätta, och i dag ska vi debattera inkomstskatter i kammaren. Skatterna är en av de mest effektiva styrmedlen vi har när det gäller samhällsutvecklingen. Från Centerpartiets sida är vi klara över att vi styr det vi vill ha mer respektive mindre av med hjälp av skatterna. Men då måste det också finnas reella valmöjligheter för konsumenterna. Annars är det ingen idé att styra.

Jag tycker att det är bra att Centerpartiet både i allianskontext och i januarisamarbetet har bidragit till att minska skattetrycket såväl för dem som skapar jobben som för enskilda personer. Sänkning av skatten för människor med låga inkomster och sänkning av skatten i områden där den offentliga servicen är lägre än på andra ställen är avtryck från Centerpartiets skattepolitik.

Fru talman! I det här betänkandet finns mängder av bra förslag från både Centerpartiet och övriga partier. Jag vill i mitt anförande fokusera på några av de skatteproblem som måste adresseras snarast och som har fått ökad betydelse under denna mandatperiod, dels under pandemin, dels nu i samband med Putins krig i Ukraina.

Som jag nämnde inledningsvis är skatter ett viktigt styrmedel, men om de styr fel är de rättsosäkra. Vi måste då snabbt korrigera. Coronapandemin ställde till med mycket, bland annat för gränspendlare i skattehänseende. Nordiska gränspendlare som har arbetat hemifrån under pandemin har ibland tvingats betala skatt i två länder. Inom socialförsäkringssystemet och arbetslöshetsförsäkringen har det hittats en lösning på detta problem. Även om ersättning och avgift för a-kassa är olika i olika länder har man ändå försökt komma fram till en gemensam lösning. En liknande lösning bör också införas på skatteområdet. Men vad jag vet har regeringen inte vidtagit några åtgärder som ger en dispens från det som reglerar detta, nämligen nordiska skatteavtalet eller Öresundsavtalet. Det är orimligt; det måste ske.

Fru talman! Just nu diskuterar vi bränslepriser och sänkning av framför allt miljöskatter – med all rätt, med tanke på despoten i vårt östra grannland. Men sedan, när världen är någorlunda normal igen, behöver vi återgå till att tänka långsiktigt och jobba mot hållbara lösningar för att nå klimatmålen. Då behöver vi fortsätta att jobba mot en grön skatteväxling där för-

orenaren betalar för sin miljöskada och resurserna används till att sänka skatten på arbete och företagande. De miljöskatter som i utvärderingar visar sig inte ha någon eller enbart en liten miljöstyrande effekt bör aningen växlas mot en bredare skattebas eller göras om för att få en starkare miljö- och klimatstyrande effekt. Det bör även göras en grundlig översyn av skatter som motverkar övergången till mer cirkulär ekonomi.

Fru talman! Det gröna avdraget som Centerpartiet har drivit igenom innebär en skattereduktion för arbete och material vid installation av grön teknik. Det har varit mycket framgångsrikt. Min hemkommun Nora var i höstas femma i Sverige med att utnyttja det avdraget. Privatpersoner kan enklare vara med och bidra till omställningen genom att investera i teknik som sänker det egna hushållets koldioxidavtryck.

Vi menar att det gröna avdraget bör breddas för att påskynda omställningen och att avdraget bör inkludera saker som investeringar i solvärme, energieffektiviseringsåtgärder, vattensåla produkter, smarta hemapplikationer och konvertering av bilar till gas eller etanol.

Fru talman! Kvinnor har lägre livsinkomst än män. Det skiljer flera miljoner under ett liv, och det är bland annat till följd av en arbetsmarknad som inte är jämställd. Därför är det viktigt att vi när vi pratar skattesänkningar och genomför reformer som medför lägre skatt ser till att de tydligt riktas till dem som har lägst inkomst.

Rutavdraget, som Centerpartiet var med och drev igenom, ger fler kvinnor möjlighet att starta företag över hela landet, vilket leder till fler kvinnor på ledande positioner och förändrade strukturer i näringslivet. Det behöver göras en översyn av möjligheterna att justera taket i rutavdraget uppåt och att låta fler tjänster omfattas. Det skulle innebära en ökad efterfrågan. Rutavdraget har visat på vilka positiva effekter det blir när skatteskilarna minskar och tjänsteutbudet växer. Det här måste regeringen jobba vidare med.

Fru talman! Ryckighet och osäkerhet i skattepolitiken måste vi göra allt för att undvika. När det uppmärksammas måste vi agera. För företagen är långsiktighet och transparenta skatteregler alltid prioriterat.

Om vi backar till 2009 genomfördes en lagändring som öppnade för att under vissa omständigheter fakturera styrelsearvoden via eget bolag. Vi var pådrivande i lagförändringen eftersom den breddade möjligheten för företag att rekrytera kompetenta externa ledamöter i styrelsen. Reformen har fungerat mycket bra och varit värdefull – men inte längre.

Efter en dom i Högsta förvaltningsdomstolen 2017 är det inte längre tillåtet för styrelseledamöter att fakturera sina arvoden via bolag. I stället ska arvodet betalas ut som lön samtidigt som uppdragsgivaren ska betala arbetsgivaravgifter. Centerpartiet har drivit att den lagen måste göras om nu när domstolen har underkänt Skatteverkets tolkning. Speciellt mindre företag, även tillväxtbolag, eller företag utanför städerna och på landsbygden med mindre ekonomiska resurser, riskerar att drabbas hårt.

Här finns en gemensam reservation i skatteutskottet med ledamöterna från C, M, KD och L, och jag yrkar bifall till reservation 14.

Fru talman! Andra förmåner och annan förmånsbeskattning är ett annat område som visar på rättsosäkerhet och som måste åtgärdas. Sedan tidigare har vi haft problem med gränsdragning, där Skatteverket helt plötsligt anser att arbetsmaskiner, till exempel fyrhjulingar, ska förmånsbeskattas.

Under pandemin beslutade vi här att slopa förmånsbeskattning för fri parkering och gåvor, vilket var helt rätt.

Framåt bör vi titta på om enbart miljöklassade bilar ska få slopad förmånsbeskattning för parkering. En elbilsladdning kostar inte mer än frukten i fikarummet på arbetsplatsen, men ska de förmånsbeskattas kostar det administration till ingen nytta.

Avslutningsvis, fru talman: När människor inte har möjlighet att ta del av kommunal service, vilket är fallet på landsbygden i en stor del av Sverige, måste de gå ihop i föreningar för att samordna bland annat snöröjning, renhållning och vatten- och avloppsnet. Jag undrar varför kostnaden för sådant som man själv förvaltar ska landa helt och hållet på landsbygdsbon medan den för människor som bor i stan finansieras via skattsedeln. Vi betalar ju samma skatt.

Mot den bakgrunden bör regeringen se över möjligheten att införa ett avdrag för avgift till samfällighetsföreningar, ett landsbygdsavdrag. Jag yrkar bifall till reservation 36.

Anf. 79 ANNE OSKARSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag ville bara yrka bifall till reservation nummer 2 från Sverigedemokraterna.

Tack för debatten!

Anf. 80 ULLA ANDERSSON (V):

Fru talman! Förste vice talmannen och jag är båda från Gävleborg, och vi vet att det hemma i hamnen i Gävle just nu ligger ett ryskt fartyg ägt av ett bolag som är med på den sanktionslista som EU har fastställt. Låt mig säga att det är mycket märkligt att Sveriges regering tillåter det här fartyget att anlöpa svensk hamn. Sverige borde kunna gå före i EU och inte tillåta bolag som står på sanktionslistor att anlöpa svenska hamnar med produkter som exempelvis flygbränsle, vilket det här fartyget innehåller.

Det är ändå glädjande att det finns en bred enighet i Sveriges riksdag för att stå bakom Ukrainas folk mot det aggressionskrig som Ryssland bedriver mot Ukraina. Jag tror inte att någon av oss hade kunnat förutse det som nu sker, och det går djupt in i våra hjärtan. Man ser folkets lidande och skräck, hur de förlorar sina nära och kära och hur de flyr för sina liv.

Till detta vill jag lägga att människor som flyr från krig är just människor som flyr från krig – oavsett vilket land de flyr ifrån. Den debatt som har förts om att man inte är en riktig flykting om man kommer från kriget i Syrien, till exempel, är så avskyvärd att jag inte finner ord. Det säger en del om den rasism från en del partier i den här kammaren som har präglat Sveriges politik under lång tid.

Med det sagt, fru talman, vill jag lyfta upp två reservationer som Vänsterpartiet har i det här betänkandet. Den ena handlar om ett avståndsbaserat reseavdrag, och den andra handlar om förmånsbeskattningen av kollektivtrafikkort. Bägge våra förslag handlar om att gynna klimatet.

Jag vill lyfta fram reservation 19 i betänkandet. Vänsterpartiet vill ändra i reseavdraget så att det blir ett avståndsbaserat reseavdrag som gynnar dem som väljer kollektivtrafik och som har landsbygdens särskilda villkor i fokus. Bland annat Norge, Danmark och Nederländerna har avståndsbaserade reseavdrag med olika villkor. Nu är ett förslag från reger-

ingen äntligen på väg fram. Vi får väl säga ”äntligen” även om vi inte vet de exakta detaljerna i sin helhet ännu.

Vi behöver gynna utvecklingen av ett mer transporteffektivt samhälle, och kollektivtrafikresenärer ska inte missgynnas som i dag. Ett mer effektivt och miljöanpassat system för reseavdrag vore mycket välkommet, och i det ska landsbygdens villkor stå i centrum. Vår reservation 19 handlar om att vi vill slopa förmånsbeskattningen av kollektivtrafikkort. Det skulle gynna klimatet, jämställdheten och jämlikheten.

Samtidigt menar vi att man måste göra en effektivare kontroll av dem som har fri parkering på sin arbetsplats. Förmånsbeskattningen av detta kan man väl säga är rätt undermålig som den ser ut i dag. Det var bra att förmånsbeskattningen avskaffades under pandemin – det var vi med och genomförde – men om vi tittar på detta utanför pandemin kan vi se att ungefär 20 procent av dem som har fri parkering vid arbetet förmånsbeskattas för den.

Man kan alltså säga att Sveriges politik gynnar bilåkandet i flera led medan kollektivtrafiken missgynnas. Detta innebär ju att fler tar bilen till jobbet, eftersom det i praktiken subventioneras. Incitamenten att ta bilen i stället för bussen eller tunnelbanan ökar, vilket strider mot vad vi faktiskt behöver göra för klimatets skull.

Samtidigt måste vi vara medvetna om att många av dem som tar bilen inte heller har något alternativ. Vi måste självklart se till att de inte har en orättvist tung beskattning av sin fria parkering, inte minst när det gäller vissa yrkesgrupper.

Slopad förmånsbeskattning skulle öka kollektivtrafikens attraktivitet. Det har gjorts beräkningar som visar vad en avskaffad förmånsbeskattning av kollektivtrafikkort skulle innebära. Kostnaden för ett kort skulle kunna minska med drygt 50 procent, och resandet med kollektivtrafik skulle öka med nästan 1 miljon personkilometer per år. Utsläppen av växthusgaser skulle också minska kraftigt. Därför tycker vi att det är riktigt och viktigt att avskaffa förmånsbeskattningen av kollektivtrafikkort som ges av arbetsgivare.

Fru talman! Att läsa betänkandet är dock rätt fascinerande. Jag är ju ny i skatteutskottet och har inte varit med tidigare, men man kan väl säga att betänkandet är ett frosseri i förslag från högern om sänkta skatter. Det finns inte en tanke på att välfärden ska finansieras och att vi behöver fler anställda och bättre anställningsvillkor i vård, skola och omsorg. De brister i vården och äldreomsorgen som blottades mycket tydligt under pandemin verkar också vara helt borta.

En del av oss kommer ihåg Bo Lundgren, den gamle partiledaren för Moderaterna. Han hade en lösning på alla problem; det var väl det han var mest känd för. Alla problem skulle lösas med sänkt skatt. Fick han frågan varför barngrupperna var så stora i förskolan och vad man skulle göra åt det sa han: Sänk skatten! Var det något problem i vården skulle det också lösas med sänkt skatt. Så ser Moderaternas politik ut också i dag. Jag tror att Bo Lundgren skulle skrocka förnöjt om han såg de här motionerna.

Skatten ska sänkas för allt. Den som åker taxi ska ha ett taxibidrag. De som inte orkar ståda eller vill lyfta ett finger för att själva göra det hemma ska ha ett skatteavdrag. Avdragsnivån för än det ena, än det andra ska höjas. Det ska vara fler jobbskatteavdrag. Den statliga inkomstkatten ska avskaffas – och det är den enda delen som är progressiv i inkomstkatten.

Man ska ha skatteavdrag för att spara och för att bospara. Man ska ha sänkt skatt om man har hög utbildning. Man ska också ha någon form av skatteavdrag om man har tjänstepension, och det ska vara sänkt skatt om man har barn. Det ska vara skatteavdrag för hemleverans av mat. Skatten ska sänkas om du får styrelsearvode och om du är expert, investerare med mera. Det är som ett bingo i skattefrosseri.

Därför ska högern självklart inte ha ansvar för statsbudgeten. De utgör en fara för välfärden, för sjuka och för ekonomiskt utsatta. De utgör en fara för ett jämlikt samhälle men levererar ett frosseri för dem som redan har allt.

Det Sverige behöver är ökad ekonomisk jämlikhet och investeringar i klimatomställning, inte minst för att skapa arbete.

Det har alltid lönat sig att arbeta, och det gör det än i dag. Men det kan löna sig ännu mer om man upprätthåller de socialförsäkringssystem som är en så viktig del av den svenska välfärdsmodellen och som högern så gärna skär i. Dessa system består av löner som vi som arbetar har avstått för att vi ska kunna vara försäkrade om olyckan är framme och vi till exempel blir sjuka eller arbetslösa eller om vi har turen att bli föräldrar och vara hemma med föräldraförsäkring.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation 19.

Anf. 81 HAMPUS HAGMAN (KD):

Fru talman! Vi bor i ett land med höga skatter. Vi bor i ett land med så höga skatter att regeringen till och med betalar ut bidrag till människor för att de ska ha råd att betala skatterna. Vi såg det i januari med bidrag till hushåll med höga elräkningar, och vi såg det nu i veckan med bidraget till bilägare. Höga priser, som åtminstone till hälften består av skatter, behöver nu kompenseras med specialinrättade bidrag.

Men, fru talman, även om skatterna i många fall är alldeles för höga i Sverige finns det också saker som har blivit bättre över tid. Det gäller inte minst inkomstskatterna, som ju är det skatteområde som vi diskuterar här i dag. Tack vare åtta år med alliansregeringen och därefter ytterligare tre budgetar som Kristdemokraterna har varit med och förhandlat fram har skatterna på inkomst och pension gått ned rejält i vårt land. Detta är oerhört bra. Det har gjort att det lönar sig allt bättre att arbeta eller att ha arbetat. Det har gjort att fler har kommit i arbete och att tillväxten ökat.

Att människor arbetar är grundläggande för att stärka Sverige och Sveriges välfärd. Om vi ska klara av att finansiera de förstärkningar av försvaret som nu är nödvändiga, att bygga bort de köer som präglar sjukvården och att stärka rättsväsendet så att tryggheten kan öka krävs det att fler människor arbetar fler timmar. Då behövs skattesänkningar som uppmuntrar fler att arbeta mer, och då är just inkomstskattesänkningar särskilt viktiga.

Fru talman! Det bästa sättet att få fler i arbete och öka tillväxten är att göra breda skattesänkningar som kommer alla som arbetar till del. Men det finns också grupper som politiken behöver göra särskilda satsningar på. Vi kristdemokrater är djupt oroade över den växande gruppen långtidsarbetslösa.

Arbetslösheten var hög redan före pandemin, men i den ekonomiska krisen ökade arbetslösheten ytterligare. Vi vet sedan tidigare att risken är stor att fler fastnar allt längre bort från arbetsmarknaden efter en ekonomisk kris, också efter att ekonomin har återgått till mer av ett normalläge.

Därför krävs det särskilda åtgärder just för att motverka långtidsarbetslöshet. Det kommer att krävas en bred palett av åtgärder på många olika politikområden, men också skattesystemet behöver formas så att långtidsarbetslösheten motverkas.

Vi har därför ett förslag om dubbelt jobbskatteavdrag för vissa grupper så att det alltid ska löna sig bäst att ta ett jobb. Vi föreslår att det dubbla jobbskatteavdraget ska gälla i dubbelt så många månader som personen varit arbetslös upp till 24 månader. Det här är en kraftig skattesänkning på arbete som gör att det kommer att löna sig bättre att arbeta.

Fru talman! En annan mycket viktig faktor för att få människor att arbeta mer är att skapa goda förutsättningar för företag att anställa och växa. En alltför ofta bortglömd del i detta är de små företagens möjligheter att knyta viktig kompetens till sin styrelse. Genom att ta in utomstående personer i styrelsen – personer som kan bidra med annan kunskap än den som redan finns – får bolaget nya perspektiv och en starkare position. Det förbättrar i sin tur möjligheterna att växa och anställa nya medarbetare.

Men tyvärr har förutsättningarna för att ta in extern kompetens i styrelsen försämrats de senaste åren. Det beror på att styrelsearvoden numera inte får tas upp som näringsinkomst även om de betalas ut till ett bolag. På grund av detta blir det för många potentiella styrelseledamöter mindre attraktivt att ta styrelseuppdrag. Det är särskilt allvarligt för just små men växande bolag.

Detta försvagar inte bara företagen, utan det försvagar hela samhället. När företagen försvagas blir också tillväxten, sysselsättningen och skatteintäkterna sämre.

Fru talman! Kompetens är givetvis inte bara något som behövs i styrelserummen. Vi kristdemokrater ser också behovet av att det blir enklare för små företag att rekrytera kompetent arbetskraft genom att de kan erbjuda incitamentsprogram och delägarskap till anställda. Många småföretagare arbetar långa timmar med låg lön i början, och de har sällan möjlighet att erbjuda marknadsmässiga löner till nyckelpersoner.

I den budget som vi kristdemokrater var med och förhandlade fram i höstas blev beskattningen av personaloptioner mer förmånlig, men regelverket är fortfarande alltför begränsat. Vi vill att möjligheten för företag att använda incitamentsprogram ska utvidgas så att fler företag kan göra detta.

Om våra förslag blir verklighet blir det mer attraktivt att arbeta och mer lönsamt att gå från bidrag till jobb. Samtidigt förbättras förutsättningarna för företag att växa och anställa fler. Då får Sverige fler som arbetar mer och därmed också mer skatteintäkter att stärka vården, tryggheten och försvaret med.

Fru talman! Vårt samhälle är dock större än både staten och kapitalet. Därför ska jag också säga några ord om gåvoskatteavdraget innan jag avslutar.

För mig som kristdemokrat är det mycket viktigt med ett starkt, livskraftigt och självständigt civilsamhälle. Av det skälet har vi kristdemokrater konsekvent arbetat för gåvoskatteavdraget. Det innebär att den som ger gåvor till sociala ändamål och forskning får en skattelättnad, men det innebär också att organisationer som Stadsmissionen, Hjärt-Lungfonden, Cancerfonden och många andra blir starkare.

I den budget som togs fram i höstas fördubblades gåvoskatteavdraget så att den som skänker pengar till godkända organisationer numera kan få upp till 3 000 kronor lägre skatt. Det här är riktigt bra och kommer att innebära att civilsamhället får ännu bättre förutsättningar framöver.

Men det finns mer att göra. Vi kristdemokrater vill att många fler typer av organisationer omfattas, att administrationen förenklas och att den undre beloppsgränsen för varje enskild gåva sänks. Det gläder mig att fler partier i egna motioner nu lyfter fram olika sätt att utveckla gåvoskatteavdraget. Detta ger mig hopp om att en ny regering snabbt kan utreda frågan hur fler typer av organisationer ska kunna inkluderas.

Avslutningsvis, fru talman, står jag naturligtvis bakom alla Kristdemokraternas reservationer, men för att vinna tid vid kommande votering yrkar jag bifall endast till reservation 40.

Anf. 82 GULAN AVCI (L):

Fru talman! Det här är vår första kammardebatt sedan Ukraina blev invaderat av diktatorn Vladimir Putin och hans mördararmé för 21 dagar sedan. För mig vore det omöjligt att inleda mitt anförande i den här debatten med att gå rakt på sak och prata om inkomstskatter utan att beröra det krig som vi just nu upplever och den största humanitära katastrof som vi bevittnat sedan andra världskriget.

Samtidigt som vi står här och debatterar pågår ett krig bara 120 mil från våra gränser. Tiotusentals oskyldiga människor har blivit mördade på tre veckor. Miljontals människor har tvingats på flykt. Över 3 miljoner ukrainare har tvingats lämna sitt land. Över 80 procent är kvinnor och barn. 7 miljoner ukrainare är flyktingar i sitt eget land. Alla ukrainska familjers liv har slagits i spillror. Nyfödda bebisar som borde ha hämtats hem från BB skickas nu till något av de många provisoriska bårhusen.

All denna ondska har orsakats av en tyrann från Moskva. Om vi inte agerar, om vi inte fortsätter att stötta Ukraina ekonomiskt, humanitärt och militärt, kommer snart Ukraina att vara ett land i grus och aska.

Därför, fru talman, är min första kammardebatt efter invasionen dubbelbottnad. Vi står här i vårt parlament, i vår demokratis högborg, och debatterar viktiga sakpolitiska frågor. Det måste vi göra. Vi måste skydda vår egen demokrati, vår yttrandefrihet och våra friheter, för det är just de värdena det ukrainska folket kämpar för i dag. De kämpar för hela Europas demokratiska framtid. Då är det också viktigt att vi fortsätter våra debatter för att visa för tyrannen i Moskva att han aldrig kommer att kunna diktera demokratiska länders självständighet.

Fru talman! Jag tänkte nu gå över till de prioriteringar som Liberalerna har i detta betänkande. Men låt mig först slå fast en viktig princip. Att arbeta innebär mer än bara en lön. Att få bidra och känna sig behövd skapar ett självförverkligande och en gemenskap, för det ger människor ett syfte. Kvinnor får ekonomisk självständighet från sina partner. Unga får framtidshopp och får tidigt lära sig hur viktigt det är att ta ansvar. Nyanlända får tillgång till den viktigaste nyckeln in på arbetsmarknaden, in i samhället och in i gemenskapen och får känna att de också är med och bidrar.

Jag begärde replik när ledamoten Anne Oskarsson höll sitt anförande, där hon lyfte fram kvinnors situation. Men jag har inte fattat alla debattregler. Det visade sig att jag inte kunde begära replik. Därför vänder jag mig nu direkt till dig, Anne Oskarsson.

Kvinnors ekonomiska självständighet är en av mina hjärtefrågor. Du lyfte fram de löneskillnader som finns i dag. Du adresserade alla de kvinnor som i dag lever som fattigpensionärer. Du adresserade att kvinnor är de som tar det största ansvaret för hem och familj och hur det påverkar både deras ekonomi och deras framtida pension. Du lyfte fram att kvinnor i snitt är hemma eller jobbar mindre i åtta år efter att det första barnet har fötts.

Det är jättebra att Sverigedemokraternas representant i skatteutskottet lyfter fram de här frågorna, för det är otroligt stora orättvisor som drabbar just kvinnor. De bidrar till att kvinnor tvingas vara kvar i farliga relationer, till att kvinnor äger mindre och till att lönegapet mellan män och kvinnor bara ökar och ökar.

Men då är mina frågor till ledamoten Anne Oskarsson, om hon vill ta replik på mig: Är du beredd att stå emot ditt parti och se över våra socialförsäkringssystem? Är du beredd att titta på föräldraförsäkringen, som är djupt orättvis och bidrar till att just kvinnor tvingas ta det största ansvaret för det oavlönade jobbet hemma? Är du beredd att se över deltidsfrågan? Vi vet att de kvinnor som jobbar deltid också kommer att gå miste om en av de viktigaste beståndsdelarna i pensionssystemet, nämligen tjänstepensionen.

Det är fint att stå och adressera utmaningar, men man måste också våga se på de faktiska orsakerna till de här orättvisorna. Jag skulle gärna vilja ha ett replikskifte med dig.

Men nu ska jag gå över till en fråga som vi lyfter fram i det här betänkandet. Utöver frågan om jobb och egenförsörjning, fru talman, är frågan om bostadsförsörjningen ett jättestort problem. Unga, nyanlända och kvinnor har jättesvårt att få till kontantinsatsen för det första egna boendet. Liberalerna har föreslagit att man ska kunna spara ihop de 300 000 första kronorna skattefritt. Vi vet att det pågår en statlig utredning som ska presenteras den 31 mars. Problemet är att den bara adresserar *en* grupp som diskrimineras och utesluts från bostadsmarknaden. Vi vill att alla som inte äger sitt boende, oavsett hur gamla de är, ska ha möjlighet till ett skattefritt sparande upp till 300 000 kronor. Vi vill att det tillsätts ytterligare en utredning som ser över den här frågan, för den är viktig för de grupper som i dag står utanför.

Kollegor före mig har lyft fram frågan om hur viktigt det är att vi prioriterar rätt och ser till att använda våra gemensamma skattepengar rätt. Jag instämmer. Vi har många år framför oss då vi ska rusta upp vårt försvar, och det kommer att kräva enorma satsningar. Men vi ska även klara av att upprätthålla välfärdens kärnverksamhet och stärka skolan, sjukvården, rättsväsendet och så vidare. Då krävs det också att man är beredd att ta ansvar.

Men vi måste också se till att återupprätta arbetslinjen. I dag är det alldeles för många människor som är utestängda från arbetsmarknaden. De grupper som står längst bort från arbetsmarknaden och de allt fler som nu tvingas in i långtidsarbetslöshet är ett fattigdomsbevis för Sverige. I många år har Sverige haft en väldigt stark högkonjunktur. Ändå har man inte kunnat lösa arbetslösheten, som bara har vuxit och som lär bli ännu större nu efter pandemin. Det måste vara lönsamt att gå från bidrag till arbete. Därför behöver vi se över skatteskalorna för att fler ska komma i arbete. Det

är endast så vi kan upprätthålla vår välfärd – genom att fler jobbar, fler bidrar och fler känner att pengarna går till rätt ändamål.

Jag noterar att jag har överskridit min talartid, men jag skulle avslutningsvis vilja yrka bifall till vår reservation 35. För att vinna tid i kammaren väljer jag endast den reservationen, även om jag givetvis står bakom alla våra reservationer.

Anf. 83 ANNE OSKARSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag ville gärna ta replik på Gulan Avci med anledning av hennes frågor. Jag står starkt bakom vad jag sa i talarstolen. Jag tycker att det är erbjärmligt att kvinnor fortfarande har ett lönegap på 20 procent och att lönerna i kvinnoyrken inte höjs i motsvarande mån som i de manliga.

Om man tittar på hur mycket en man och en kvinna tjänar ser man att det redan där är ett löneglapp på 4–8 procent, och när det kommer till den totala inkomstpensionen för hela arbetslivet är den betydligt mindre för kvinnor. Männens tjänstepension är också ofta högre, och männen har en helt annan möjlighet att göra karriär än kvinnorna, som tar hand om barn och andra anhöriga.

Egentligen är det djupt orättvist att det ska vara på det sättet, för kvinnor som tar hand om anhöriga avlastar det kommunala systemet. De tar en del av kostnaden för det men på bekostnad av sin pension. Det kan inte vara rätt.

Jag satt från början i socialförsäkringsutskottet, så jag är ganska bekant med den typen frågor. Den som är hemma med barn har bara 80 procent av lönen, och det vill vi höja till minst 85 procent. För egen del vill jag att det ska vara 100 procent. Våra barn ska födas till ett samhälle där de sedan ska ta hand om oss, och då kan inte deras mödrar förbli fattiga. Vi vill att alla svenska barn ska ha samma rätt till ett liv.

Om vi tittar på skilsmässostatistiken ser vi att kvinnor ofta blir ensamförsörjande. Jag bor på Öland i vanliga fall, och jag har sett när de kommer med sina barn på sommaren. De har inte råd med speciellt mycket. De kommer två eller tre kvinnor med fem sex barn.

Anf. 84 GULAN AVCI (L) replik:

Fru talman! Det var väldigt goda nyheter att Anne Oskarsson tycker som jag i de avgörande frågorna för att utjämna löneskillnaderna mellan män och kvinnor.

Är Anne Oskarsson beredd att ta denna debatt med Jimmie Åkesson, Richard Jomshof och Oscar Sjöstedt? Sverigedemokraterna vill ju både upphäva de öronmärkta månaderna i föräldraförsäkringen och införa ett vårdnadsbidrag som innebär att kvinnors ställning på svensk arbetsmarknad försämras ännu mer.

Det är beundransvärt att Anne Oskarsson är så tydlig med att hon står bakom det jag uttryckte i talarstolen. Tyvärr betyder det inte så mycket när hennes eget parti har en helt annan uppfattning på sin inriktning för svensk jämställdhet. Jag hör sällan Sverigedemokraternas toppolitiker i kammaren eller i andra sammanhang prata om de orättvisor som kvinnor upplever i yrkeslivet och i hemmet via socialförsäkringssystemet.

Vi kan diskutera vidare, men jag vill också höra att Sverigedemokraternas riksdagsgrupp och Sverigedemokraterna som parti står bakom Anne

Anf. 85 ANNE OSKARSSON (SD) replik:

Fru talman! Socialförsäkringsutskottet står definitivt bakom det jag säger, och jag har pratat med både Jomshof, Jimmie med flera om dessa frågor; det är inget konstigt i det. Man kan dock ha olika lösningsförslag för hur man ska göra, och det är väl där det skiljer.

Anf. 86 GULAN AVCI (L) replik:

Fru talman! Det är väldigt bra att vi 2022 lever i ett så pass modernt och digitaliserat samhälle så att vi kan spåra vad enskilda sverigedemokrater har uttryckt och uttrycker i debatten när det kommer till jämställdhet. Det är nämligen en väsentlig skillnad på att säga något mellan skål och vägg och att i kammaren trycka på rätt knapp när frågor som är avgörande för kvinnors rättigheter och ekonomiska frihet ska avgöras.

Jag har tittat på hur Sverigedemokraterna ställt sig till olika yrkanden i socialförsäkringsutskottet, inte minst när föräldraförsäkringen har debatterats.

Man måste erkänna de orättvisor i föräldraförsäkringen som håller tillbaka kvinnor i yrkeslivet och bidrar till att 30 procent av alla kvinnor som återgår till arbete efter föräldraledighet går ned till deltid. Detta påverkar pensionen och möjligheten till löneutveckling och bidrar till att kvinnor i ännu större utsträckning tar större ansvar för barn som är hemma sjuka från förskolan.

Jag ser fram emot att debattera och rösta om yrkandena här i riksdagen, och jag kommer särskilt att notera hur Sverigedemokraterna röstar om föräldraförsäkringen.

Tack för en bra debatt!

Anf. 87 SULTAN KAYHAN (S):

Fru talman! Det är krig i Europa. Vi befinner oss mitt i den snabbast växande flyktingkrisen sedan andra världskriget. Det är 3 miljoner människor som flytt från Ukraina för att söka skydd, och 1 miljon av dem är barn. Några är redan här. Ingen vet i nuläget hur situationen kommer att utvecklas.

Vi har precis gått igenom en lång och smärtsam pandemi – en hälsokris i första hand, en ekonomisk kris i andra hand. Hela världen har drabbats. Vi har förlorat anhöriga. Vårdköer har växt. Känslan av isolering har ökat den psykiska ohälsan. Arbetslösheten har ökat. Länder har fått låna stora summor för att klara effekterna av pandemin. Även på individnivå har var och en av oss gjort stora uppoffringar.

Vi lever i en tid av kriser som följer på och förvärrar varandra. Allt fler inser därför att ensam inte är stark och att vi behöver varandra. Nu är behovet av det starka samhället och gemensamma lösningar större än någonsin.

För oss socialdemokrater är detta uppenbart. För att Sverige ska stå starkt genom alla stormar måste samhället vara starkt och jämlikt. Vi måste sluta klyftorna, bryta segregationen, knäcka brottsligheten och stärka välfärden. Det kommer inte att vara lätt, men det kommer att vara rätt.

Vi kan inte heller räkna med att det är tillfälliga krisåtgärder som behövs vidtas när det är en osäker säkerhetssituation i Europa, för varken kriget eller pandemin var förväntade. Det finns ingen magisk spåkula som kan förutspå vad som händer härnäst. Det bästa försvaret vi kan ha är att vara väl förberedda.

Därför aviserade statsminister Magdalena Andersson förra veckan att försvaret ska stärkas kraftigt. Därför ska vi satsa på vården, på polisen, på skolan och på vartenda område där det krävs. Det kommer att kräva stora reformer och satsningar som ska betalas krona för krona.

I motionshäftet som vi debatterar i dag finns 44 förslag inom inkomstskatteområdet, där de flesta från högern handlar om skattesänkningar.

Jag kan inte förstå motiveringen för att sänka en massa skatter när vi befinner oss mitt i en stor kris och har så mycket att utträta. Det går inte att yrka på skattesänkning efter skattesänkning och samtidigt lova guld och gröna skogar.

Ibland kan det låta som att vi vill samma sak i den här kammaren, men skillnaden mellan våra partier kokar oftast ned till vem som ska stå för notan. När högern bestämmer är det vanligt folk som får betala det högsta priset. Välfärden försämras och gemensamma socialförsäkringar urgröps.

Man behöver inte älska skatter men man behöver förstå varför de finns och vad de används till. Utan skatter blir inte äldreomsorgen och vården bättre. Inte heller kan vi hjälpa branscher, företag och familjer ur kriser. Utan skatter kan det inte bli fler poliser, åklagare eller kriminalvårdare. Utan skatter kan vi inte få en starkare försvarsmakt och ett bättre civilförsvaret.

Fru talman! Det är inte tid för stora skattesänkningar. Det är tid för ordning och reda i vårt land, och det är tid för solidaritet med Ukraina.

Vi yrkar avslag på samtliga motionsyrkanden.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 12 Radio och tv i allmänhetens tjänst

Kulturutskottets betänkande 2021/22:KrU3
Radio och tv i allmänhetens tjänst
föredrogs.

Anf. 88 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Fru talman! Aldrig någonsin under överskådlig tid har väl vikten och värdet av fria medier och saklig information utan politisk styrning känts så extremt värdefullt. Det vi nu ser i Ryssland och även har oroat oss för tidigare är den diametrala motsatsen till fria medier och yttrandefrihet. Det är så fruktansvärt och så sorgligt.

Medier är en fundamental del av vårt samhälle. Det är genom dem vi får vår världsbild och formar våra uppfattningar. I demokratier skapar medierna gemensamma, offentliga rum där demokratin utspelas, information sprids och medborgarna kan ta ställning. Där granskas maktutövningen, och inflytande, ansvarstagande och samlad klokskap säkras.

I Ryssland och i diktaturerna är medierna i stället redskap för att hålla medborgarna i schack genom indoktrinering men också genom att ovisshet och okunskap upprätthålls och fakta undanhålls. I allt högre grad har mediernas möjligheter uppmärksammats av mörka krafter som ett effektivt sätt att bedriva desinformationskrig i syfte att så split och splittring och därmed underminera hela vårt samhälle.

Fru talman! När medieverkligheten förändras måste även mediepolitiken prövas. Politiken kan inte bara nöja sig med att önska att världen såg ut som den gjorde förut, som om ingenting har hänt när så mycket har förändrats. Därför vill vi moderater se en ny mediepolitik för 2020-talet med mångfald och öppenhet som ledstjärna.

En del av de förslag som vi ser här i dag, fru talman – även en del av förslagen från oss moderater – känns varken aktuella eller relevanta längre. Vi lever i en värld som har förändrats. Men ett förslag som i allra högsta grad känns aktuellt, fru talman, är Moderaternas förslag om en ny public service-utredning med uppdrag att utreda en ny tillstånds- och budgetprocess inför den nya sändningsperioden 2026–2033.

Fru talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till Moderaternas reservation 1.

(Applåder)

Anf. 89 ANGELIKA BENGTTSSON (SD):

Fru talman! I Putinregimens public service riskerar man numera fängelsestraff om man nämner ordet ”krig” när man rapporterar om just kriget i Ukraina. Det gör redaktören Marina Ovsianikova, eftersom hon höll upp en skylt bakom nyhetsuppläsaren med budskapet ”Nej till krig. Tro inte på propagandan. Här ljuger man för er.”

I Putinregimens Ryssland har man lyckats med att föra ut så kallade ”nyheter” via sin statstelevision. Vi ser nu hur skadligt det är när man inte får och inte ens kan berätta om verkligheten. När SVT och SR rapporterar om krigets Ukraina får invånarna i Ryssland en helt annan bild än vad vi får. Det här visar på risken som finns om vi inte säkerställer att det finns en armlängds avstånd mellan oss och mediebolagen.

Det är därför vi behöver säkerställa oberoendet, det är därför vi behöver säkerställa saktighet och det är också därför vi behöver public service. Utan den får vi inte ta del av händelser och nyheter som dels berör oss, dels kan engagera oss. Utan nyheterna om invasionen i Ukraina hade vi inte alla samlat ihop kläder och medicin och dessutom skänkt vapen till ett land som ligger oss nära. Utan den bredd av nyheter och rapporter som public service dagligen ger oss hade vi inte förstått allvaret om vårt och landets säkerhetspolitiska läge.

Fru talman! Om fyra år ska de nya sändningstillstånden som ska gälla fram till 2033 träda i kraft. Jag kommer i dag att ägna större delen av mitt anförande åt vår reservation 2 – Inför tillståndsperioden 2026–2033 – som jag vill yrka bifall till.

Det är många år som public service har att förhålla sig till utifrån satta ramar. Inför nuvarande sändningstillstånd ändrades bland tillsättningen av ledamöter till Förvaltningsstiftelsen så att inga tjänstgörande riksdagsledamöter får väljas. Det var en bra och rimlig ändring för att förlänga avståndet mellan politiken och public service, även om den förmodligen hade ett större symboliskt än praktiskt värde.

Inför kommande tillståndperiod är det av stor vikt för oss att man börjar titta på kommande sändningstillstånd i god tid. Vi ser att det är fyra år kvar på det nuvarande sändningstillståndet, samtidigt som tiden springer i väg. Det kan gå fort på slutet. Med tanke på de reformförslag vi har om public service vore det önskvärt att få information om när på ett ungefär man kommer sätta igång arbetet med kommande sändningstillstånd. Återigen: Det är fyra år kvar på nuvarande tillstånd, men tiden går fort.

Fru talman! I dag är public service uppdelad i tre bolag: Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion. Sverigedemokraterna vill slå ihop public service-bolagen till ett enda gemensamt bolag, från dagens tre. På det viset kan man effektivisera bland annat kostnaderna och arbetet.

Vi vill se en smalare och vassare public service. Vi menar att detta är en nödvändighet för att möta en modern mediemarknad i framtiden. Kort och gott behöver vi ett system som är resurseffektivt och som folk känner hög tilltro till.

Vi vill även se ett organ för granskningsnämnden och saklighetsprövningar. Tankesmedjan Timbro släppte förra året en rapport om granskningsnämnden och de saklighetsprövningar som görs, där vi kunde utläsa tendenser av fällningar samt inslag som inte fälldes. För tittarnas och för trovärdighetens skull måste det tydliggöras när ett sakfel uppstår. Det är av den anledningen vi vill att rättelser tydliggörs ännu mer.

Vi vill även se större nordiskt samarbete, för att vi ska lära av varandra men kanske främst för att vi berättar dagsaktuella händelser med olika infallsvinklar.

I Danmark har man en helt annan debatt om invandringen än i Sverige. Man har mer transparens som vi har mycket att lära av.

Detta och mycket annat ska inrymmas i den public service-utredning som vi vill tillsätta, och det har vi tidigare berett i utskottet.

Fru talman! Public service har under året varit med och folkbildat oss. Numera vet vi vad en statsepidemiolog är för något. Vi har lärt oss hur virus smittar och varför virus muterar. Vi har sett bilder från krig i vårt närområde. Vid dystra och tråkiga händelser finns public service där för att informera och upplysa oss om det senaste.

I dag går det snabbt med flera notiser och dagliga presskonferenser. Detta är grundpelaren i public service – att informera och upplysa.

I den tid som vi i dag lever i med snabba flöden och ständiga nyhetsuppdateringar blir det allt viktigare att korrekt information når ut till oss. Det blir också allt viktigare att folk känner tillit till och förtroende för medierna, framför allt till public service. Och det är i detta som vår oro grundar sig. Vi är oroliga över att tilliten till framför allt public service sjunker eftersom många i dag inte tycker att public service är tillräckligt opartisk, inte tillräckligt saklig och inte tillräckligt transparent i sitt oberoende arbete och i sin journalistik. Våra reformer grundar sig i den oro som många känner och som många diskuterar med oss.

Mina väljare och de som sympatiserar med SD har i dag lägre förtroende för public service än de som sympatiserar med övriga partier. Med tanke på att mitt parti växer i opinionen och många gånger är största eller näst största parti i mätningarna borde fler vara oroliga över den växande misstron mot public service.

Fru talman! Sverigedemokraterna tror på en reformerad och något mindre public service men samtidigt att man ska få ut mer av det som faktiskt är public service.

Anf. 90 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 8 under punkt 3 i betänkandet, men jag står naturligtvis bakom även Centerpartiets andra reservation.

Mångfalden och konkurrensen på mediemarknaden har väl aldrig varit större än i dag. I mina öron är det positivt. Konkurrens är det bästa sättet att upprätthålla kvalitet och relevans, och det ger valmöjligheter för konsumenten.

Public service ska verka i allmänhetens tjänst i fredstid, och än viktigare är det i tider av kris. Den ska vara oberoende och fri. Grundläggande är att vi har medier som kan granska makten lokalt, regionalt och nationellt.

Därför är det positivt att SVT nu har som mål, och är på god väg att uppnå, att finnas på 50 orter i vårt land år 2023 och att alla kommuner ska synas i SVT minst tre gånger per år. Det ökar antalet tillfällen till en lokal debatt. Public service ska också vara tillgänglig för alla.

Det är av stor vikt att vi säkerställer public services relevans hos allmänheten. För Centerpartiet innebär det att vi vill se ett brett innehållsuppdrag med en begränsad detaljreglering.

Fru talman! Om man pratar om radio och tv i allmänhetens tjänst kan man inte låta bli att prata om journalisters säkerhet. Vi tar just nu dagligen emot nyheter från journalister som med livet som insats ska rapportera från det brutala kriget i Ukraina.

Men det var inte riktigt det som jag skulle börja med. Detta handlar också om det som händer väldigt lokalt. Journalister måste få arbeta fritt och tryggt för att kunna utträta sitt jobb. Då får det inte vara på det sättet att de utsätts för hot och hat, vare sig personligt eller mot redaktionen. Men vi vet att det förekommer. Och om journalisterna tystnar är vi på en farlig väg. Medierna är en viktig del i en liberal demokrati som kan granska makten, informera medborgarna samt lyfta fram och belysa samhällsproblem.

Ett annat viktigt ben är källkritik. Vi talar ofta i denna talarstol om skolans viktiga uppgift. Och här har skolan verkligen en viktig uppgift att lära unga och nästan vuxna elever hur de ska ta del av en nyhet. I vilken kontext kommer den? Det handlar inte bara om vad som är sant eller falskt, rätt eller fel. Det handlar också om huruvida det finns en budbärare bakom, när nyheten kommer och hur man ska reflektera över det som man möter.

Även om man får lära sig detta i skolan – jag blir glad varje gång jag får höra om olika arbeten där elever reflekterar över just medier – måste man fylla på detta under resten av livet. Och här har UR ett väldigt viktigt uppdrag. För även om grunden läggs i skolan måste man fortsätta reflektera över detta som vuxen.

Fru talman! Public service spelar en stor roll för speglingen av hela landet, och den behöver finnas där sida vid sida med de privata aktörerna för att få en mångfald av perspektiv. Ett fortsatt brett uppdrag för public service är centralt för att utbudet ska fortsätta att vara relevant för många i Sverige. Det medför även att exempelvis personer med funktionsnedsätt-

ning också måste kunna ha ett brett utbud eftersom det är på public service vi kan ställa sådana krav.

Tidigare talare har varit inne på att det första som händer när auktoritära ledare tar makten är att public service i många fall blir det första offret. Därför måste oberoendet skyddas. Oberoendet är centralt för att uppfylla det demokratiska syftet. En del i detta är att se över det faktum att det är regeringen som i dag är den instans som har att fatta beslut när det gäller förhandsprövningen. Att public service är oberoende vad gäller politisk påverkan är viktigt, och därför bör man fastslå det när det gäller förhandsprövningen. Enligt vår mening ska detta se annorlunda ut, att regeringen inte är inblandad i beslut kring just förhandsprövningen.

Fru talman! Svenska företag, och inte minst mediehus, går till följd av covid-19 i flera fall på knäna. Detta kan öppna upp för att oönskade utländska statsaktörer köper upp fria och oberoende medier i Sverige. För att inte öppna dessa dörrar på vid gavel vore det betydelsefullt att försöka höja trösklarna på ett lämpligt sätt, men med respekt för våra grundlagar.

Hur nationella säkerhetsintressen kan säkerställas vid tillståndsprövning för tv, text-tv och ljudradio har behandlats i en särskild utredning. Frågan om hur det säkerställs för att hävda fria och oberoende medier måste också hanteras. Vi förutsätter att regeringen säkrar det. Men regeringen behöver återkomma till riksdagen för att informera om hur man gör detta.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag upprepa att fria och oberoende medier i allmänhetens tjänst – framför allt naturligtvis radio och tv, som vi diskuterar här i dag – är en förutsättning för en demokrati. Till skillnad från Angelika Bengtssons väljare, som har lågt förtroende för public service, har mina och Centerpartiets väljare väldigt högt förtroende för public service. Men vi måste också vara med och granska så att det går rätt till på alla sätt. Ett brett innehållsuppdrag och en begränsad detaljreglering är av stor vikt.

Anf. 91 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till Kristdemokraternas reservationer nummer 4 och 10.

Jag hade ett intressant samtal på resan hit i dag. Det var en forskare som berättade att han och några av hans kollegor hade diskuterat situationen i Ukraina, där Rysslands övergrepp vittnar om totalitära makters övergrepp på folk och där man stryper nyhetsförmedlingen så att den passar in i den situation man har skapat. Slutsatsen i samtalet var väldigt intressant, tycker jag, för den blev att det kanske inte är så dumt att man i riksdagen håller på och käbblar, som han uttryckte det, lite grann – eller ibland ganska mycket. Att man ibland käbblar lite grann betyder att man har ett fritt tänk och får ge uttryck för det man tänker och tror på.

Jag blev glad när jag hörde detta. Demokratin har sina brister, men den frustration vi kan känna när saker och ting tar tid behöver inte vara av ondo. Eller som Cornelis skrev om demokratin i en av sina visor – jag är ju ett Cornelisfan: För var dag blir den bättre, men bra lär den aldrig bli. Vi jobbar på det hela tiden.

Vi debatterar nu radio och tv i allmänhetens tjänst. Ibland kan det kanske också ses som käbbel. Men för demokratins skull önskar jag inget annat än att få uttrycka och ifrågasätta det jag vill.

Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion har detta uppdrag i allmänhetens tjänst. Det har de fått av oss folkvalda, i första hand fram till 2025. Det är inte makten som ska granska medierna, utan det är medierna som ska granska makten. Det är vad demokrati handlar om i det här sammanhanget. Därför är frågan om armlängds avstånd viktig. Politiker ska hålla sig borta från tv-tablån – det är i alla fall min absoluta uppfattning.

Fru talman! Nästa sändningstillstånd för de tre public service-bolagen påbörjas 2026. Det sändningstillståndet varar i åtta år. Det är ganska lång tid. Eftersom det handlar om skattepengar är det vårt ansvar att se över hur dessa pengar används. Varje person som är i arbete och har fyllt 18 bidrar ju.

Vi tycker att public service-avgiften behöver balanseras årligen så att det inte byggs upp ett alltför stort överskott på det så kallade public service-kontot. Om vi tänker oss att fler i vårt land kommer i arbete ökar ju intäkterna. I ett sådant läge är det viktigt att kontot balanseras, och resultatet av det borde bli att public service-avgiften sänks.

Vi kristdemokrater kommer i alla fall att aktivt delta i att se över inriktningen för nästa sändningstillstånd. Det är både ansvarsfullt, viktigt och demokratiskt. Vi vill se en parlamentarisk kommitté som är med och tar ställning i de frågor som kommit upp inför nästa sändningstillstånd och som ser vilka tillägg som kan komma i fråga.

Vi minns hur det var inför 2020–2025, alltså det sändningstillstånd som nu pågår, då flera tillägg till själva uppdraget kom till. Till exempel skulle svagt bevakade områden stärkas. De nationella minoritetsspråken skulle stärkas. Beredskapsuppdraget skulle moderniseras. Omfattningen av bland annat syn- och teckenspråkstolkning hos SVT och UR skulle öka. Det handlade också om distribution på andra plattformar.

För att stärka public services legitimitet över tid menar vi att uppdraget behöver smalnas av jämfört med i dag och ges ett huvudsakligt fokus på samhällsinformation, oberoende och saklig nyhetsförmedling nationellt och regionalt och därutöver, som vi kallar det, ett högkvalitativt kulturutbud.

Public service har en väldigt viktig roll att spela vad gäller att tillhandahålla en allsidig och opartisk nyhetsverksamhet som inte minst tillgodoser de särskilda behov som finns hos vissa målgrupper som barn och unga, personer med funktionsnedsättning och även minoritetsgrupper. Public service fyller också en väldigt viktig funktion som förmedlare av samhällsinformation. Det gäller i vardagen men ännu mer i svåra tider som i kris eller i krig.

Någonting som vi har sett över tid och som jag tror att de flesta av oss är oroliga för är att den mediala närvaron utanför storstäderna fortsätter att ha det tufft. Den minskar. För att möta den utvecklingen har vi kristdemokrater sagt att vi ser ett värde i att public service stärker sin regionala nyhetsbevakning, vilket också till viss del sker som ett resultat av de senaste tilläggen till uppdraget.

När vi säger att vi vill smalna av public service är det för att beskriva det uppdrag som vi anser bör vara i fokus för public service. I uppdraget står det bland annat att programutbudet i hög grad ska präglas av folkbildning. Nöjesproduktioner kan kommersiella aktörer sköta minst lika bra. Det är min bestämda övertygelse att en avsmalning av uppdraget också

kommer att stärka public services legitimitet över tid. Det gör det förhoppningsvis också möjligt att sänka public service-avgiften.

Fru talman! Det fanns en bred samsyn i riksdagen om innevarande sändningstillståndets huvuduppdrag, alltså att erbjuda ett mångsidigt programutbud som omfattar såväl det breda utbudet som mer särpräglade programtyper tillsammans med verksamhetens viktiga roll för grävande journalistik och att granska samhällets makthavare. Det är nämligen inte makten som ska granska medierna, utan det är medierna som ska granska makten.

Men låt oss inte sluta att fritt diskutera och möta och mäta våra olika åsikter! Det är en del av demokratin, och vi kristdemokrater vill vara en aktiv del i den processen. Om någon skulle få för sig att kalla detta för käbbel må det vara hänt. Käbbel har för mig fått en helt ny innebörd efter den resa jag gjorde hit i dag. Käbbel behöver inte vara av ondo, mina vänner, och är inte oviktigt i en demokrati. Den som är rädd för att man lyfter olika åsikter bör kanske fundera på hur alternativet ser ut.

(Applåder)

Anf. 92 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! Jag vill börja med att framföra ett tack till svenska journalister och redaktioner. Min bild är att man har hanterat en mycket svår situation med krig, desinformation och gråzonssituationer på ett mycket klokt och bra sätt. Jag ser det i kommersiella medier, och jag ser det i public service.

Just denna debatt rör public service, så vi kan väl konstatera att Sveriges Television och Sveriges Radio ändrar om i sina tablåer för att möta den ökade efterfrågan på kunskap, information, fakta och nyheter som finns hos den svenska befolkningen. Vi kan också konstatera att Utbildningsradion tar ett stort ansvar för barns och ungdomars funderingar. De hjälper även till att påminna oss om hur viktigt det är att ifrågasätta och fundera på nyheters källor och saklighet.

Jag sänder också en tanke till dem som med livet som insats försöker ge oss en bild inifrån kriget i Ukraina och till dem som riskerar sin egen frihet för att berätta fritt för oss vad som egentligen pågår i Ryssland. Tyvärr ser vi att krig kräver offer också bland journalister.

Fru talman! Det blir i detta läge också tydligt hur avgörande medier, kultur och berättelser är för hur vi upplever vår samtid och förstår vårt liv. Den som lever i Ryssland och bara tar del av ryska medier har, som många har varit inne på, en helt annan bild av vad som händer än vad vi har som tar del av andra, fria medier. Det är en påminnelse om vikten av mediefrihet och mediers oberoende. Det är en påminnelse om vikten av att vi demokrater i Sveriges riksdag står upp för att medier, såväl public service som kommersiella medier, ska ha goda villkor.

Det kan vara jobbigt – det ska man väl erkänna som politiker – att granskas av envisa journalister och kompetenta redaktioner, men alternativet är mycket, mycket värre.

I länder där auktoritära regeringar tagit makten har man nästan alltid börjat med att försöka få kontroll över medierna. I krig är medier och inte minst tv-torn ofta tidiga mål, och det är ingen slump. Det är en påminnelse om mediers makt och om vikten av fria medier med goda villkor.

Public service-medierna är med sitt uppdrag från det offentliga extra sårbara i krig, kris och försök att avdemokratisera ett land. Det är därför av största vikt att det skapas tydliga och skarpa, starka garantier för att public service-mediernas oberoende från politiken inte urholkas. Tvärtom bör oberoendet stärkas på olika sätt.

Fru talman! Jag ska erkänna att jag blir lite orolig av Angelika Bengtssons retorik: Tilliten verkar minska, många känner att det inte är sakligt och misstron växer. Det är mycket om vad människor känner, tror och tänker och väldigt lite fakta. Jag tror att det är viktigt att ha saklighet i den här debatten. Det finns ett stort förtroende för public service. Det kan öka och det kan minska, men det är viktigt att man har saklighet i sin argumentation, för om man vill att medierna ska vara sakliga är det en bra början att själv vara saklig i sin kritik av medier.

Fru talman! Tanken bakom public service-medierna är att de ska präglas av oberoende, opartiskhet och saklighet, och Liberalerna anser att public service-medierna ska ha ett fortsatt brett uppdrag och sträva efter kvalitet och relevans i alla genrer de engagerar sig i. Verksamheten ska bedrivas självständigt i förhållande till såväl staten som andra ekonomiska, politiska och övriga intressen i samhället.

Bör man grundlagsskydda det här oberoendet? Ja, vi har ju funderat på detta i en kommitté i det här huset. För min del skulle det vara väldigt välkommet, och Liberalerna ser gärna att det skulle ske. Men det är viktigt att det i så fall sker med bred förankring i riksdagen, och det verkar inte vara möjligt, i alla fall inte just nu, att nå en sådan bred överenskommelse kring att grundlagsfästa oberoendet.

Men det finns andra saker man kan göra för att stärka oberoendet och minska det politiska inflytandet. De tre public service-företagen ägs av en förvaltningsstiftelse som i dagligt tal kallas förvaltningsstiftelsen eller ägarstiftelsen och som utses av regeringen. Den fungerar som en mellanhand eller en buffert till public service-bolagen för att minska möjligheten för politiken att påverka bolagen.

Genom stegvisa förändringar har vi nu flyttat bort den politiska möjligheten att påverka ägarstiftelsen. Man har inte, som någon påpekade tidigare, aktiva riksdagsledamöter i ägarstiftelsen eller i bolagen. Det är viktigt. Jag tror att man kan ta ytterligare steg. De som är anställda till exempel i riksdagen, jobbar i EU-parlamentet eller är statssekreterare i Regeringskansliet bör inte heller sitta i de här bolagens styrelse eller i förvaltningsstiftelsens styrelse.

Man bör fundera på om det inte är dags att också införa en karenstid som gäller när någon går från till exempel regeringen till ett public service-bolag. Det är viktigt att fortsätta att öka avståndet mellan aktiva politiker och public service-bolagen.

Man kan också införa reformer för granskningsnämnden för radio och tv för att skapa ett ökat oberoende där. Formerna för granskningsnämndens arbete regleras i huvudsak i förordning. Det gör att en minoritetsregering med ett ganska litet stöd, till exempel den som vi har nu, ganska enkelt kan förändra förutsättningarna för granskningen över en natt. Det är rimligt att den viktigaste regleringen av granskningsnämnden flyttas från förordning till lagstiftning för att förhindra möjligheten för en regering att snabbt och radikalt ändra förutsättningarna för en så viktig verksamhet. Även detta måste åtgärdas, fru talman.

Det är ur detta perspektiv också önskvärt att hitta en annan ordning för beslut i förhandsprövningsärenden och att regeringen inte är sista instans i detta, vilket lyfts av några partier i det här betänkandet.

Jag ser som sagt gärna ett grundlagsskydd, men jag ser också att man skulle kunna göra mycket annat som kanske är ännu mer verkningfullt för att stärka opartiskheten, friheten och oberoendet av politiken på ett snabbare sätt.

Fru talman! Liberalerna har i det här betänkandet inga reservationer. Det beror på att våra motioner på det här området delvis hanteras i andra betänkanden. Jag avstår därför från att göra något yrkande.
(Applåder)

Anf. 93 ANGELIKA BENGTSSON (SD) replik:

Fru talman! Christer Nylander förstår inte hur jag tänker och menar att jag inte har uppvisat fakta. Jag pratar med väljare, för väljare hör av sig till mig. När man pratar med mig om medier är det första man säger, eller egentligen det enda man säger: Lägg ned public service – det är bara strunt, och de gör inget bra! Och då måste jag övertyga dem om att det finns annat. Men det jag får höra är en stor misstro mot public service.

Det folk känner är relevant. Det är relevant för att vi lever i ett demokratiskt samhälle, och man måste kunna visa misstro och säga det högt.

Jag lyssnar på mina väljare. Jag förmedlar många gånger deras åsikter här. Jag är förtroendevald för ett parti där jag har väljare. I dag är vi många som röstar på Sverigedemokraterna, och det är många som öppet visar sin misstro mot public service. Det finns undersökningar som visar att de som sympatiserar med Sverigedemokraterna har ett lägre förtroende för public service och medier. Hur ändrar vi det? Är Liberalerna och Christer Nylander nöjda med hur siffrorna ser ut i dag?

Det finns undersökningar som visar på detta. Jag kan skicka dem till Christer Nylander efter den här debatten, för de finns.

Anf. 94 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! Det är ingen tvekan om att det finns grupper i samhället som har låg tillit till public service, andra medier, myndigheter och politik. Så är det ju. Men man kan inte grunda mediepolitik och public servicepolitik på vad någon ringer och berättar om hur de känner just nu.

Om tio personer skulle ringa till Angelika Bengtsson och säga att de vill ha fyra public service-bolag, skulle Angelika Bengtsson och Sverigedemokraterna då tycka att det skulle vara så? Eller har ni redan i förväg bestämt vad ni tycker för att sedan föra fram det och använda anekdotisk bevisföring som argument i talarstolen utifrån vilka som ringer till er och säger saker? Jag tycker inte riktigt att det duger.

Vill ni ha färre bolag så lägg fram bevis på att det blir effektivare! Man skulle kunna tänka tvärtom, att om man tycker att public service i dag är för enformigt skulle man ha fler bolag och då få fler perspektiv. Det är också ett rimligt argument.

Om ni menar att ett smalare uppdrag skulle innebära att fler får förtroende för public service så lägg fram bevis för det! Det handlar inte bara om att folk har ringt och sagt någonting, utan ni måste också kunna leda i bevis att om public service inte sände *På spåret* och *Melodifestivalen*

skulle fler strömma till public service och tilliten öka till deras sändningar av *Rapport*. Vad ligger till grund för ett sådant beslut?
(Applåder)

Anf. 95 ANGELIKA BENGTSSON (SD) replik:

Fru talman! Det blir lite märkligt när man hävdar att vi tror eller inte tror på saker. Det vi skriver i vår public service-motion är att vi vill ha en smalare och mer effektiv public service. Det stämmer. Vi skriver också att det ska vara en hög folkbildningsnivå på programmen så att man inte köper in exempelvis engelska program som inte har något folkbildningssyfte och inte gör någonting för att upprätthålla det svenska språket, vilket public service har ett särskilt uppdrag att göra.

Public service har ett särskilt uppdrag i många olika avseenden förutom att förmedla nyheter. Jag är säker på att Christer Nylander är medveten om vilka det är.

När det gäller att det ska vara *ett* bolag kan vi se att det i Europa är *ett* public service-bolag som man har. Det är ytterst ovanligt att ha tre public service-bolag.

När det gäller misstron, att vi inte får ut det vi betalar skatt för – public service får sina anslag från skatten – måste något göras åt saken. Jag tror på ett effektivt public service där man effektiviserar, likt de har gjort i Danmark. De får ut mer för mindre. Det har fungerat i Danmark. Jag är övertygad om att det kommer att fungera också här i Sverige. Man måste ge det en chans. Vi kan inte bara fortsätta i samma fotspår och låtsas som att förtroendesiffrorna är lika höga hos sverigedemokratiska väljare som hos övriga partiets väljare. Det handlar om tilltron till medierna och till public service så att vi kan behålla public service, med förändringar.
(Applåder)

Anf. 96 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! Om man tittar på hur det ser ut över världen skulle man kunna tänka sig att de exemplen kan användas som argument för motsatsen. Sverige har tre bolag, och vi har högre demokratiskt deltagande än de flesta andra länder. Vi har högre grad av tillit i samhället än de flesta andra länder. Och det har vi med tre bolag. Men det innebär inte att det är tre bolag som leder till det. Det råkar bara vara på det sättet att vi är ett land som har hög tillit, högt demokratiskt deltagande och public service. Vad som är orsak och verkan vet vi inte. Därför kan man inte använda som argument att andra länder bara har *ett* bolag och att det skulle öka tilliten och förbättra det demokratiska samtalet i Sverige.

Det är sant att det finns några väljare och några medborgare som har lägre förtroende för public service än genomsnittet har. Och de röstar ofta på Sverigedemokraterna och har låg tillit också till andra medier.

Jag förstår att när Angelika Bengtsson tittar på Danmark imponeras hon framför allt av att de har en annan rapportering om invandringsproblematiken. Kanske är det där skon klämmer. Man tror att tilliten till public service skulle öka om man hade en dansk invandringspolitisk debatt. Jag vet inte om det är så.

Jag tror att man ska fundera mer på hur man stärker opartiskheten, hur man stärker den journalistiska friheten, hur man stärker redaktioners möjligheter att verka fritt och fundera fritt på vilken nyhetsvärdering de gör

Prot. 2021/22:82

16 mars

*Radio och tv i allmän-
hetens tjänst*

och att sända de program som de utifrån redaktionella beslut tycker är viktiga. Jag tycker inte att vi i Sveriges riksdag ska bestämma vad som är rätt program, vilken vinkling som är rätt eller vilka forskare som ska tas in eller granska vilka program som ska sändas i Sveriges Television, Sveriges Radio eller Utbildningsradion.

(Applåder)

Anf. 97 LAWEN REDAR (S):

Fru talman! Sveriges Radios utrikeskorrespondent Nils Horner var en röst jag ofta lyssnade till. Hans rapporter om utvecklingen i Irak och Afghanistan hade till och med min pappas godkännande. Min pappa sa: ”Han förstår Mellanöstern.”

Att skildra komplexa konflikter opartiskt och sakligt, med stor integritet och kunskap och samtidigt ge lyssnarna en bildlig uppfattning av en helt annan kontext och dess utveckling, maktsfär och människor är en oerhörd uppgift. Horner var på så sätt en mästare, en hes röst som näst intill dagligen med inlevelse och känsla gav oss lyssnare en redogörelse för den politiska utvecklingen i en annan del av världen och förde denna närmare Sverige.

Jag minns morgonen nyheten kom om att Nils Horner hade mördats på en öppen gata i Kabul i Afghanistan. Jag ringde min pappa som hade hört samma nyhet i bilen på vägen till jobbet. Efter många års lyssnande var det som om vi hade förlorat en vän, en som var på plats i alla dessa krigshärdar och som kunde berätta hur det var. I år har det gått åtta år sedan han mördades.

Fru talman! 2018 års korrespondenttrainee i Nils Horners anda heter Lubna El-Shanti. Hon är numera Sveriges Radios Östersjökorrespondent och den röst vi näst intill dagligen hör från staden Lviv i krigets Ukraina. Redan i våras rapporterade hon om den ryska arméns truppförflyttningar mot Ukrainas gräns med stridsfordon, artilleri och soldater via Belarus.

Trots flera år av bevakning av det spända läget och djup kunskapsinsikt om utvecklingen i östra Europa reflekterade hon i sin senaste utrikeskrönikan över att hon för första gången i sin journalistiska gärning måste ha låtit känslan vinna över förnuftet. Samtidigt som alla varningar fanns var det nämligen som om ingen journalist kunde förlika sig med tanken att ett fullskaligt krig skulle kunna bryta ut mitt i Europa.

Fru talman! I morgon passerar kriget sin tredje vecka, och reportagen inifrån är förödande. De handlar om skyddsrum, flyglarm innan bomberna faller över städerna, familjer som tar farväl, söner och pappor som blir kvar, överfyllda tågstationer som tar civila till Polen, ukrainare i utlandet som kommer tillbaka för att strida, omringade städer som saknar vatten, el och mat, nationalteatern som nu har blivit en hjälpcentral, kulturarvsföremål som bärs ned i källargångar och barnsjukhus och förlösningssavdelningar som beskjuts. Det handlar också om det kanske mest gripande av alla reportage: rädslan för att biologiska och kemiska vapen ska användas mot befolkningen.

Kunskapen om allt det här har vi eftersom informationen når oss, eftersom det finns fria och oberoende medier, utrikeskorrespondenter, krigskorrespondenter, kameramän, journalister och mediehus vars utgångspunkt i arbetet är att vara i allmänhetens och sanningens tjänst.

Enligt Reportrar utan gränser befinner sig över 2 000 utrikeskorrespondenter i Ukraina. Många av dessa har skyddsutrustning och erfarenheter av krigshärddar. Men det har inte ukrainska journalister vars verklighet har förändrats över en natt. De flesta lokala reportrarna i landet har ingen som helst erfarenhet av att rapportera från krig. Reportrar utan gränser och Svenska Journalistförbundet manar därför till ökat stöd för att köpa in skyddsvästar, hjälmar, första hjälpen-paket, satellittelefoner och annan teknisk utrustning, så att arbetet kan fortgå.

Hittills har fyra radio- och tv-master skjutits ned. Två har övertagits av ryska krigsförare. Journalister har blivit mördade, och utländska journalister har blivit beskjutna i krigets Ukraina. För varje dag som går blir det svårare att få tillgång till information och allt farligare att verka där som korrespondent.

Angreppen på civila ökar. Över 6 miljoner människor är nu internflyktingar i sitt eget land. Och över 2 miljoner, framför allt kvinnor och barn, har lämnat landet.

Mitt i allt detta råder en annan verklighet i Ryssland. Där stryps nu all information och medierapportering om kriget i Ukraina. Den mest drastiska åtgärden är den lag som den ryska duman antog den 4 mars som innebär att den som ens nämner kriget riskerar fängelse i upp till 15 år. Därför går det inte längre för utländska medier att verka på plats. De inhemska fria medierna kvävs nu helt. Och den breda allmänheten får sin information från statlig tv, som styrs och ägs av regimen eller regimvänliga. Även sociala medier i Ryssland är till stor del propagandistiska och kontrollerade. I flera led har de också i dagarna stängts ned.

För att nå fram görs ändå insatser. Självständiga journalister och medborgare bloggar med risk för sina liv, och utländska medier skriver reportage på ryska. Ett hedervärt exempel är Dagens Nyheter som tillsammans med danska Politiken och finska Helsingin Sanomat översätter nyhetsartiklarna om krigets Ukraina till ryska. Alla försök att nå fram och för att stävja medieisoleringen i Ryssland kommer att vara nödvändiga.

Fru talman! Det här är den sista debatten om public service-frågor kulturutskottet har i kammaren för denna mandatperiod. Vi har under mandatperioden haft en emellanåt högljudd debatt om public services roll och syfte, dess finansiering och kulturuppdrag. Vissa politiska företrädare har gått så pass långt att de har uttryckt att de helt vill avskaffa bolagens verksamhet medan tre borgerliga partier vill minska bolagens ekonomiska anslag.

Att den kritiken kvarstår i vissa motioner i det här betänkandet visar på en tondövhet inför den här nya säkerhetssituationen. Att över huvud taget ställa krav på nedmontering av public service när den oberoende nyhetsförmedlingen behöver stärkas är enligt min mening under all kritik.

Det har aldrig i modern tid varit viktigare med medieaktörer i allmänhetens tjänst som är partipolitiskt och kommersiellt oberoende, som når ut till alla, som har hög legitimitet hos allmänheten och som har starka resurser genom en stabil finansiering. Parlamentariska public service-kommittén uttryckte tidigare att public service är en ”kollektiv nyttighet som gynnar alla medborgare, oavsett om utbudet konsumeras eller inte”.

Att bolagen ingår i totalförsvaret och har beredskapsuppdrag som innebär att de ska kunna fortsätta bedriva verksamhet i händelse av krig och svåra påfrestningar på samhället är några av de beslut vi fattade i det nya sändningstillståndet, och det har tjänat vårt samhälle väl.

Regeringens och Folkhälsomyndighetens presskonferenser under pandemin och numera Forsvarsmaktens information till allmänheten når den breda allmänheten via just public service.

Fru talman! Få områden kan mäta sig med den kolossala omställning som mediesektorn har genomgått de senaste 15 åren. Globaliseringen och den internationella konkurrensen innebär i dag att svenska medieaktörers konkurrenter är globala streamingstjänster, sökmotorer, onlineplattformar och medieaktörer med världsomspännande muskler. Tendensen är större uppköp, som innebär större marknadsandelar och tydligare konsolidering, samt dyrare programproduktioner.

Skyddar man inte de ekonomiska förutsättningarna för tidningsbranschen i Sverige eller svensk public service är det marknadsandelar som äts upp i den globala konkurrensen av globala aktörer. Att minska anslagen till svensk public service betyder därmed inte att andra svenska medieaktörer gynnas, snarare minskar svenskspråkiga medier som har att bevaka och spegla Sverige totalt sett.

Det som främst gör att public service-bolagen har ett högt förtroende hos den breda allmänheten är deras breda innehållsuppdrag. De har till uppgift att göra sig relevanta för alla.

Moderaternas mediepolitiska motion anger att de vill ha en ny budget- och beredningsprocess där man inför varje nytt sändningstillstånd ålägger programbolagen att redovisa reducerad anslagsnivå för verksamheten.

Sverigedemokraternas mediepolitiska motion uttrycker att kostnaderna för public service ska minska.

Vi socialdemokrater är av uppfattningen att svenskspråkiga och minoritetsspråkiga medier som speglar Sverige behöver stärkas i konkurrensen med globala aktörer. Det nya säkerhetspolitiska läget borde också mana till viss eftertänksamhet vad gäller förslag som dessa.

Ett annat förslag som väcker en del frågetecken är Moderaternas förslag om att införa regelbundna helhetsgranskningar av programverksamheten inom granskningsnämnden av fristående aktörer. Idéen om regelbundna granskningar går emot själva tanken om att granskningar av program ska ske i efterhand och aldrig bidra till påverkan av innehållet i förväg. Detta gäller även Sverigedemokraternas tidigare förslag om att inrätta ett vetenskapsråd. Det har i nuvarande motion dock tagits bort, och man betonar att en granskning ska ske i efterhand. Man har tydligen tagit till sig av den allmänna kritiken.

I stället fokuserar Sverigedemokraterna på att utveckla exponeringen av rättelser, och man vill att bolagen ska införa ett program där ansvarig redaktör ska gå igenom vad som har gått fel. Är man av uppfattningen att politiken ska hålla armlängds avstånd till programinnehållet bör man verkligen se över sådana förslag.

Fru talman! Denna vår genomförs halvtidsavstämningen med Kulturdepartementet, och redan nu kan vi konstatera att efterlevnaden av riksdagens beslut om sändningstillståndets inriktning genererat en positiv utveckling.

År 2015 hade SVT 27 lokala redaktioner. Nu går man mot 50 stycken i hela landet.

Sveriges Radio satsar massivt på popup-redaktioner som nu möjliggör bevakning i Sveriges alla kommuner.

Utbildningsradions roll har fördjupats ytterligare då man har bistått utbildningsväsendet under pandemin med digital undervisning, nu också i kommunikationen med barn och unga vad gäller att förstå den säkerhetspolitiska utvecklingen. Därtill har man utökat utbudet av nyhets- och kulturprogram för teckenspråkstalande och minoritetsgrupper.

För en månad sedan tog kulturministern emot den statliga offentliga utredningen om innehållsvillkor på internet för public service. Den redogör för hur bolagens programutbud på internet ska omfattas av innehållsvillkoren, såsom granskning, under resterande delen av tillståndsperioden, vilket utskottet länge efterfrågat. Utredningen har även sett över möjligheten att ändra i befintlig ordning för beslut vid förhandsprövning av nya tjänster.

För närvarande ska det slutliga beslutet fattas av regeringen, vilket ett enigt utskott har tyckt är problematiskt. Utredningen föreslår att beslutet i stället ska fattas av Myndigheten för press, radio och tv och att det ska kunna överklagas. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023, förutsatt att riksdagen beslutar om de grundlagsändringar som krävs.

Med det sagt tycker jag att man kan summera denna mandatperiods politiska arbete för att främja ett starkt, oberoende och relevant svenskt public service i allmänhetens tjänst ganska väl. Oavsett vad Sverigedemokraternas ledamot Angelika Bengtsson uttrycker tycks också förtroendet falla ut väl.

Enligt SOM-institutets undersökning för 2020 anser hela 77 procent att de har ett högt förtroende för SVT och 71 procent att de har det för Sveriges Radio. Hela 65 procent anser att public service i hög grad är väl värt priset.

Avslutningsvis, fru talman, kommer nästa kulturutskott att få fatta beslut om ett nytt sändningstillstånd och ny medelstildelning till public service. Jag hoppas att det kommer att ske med en fördjupad insikt om globaliseringens, digitaliseringens och teknikutvecklingens inverkan på mediemarknaden och med en ökad förståelse av hur viktig oberoende och saklig information är i en tid av krigföring och destabilisering och hur det möjliggörs genom desinformation och propaganda.

Jag vill sända ett särskilt tack till de journalister, utrikeskorrespondenter och krigskorrespondenter som förser oss med sanningen i en tid då den medvetet utmanas.

Med det sagt ställer jag mig bakom förslaget i motionsbetänkandet och önskar avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 98 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Detta är den sista debatt som vi har om public service före valet. Jag kan därför inte låta bli att ställa ett par frågor.

Först och främst vill jag säga att jag inte är tondöv. Det vill jag klart deklarerera.

Det sker en halvtidsdialog som är rätt spännande. Formen är att regeringen och de tre public service-bolagen träffas och samtalar. Det må vara okej. Av någon anledning har man fattat beslut om en sådan form. Regeringen och de tre bolagen, men inte oppositionen, träffas alltså. Detta kan dock snart ändras – ja, inte själva formen utan sammansättningen. It is what it is.

Min fundering gäller det nya sändningstillståndet. I utskottets betänkande står det att nya sändningstillstånd brukar föregås av utredningar. Jag vill fråga Lawen Redar hur man inom socialdemokratin ser på det som vi föreslår, nämligen en parlamentarisk kommitté som inbegriper alla oss som tillhör riksdagen och partierna.

Anf. 99 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Tack, Roland Utbult, för frågan! Uttalandet om tondövhet riktade jag framför allt till Sverigedemokraterna och Moderaterna, men jag kan inkludera Kristdemokraterna med anledning av att jag i det nya säkerhetspolitiska läget ser att vi behöver förstärka den oberoende nyhetsbevakningen. Vi behöver inse att globaliseringen av mediemarknaden gör att programmen kostar och att totalförsvarsuppdraget och beredningsuppdraget innebär ökade kostnader för att skydda programinnehållen och mark-sändningar. Inför det kommande sändningstillståndet talar allt just nu för att journalistik kommer att kosta mer.

Förslag om att bolagen ska minska sitt anslag innebär också att de måste skära ned någonstans. När man har genomfört förslag som detta, inte minst i vårt grannland Danmark, har det inneburit att man har varit tvungen att skära i kulturuppdraget.

Public services förtroende bygger på att flertalet människor tar del av utbudet. Jag tror att förslaget kommer att skada både programbolagens förutsättningar att bedriva journalistiskt arbete och det som innebär att de får ett ökat förtroende. Jag tror att vi ser en helt annan utmaning under de kommande fyra åren.

Frågan gällde dock det kommande sändningstillståndet. Vi har i Sveriges riksdag haft som kutym att tillsätta en parlamentarisk utredning innan vi fattar beslut om ett nytt sändningstillstånd. Så gjordes inför nuvarande sändningstillstånd, och jag har väldigt svårt att se att motsvarande inte görs inför sändningstillståndet 2025. Men det får kommande kulturutskott hantera.

Anf. 100 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, Lawen Redar, för svaret på min fråga! Det blev i princip ett ja för att vi kan samlas i en kommitté där vi tillsammans skapar ett underlag. Jag ser det som väldigt positivt att alla som har åsikter får uttrycka dem.

Det handlar ändå om 8 ½ miljard, vilket är mycket pengar. Alla som är över 18 år och som arbetar i Sverige ska bidra. Vi har dessutom en 2-procentig ökning av anslaget varje år. Förra året, 2021, gav det 175 miljoner kronor.

Jag tror att vi är överens om att demokrati måste få kosta. Alternativet är mycket värre. Men vad är problemet med att vilja lyfta fram frågan om skattepengar och vart skattepengarna går? Jag har här sagt att vi ska lyfta varje tanke som vi har. Det är väldigt mycket pengar. Det gäller att man

ändå kan diskutera: Vart går våra pengar, och hur används de? Det är demokratiskt viktigt.

Jag ska också tillägga något. Nu har inte Lawen Redar sagt det, så det är kanske lite ofint att nämna det. Man hör ibland att man ska lyfta ut vissa program, *På spåret*, *Melodifestivalen* och sådana saker. Det tycker jag går under uttrycket käbbel. Men det är också någonting som jag här i dag har försvarat utifrån demokratiska aspekter.

Anf. 101 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Tack, Roland Utbult! Jag blir väldigt glad när Kristdemokraterna vill tala om skattemedlen och hur de ska användas. Det finns väldigt många olika områden där den debatten skulle behöva tas. Det gäller inte minst vinstuttagen från svensk skola. Men det är en helt annan debatt. Nu ska vi gå in på frågan om public service.

Avslutningsvis är det helt riktigt som Roland Utbult uttrycker. Demokrati kostar, journalistik kostar och bevakning av dessa krigshärdar kostar. Totalförsvaret kostar, och försvar kostar. Allt detta måste man summera.

I ett läge där globaliseringen har tagit fart på det här området innebär det ökade kostnader för programutbudet. Vi vet att minsta lilla anslags-sänkning till svenska tidningar och public service innebär att de stora jättarna tar ännu mer av mediemarknadens andelar.

Jag tycker att man behöver reflektera över hur mycket av demokratin som kommer att gå miste om dessa ansatser och insatser om man nu minskar anslaget till just public service. Min önskan är att man drar ned anslagen på andra områden men kanske inte det som avser bevakning av demokratin.

(Applåder)

Anf. 102 ANGELIKA BENGTTSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag känner mig nödgad att gå upp här i debatten. Jag tror helt ärligt att Lawen Redar har missförstått stycket om granskningsnämnden.

Hon menar att det är vi som ska granska det som fälls. Jag kan dementera det. Det stämmer inte. Det är inte vi politiker och riksdagsledamöter som ska granska det som fälls i granskningsnämnden. Det vi vill är att tillsätta ett organ.

Det har framkommit att det råder en diskrepans mellan det som allmänheten uppfattar att granskningsnämnden granskar och vad den faktiskt granskar. Det är här vi vill rätta till felet, om jag får uttrycka mig så.

Det är ett problem att människor tror att man granskar faktafel. Om det senare framkommer att det var ett faktafel i ett program som sedan inte fälldes är det ett problem anser vi.

Det handlar återigen om misstro och tillit till public service. Granskningsnämnden menar i dag att det inte är dess uppgift att dubbelkolla och kontrollera fakta. Vi menar att det bör ingå i dess uppdrag. Det är vad vi vill lägga till i granskningsnämndens uppdrag.

Vi kan tala om tillit. Man kan vända på de siffror som Lawen Redar nämnde. Det är 23 procent som i dag inte har förtroende för public service. Det är 35 procent som anser att det inte är värt priset.

Om man inte känner tillit, varför ska vi då ha public service? Det är väl någonstans grundbulten att man ska känna tillit till det. Då måste man säkerställa att publiken känner tillit till public service.

Anf. 103 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Tack, Angelika Bengtsson! Jag tror inte att jag uppfattade en fråga, men det finns ett resonemang.

Om man lyssnar på vad Sverigedemokraternas olika företrädare har uttryckt om public service de senaste fyra åren tycker de ena dagen att man ska stänga ned olika radioprogram och andra dagen älskar de public service.

Tittar man på vad de beskriver i sina egna mediepolitiska program vill de ha ett vetenskapsråd som ska granska programinnehållet. Det har de uttryckligen sagt.

I denna riksdagsmotion ändrar de detta och uttrycker att granskningen ska ske i efterhand. Det är ett välkommet initiativ. Vi låter programmen stå där de är utan att fingra politiskt på det hela.

Det jag klart kan se i den motion som Sverigedemokraterna här redogör för är att anslagen till bolagen ska minska. Man motiverar det med att det finns en misstro till public services verksamhet.

Man kan fundera på vilka dessa människor är som har en stark misstro till public service och om det inte också är så att dessa människor har en stark misstro till många andra delar av samhällets infrastruktur och funktioner.

När man som politisk företrädare får den typen av samtal som redogjordes för tidigare i debatten med Christer Nylander kan man fundera på vilket ansvar man har att främja en ökad tillit och inte spä på en sådan misstro.

Det gäller att verkligen satsa på att bistå med mer fakta i debatten och försöka bistå med att man som medborgare i Sverige har tillgång till fri journalistik. Därmed kan människor vara aktiva aktörer i sitt lokalområde eller i den politiska debatten för att främja bättre förutsättningar.

Vi ser en utveckling med destabilisering och krigföring som utvecklas på grund av propaganda och desinformation. Jag tror inte att någon av oss tjänar på att man som partiföreträdare är med och spär på en sådan utveckling. Det är mycket allvarligt.

(Applåder)

Anf. 104 ANGELIKA BENGTSSON (SD) replik:

Fru talman! Mer pengar betyder inte mer tillit. Mer pengar betyder inte att det per automatik blir bättre. Det om något borde väl vi veta med tanke på hur offentlig sektor många gånger bedrivs. Mer pengar betyder inte att det är bättre.

Det står väldigt tydligt i vår kommittémotion om public service. Det är vår officiella politik på området, oavsett vad Lawen Redar försöker få det att framstå som här.

Vi står bakom public service. Det är viktigt att man har public service i en demokrati. Men det är också viktigt att man får lov att kritisera det som man vill göra bättre. Det finns det som vi anser inte görs bra och där det finns förbättringspotential.

Public service är viktigt. Det är en viktig grundbult i att förmedla kvalitativ samhällsinformation, för att ha ett brett utbud av svensk och nordisk film och tv-produktion på svenska och för svenska folket producerat i Sverige. Det gäller inte minst med det medielandskap vi har i dag.

Det är vad de borde ägna mer tid åt. Om de behöver mer pengar, varför kan man inte budgetera om inom befintlig budget? Varför måste public service alltid få mer pengar?

Det är det enda svaret som Socialdemokraterna har när de talar om att reformera public service. Det är mer pengar, mer pengar och mer pengar. Varför?

Anf. 105 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Det finns en väldigt rolig paradox i argumentationen. För Sverigedemokraternas del talar man väldigt ofta om svenskspråkighet och svensk kultur. Det svenska samhället ska speglas. Men i fråga om public service är man beredd att sälja ut stora andelar av den svenska mediemarknaden till globala konkurrenter.

Det är public service som gör att vi har granskande journalistik och lokala redaktioner i hela landet som speglar svenska förhållanden. Den framhäver minoritetsspråken, mångkultur och det vårt land utgör. Det ska man helt lämna över till globala aktörer. Det är vad en sänkning av anslaget innebär.

Dagstidningarnas tidigare finansiering byggde på annonsintäkter. De äts i dag upp av stora sökmotorer och av globala sociala medieföretag. Vi vet i dag att staten behöver komma in här för att stötta så att vi har kvalitativ journalistik som speglar hela landet. De behöver också få en chans att ställa om i den digitala eran.

Vad gäller public service talar den precis på samma sätt. Vi står inför en jättestor utmaning vad gäller globaliseringen av mediemarknaden. Paradoxen i Sverigedemokraternas argumentation om att minska anslaget till public service handlar om att man inte vill ha svensk mediebevakning, en demokratisk infrastruktur med stark tillit och en faktamässig nyhetsförmedling.

Jag beklagar den positionen. Det är viktigt att fler partier i Sveriges riksdag, och framför allt av den storlek som Sverigedemokraterna i dag utgör, värnar om svenska medieaktörer.

(Applåder)

Anf. 106 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Fria, självständiga och oberoende medier utgör ett fundament i bygget av en stabil demokrati.

Vi ser hur statskontrollerade medier i Ryssland försvårar för människor att få en rättvisande bild av vad deras egen armé just nu gör i Ukraina. Lyckligtvis finns det fortfarande modiga journalister och aktivister som med risk för egen säkerhet försöker tränga igenom den statliga propagandan. I andra länder, där diktaturen har tagit ett ännu starkare grepp och även kontrollerar tillgången till internet, är läget ännu svårare.

I Sverige finns en lång tradition av tryck- och yttrandefrihet, och dagens medielandskap innehåller en mångfald av privata och gemensamt ägda tv- och radiokanaler och tidningar.

Det är via de gemensamt finansierade företagen Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion, det vi sammantaget i dag kallar public service, och deras breda uppdrag som befolkningen tillförsäkras bland annat opartisk samhällsinformation, nyheter, underhållning och kulturupplevelser.

Att såväl journalistiken som hela public service står oberoende i förhållande till politiken är helt grundläggande. Jag hade inte tänkt prata så mycket om opartiskheten i dag, men jag vill i alla fall notera att Sverigedemokraterna i sitt inlägg här i dag sätter likhetstecken mellan opartiskhet och att vara invandringskritisk i sin hänvisning till Danmark. Jag tycker att det är anmärkningsvärt.

När vi pratar om tillitssiffror och undersökningar om inställning till public service tycker jag att det är viktigt att minnas att alla invånare faktiskt inte tar del av utbudet. Det är väldigt svårt att uppnå hundra procents tillit när människor faktiskt inte ser eller lyssnar på programmen.

Jag har sagt detta tidigare här i kammaren, fru talman: Det är väldigt viktigt att vi har kvar det breda uppdraget, som flera tidigare talare har varit inne på. Det är fortfarande flera år kvar på det sex år långa sändningstillstånd som vi här i riksdagen beslutade om för bolagen. Men det står redan nu klart att flera partier faktiskt är tydliga med att man vill se stora förändringar och nedskärningar för public service under nästa tillståndsperiod. Man kallar det förstås inte nedskärningar, utan man pratar om omstruktureringar, om att vässa utbudet, om ett smalare uppdrag och om en hopslagning av bolagen.

Detta breda uppdrag, som inkluderar sportsändningar, familjeunderhållning och barnprogram varvat med kultur, dokumentärer och nyhetsinslag borgar för att SVT och de andra bolagen känns angelägna för så många och kan fortsätta att vara en självklar del i människors vardag trots att vi nu kan välja bland fler plattformar, kanaler och streamingtjänster än någonsin.

Det handlar bland annat om att de gemensamma upplevelserna kan skapa en känsla av samhörighet. Jag besökte i helgen genrepet inför finalen av Melodifestivalen med mina barn. Det var härligt att se hur människor redan på perrongen i väntan på tåget började diskutera de olika finalbidragen med främlingar. Det infann sig också en stor känsla av tacksamhet för att vi lever i ett land där barn kan få känna glädje och dansa när så många barn runt om i världen befinner sig på flykt eller i skyddsrum.

Den insamling till Ukraina som SVT och Radiohjälpen gjorde i samband med tävlingen i helgen och de tidigare delfinalerna i Melodifestivalen gav närmare 30 miljoner. Det är också en viktig insats som ett stort mediebolag kan göra i det läge vi i dag är i.

Det breda uppdraget innebär också lättillgänglig bildning och att det ska finnas en opartisk och tillgänglig nyhetsrapportering även för dem som inte har råd med en tidningsprenumeration eller en betaltjänst.

Vi har verkligen blivit varse under pandemin vilken viktig roll public service har haft för att hjälpa oss att förstå det nya viruset och hålla oss uppdaterade om den senaste forskningen. Vi har kunnat se hur Utbildningsradion har stöttat elever, föräldrar och lärare när det blev distansundervisning.

När vi nu har en ny kris i form av ett krig med oerhörda konsekvenser för miljoner människor finns SVT och SR på plats med korrespondenter och dagliga intervjuer med experter och ger oss fördjupning och förståelse när det gäller vad som händer.

Utbildningsradion har särskilda insatser. UR-programmet *Lilla Aktuellt skola*, som publiceras varje fredag, når i princip alla skolor i hela landet och har stort fokus på Ukraina i dag. Just nu producerar de också nytt utbud kopplat till situationen i Ukraina. Det är både förklarande och fördjupande program om den aktuella situationen i Europa, om Nato, om krigets lagar och om desinformation, propaganda och yttrandefrihet. Det är grundläggande begrepp som både vuxna och barn behöver lära sig mer om.

En målgrupp är också föräldrar, som genom Utbildningsradions program kan få vägledning kring grundprinciperna inom källkritik och dessutom råd när det gäller att kunna ställa rätt frågor till sina barn för att hjälpa dem förstå vad de ser och hör om kriget.

Fru talman! Moderaterna och Sverigedemokraterna har på olika sätt aviserat rejäla förändringar just för Utbildningsradion. Jag tycker att det är väldigt olyckligt. Det är ett mycket specifikt uppdrag som detta bolag har, och det arbetar på ett annat sätt än de två andra programbolagen. Man har tät dialog med sina målgrupper, och man är ute och träffar elever, lärare och pedagoger för att ta fram sina program.

Nu signalerade Kristina Axén Olin här inledningsvis att Moderaterna är beredda att ompröva en del av sina förslag. Jag vet inte exakt vad det innebär, men jag blir försiktigt hoppfull i alla fall.

Fru talman! Det public service-bolagen nu behöver är ekonomiska muskler för att följa med i teknikutvecklingen, fortsätta utöka sin lokala närvaro runt om i landet och fokusera på ökat utbud för personer med funktionsnedsättning och de nationella minoriteterna. De behöver kunna vara snabba när det händer saker i vår omvärld och fortsätta att ge oss bildning och utbildning. De ska inte behöva fokusera på stora omorganisationer, göra nedskärningar, banta sitt populära programutbud och säga upp folk.

Nu har vi tre år kvar på tillståndet för bolagen, och jag hoppas att M, SD och KD använder den tiden till att omvärdera sina ställningstaganden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 107 ANNA SIBINSKA (MP):

Fru talman! För oss i Miljöpartiet är fria medier liksom en fri kultur och oberoende domstolar grunden för ett demokratiskt samhälle. Public service utgör en mycket viktig del av de fria medierna, och vi som parti värnar dagens breda och oberoende public service. För att kunna utföra det viktiga uppdrag som public service har och nå en bred publik är det viktigt att förutsättningarna för detta finns.

Medan vi i denna kammare diskuterar public service pågår ett brinnande krig i Ukraina. Tack vare modiga journalister som finns på plats får vi veta vad som pågår där. Krigskorrespondenter väljer att åka trots risken att bli skadade eller till och med mista livet. Vi andra kan i lugn och ro läsa i tidningen, se på tv eller höra på radio och snabbt få inblick i den brutala verklighet som kriget innebär. Den journalistiska bevakningen hjälper oss att förstå vad som händer och hur allt hänger ihop.

Men krigets första offer är som bekant sanningen. Propaganda och falska nyheter får spridning. Osäkerheten är stor. Många har intresse av att sprida falska föreställningar, misstro och osäkerhet. Informationsspridning blir en del av krigföringen. I det läget är det oerhört viktigt med källkritik och kritiskt analytiskt tänkande. Oberoende journalistik har aldrig varit viktigare än nu.

Fru talman! Sverige liksom övriga nordiska länder hamnar i topp på index över demokratiska parametrar om press- och yttrandefrihet, människors nyhetskonsumtion och medborgarnas kunskap om politiska skeenden.

En viktig faktor är den kombination av en stark public service och en mångfald av livskraftiga kommersiella medier som kännetecknar vår mediemarknad. Denna framgångsfaktor behöver vi värna. Alltså ska det breda innehållsuppdraget med nyheter, samhällsinformation, folkbildning, kultur, innehåll för barn och unga och nationella minoriteter med mera ligga fast.

Själva grundidén med radio och television i allmänhetens tjänst är public service för hela folket. För att hela folket ska känna till public services tjänster i en krissituation, exempelvis den pandemi som vi just genomlidit, krävs att public service finns dagligen i olika sorters program – allt från nyheter och dokumentärer till filmer och underhållnings-, kultur- och barnprogram. Det är det enda sättet att hålla public services utbud levande för alla.

Det är den klassiska bredden som ger Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion deras demokratiska legitimitet. Sändningar som Vasaloppet, *Sommar* i P1 och Kalle Anka på julafton samlar många människor vid radion, tv:n eller surfplattan. De ger oss kollektiva minnen, bildar oss och låter oss gympa med Sofia eller glädja oss åt andras idrottsframgångar. Vi alla, oavsett var i landet vi befinner oss, kan delta i det gemensamma offentliga samtal som förs på bolagens plattformar och i deras kanaler.

Samtidigt utvecklas ständigt nya programidéer och format och ny teknik. Det var till exempel SVT som gick i spetsen för och utvecklade den digitala tekniken för televisionen i Sverige, vilket ledde till att SVT Play kunde skapas 2006. Därefter kopierade de kommersiella kanalerna tack-samt playfunktionen.

Bredden och den ständiga utvecklingen, både innehållsmässigt och tekniskt, inom svensk public service bidrar till en bred bildning i hela samhället.

För att en stark och bred public service ska kunna värnas behöver finansieringen ligga kvar ungefär på dagens nivå. Det krävs en stark och stabil finansiering för att kunna utföra det viktiga uppdraget i ett starkt föränderligt medielandskap.

Vi miljöpartister hade gärna sett att public service skyddades i grundlagen. Dessvärre fanns ingen majoritet för det i kommittén som utredde frågan.

Jag yrkar bifall till förslaget i kulturutskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU12

Stöd till personer med funktionsnedsättning
föredrogs.

Anf. 108 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! I dag ska vi debattera ett betänkande från allmänna motionstiden som innehåller cirka 140 olika yrkanden rörande stöd till personer med funktionsnedsättning.

I slutet av 2017 godkände riksdagen ett nytt nationellt mål och en ny inriktning för funktionshinderspolitiken. Utgångspunkten för deras utformning är FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället.

Fru talman! Det här är kraftfulla och rimliga mål som förpliktar för oss beslutsfattare. Trots att Sverige rankas som ett av de mest jämlika länderna i världen återstår mycket att göra för människor med funktionsvariationer. Trots att vi har en unik rättighetslagstiftning som LSS, lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, har personer med funktionsvariationer generellt sämre hälsa och ekonomi.

Jag skulle önska att vi i fler debatter vävde in sakpolitiska ämnen som påverkar denna utsatta grupp. Hur utjämnar vi de ekonomiska klyftorna i vårt land? Det är ett exempel på frågor som är oerhört viktiga för den här gruppen, då vi vet att de socioekonomiskt svagare grupperna oftast är de största förlorarna vid ekonomisk ojämlikhet.

Fru talman! Vi närmar oss slutet av den här mandatperioden. Det är nu på sin plats att jag redogör för vad regeringen har gjort som påverkat situationen för människor med funktionsnedsättning.

På individnivå har vi sett en ekonomisk resa för personer med sjukersättning eller aktivitetsersättning, som under många år halkat efter ekonomiskt och levt på knappa ekonomiska marginaler. Därför stärktes deras ekonomi redan under 2017 och 2018. Då genomfördes höjningar av sjukersättningen och aktivitetsersättningen samt en skattesänkning. Även i år höjdes garantinivån i sjukersättningen och aktivitetsersättningen – en ekonomisk förstärkning på drygt 1 000 kronor per månad. Man har också höjt bostadstillägget för personer med sjukersättning och aktivitetsersättning. Regeringen har alltså gjort en hel del för att förstärka den enskildes ekonomi i den här gruppen, som behöver pengarna väl.

Regeringen har under den här mandatperioden också gjort historiska satsningar på vården, skolan och omsorgen. Sveriges Kommuner och Regioner redovisade i fjol rekordöverskott i boksluten. Sedan kan vi retoriskt fråga oss här i kammaren varför man inte använder pengarna.

Under flera år har vi fått ett antal prejudicerande domar som påverkat LSS och framför allt bedömningen av personlig assistans. Här behöver vi fortfarande få till en ny, modernare och rättssäkrare lagstiftning. Det råder stor enighet här i kammaren om att intentionerna i LSS ska följas. Regeringen har också, särskilt under här mandatperioden, gjort ett antal viktiga reformer som riksdagen antagit.

Fru talman! Sedan ett antal år pågår ett omfattande arbete med att se över och förstärka lagstiftningen. Redan under 2018 avskaffades den så kallade tvåårsomprövningen i syfte att få kontroll och styra upp LSS igen. Vid halvårsskiftet 2020 lagfästes rättigheten att få assistans för hjälp med andning och sondmatning, oavsett hjälpens karaktär, och rätten till personlig assistans mellan insatser stärktes.

Under våren kommer fler propositioner utifrån utredningen *Starkt rätt till personlig assistans*, en utredning som fått oerhört mycket beröm av funktionsrörelsen. Regeringen kommer att lägga fram skarpa lagförslag utifrån utredningens förslag.

Vi kommer att se till att stärka rätten till personlig assistans för personer med behov av tillsyn och för barn och stärka rättssäkerheten för barn genom att föräldraansvaret smalnas av och ersätts med ett föräldraavdrag. Vi kommer också att förbättra patientsäkerheten genom nya tydligare bestämmelser om egenvård och sjukvårdande insatser samt stärkt rätt till assistans för medicinsk tillsyn.

Regeringen räknar med att dessa förslag kommer att leda till cirka 1 800 fler mottagare av assistansersättning.

Fru talman! I enlighet med januariöverenskommelsen har regeringen förhandlat fram den pågående utredningen om huvudmannaskap för personlig assistans. Utredningen ska redovisas senast den 1 mars 2023. I och med detta gav regeringen också ett särskilt uppdrag till Försäkringskassan att ta fram ett kunskapsstöd som ska göra att bedömningar av grundläggande behov upplevs mer begripliga och transparenta för den enskilde som söker assistans. Detta uppdrag kommer att redovisas i juni.

Nu vill oppositionen att utredaren får fler utredningsuppdrag i en redan omfattande och komplicerad utredning, vilket jag menar kommer att fördröja skarpa förslag – något som samma partier ofta kritiserar regeringen för.

Avslutningsvis, fru talman, kan jag konstatera att regeringen har gjort en hel del för att underlätta livet för personer med funktionsvariation. Vårt arbete för att bygga ihop landet fortsätter.

För tids vinnande vill jag yrka bifall särskilt till reservation nummer 5. (Applåder)

Anf. 109 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 6. Naturligtvis står vi bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till just reservation 6.

Fru talman! I dag debatterar vi motionsbetänkandet *Stöd till personer med funktionsnedsättning*. En viktig del av stödet till personer som har en funktionsnedsättning är LSS och den personliga assistansen. Den personliga assistansen har betytt och betyder mycket för väldigt många människor. Att få personlig assistans kan många gånger vara en förutsättning för att kunna leva som alla andra och vara delaktig i samhället. Den personliga assistansen gör det också möjligt för alla barn att växa upp i sina familjer. Personlig assistans betyder, när den fungerar bra, trygghet och frihet.

Min och Moderaternas utgångspunkt är att alla människor är olika men lika mycket värda. Sverige ska sträva efter att leva upp till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det var den förra borgerliga regeringen som efter riksdagens godkännande ratificerade

konventionen. Detta innebär ett viktigt ansvar: att personer med funktionsnedsättningar eller funktionsvariationer, beroende på vilket uttryck man använder – jag hörde att min föregående kollega använde ”funktionsvariationer” – ska ha samma mänskliga rättigheter som alla övriga människor, varken mer eller mindre. Detta är ett långsiktigt förpliktande.

För mig som moderat sitter det i ryggmärgen att ha som utgångspunkt att alla har en vilja och en förmåga att utöva självbestämmande, åtminstone i den specifika situationen och under förutsättning att man är omgiven av människor som har den kunskap och den erfarenhet som krävs för att förstå och respektera ens vilja.

Jag vill lyfta fram det tillkännagivande som har sitt ursprung i ett moderat förslag, nämligen det om nationella riktlinjer för rehabilitering, habilitering och hjälpmedel. Jag är mycket glad att vi i dag har en bred majoritet i riksdagen som står bakom detta tillkännagivande.

Innan jag pratar om själva förslaget vill jag bara snabbt reda ut de språkliga begreppen för dig som kanske lyssnar och inte är helt säker på vad skillnaden egentligen är mellan rehabilitering och habilitering eller hur detta är kopplat till hjälpmedel. Med rehabilitering menas att återskapa förmåga genom insatser till personer som skadats senare i livet genom olycka, sjukdom eller liknande. Habilitering är det stöd och den behandling som ges till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättningar för att de ska få möjlighet att bibehålla och utveckla sina förmågor. Hjälpmedel för det dagliga livet är individuellt utprovade produkter som syftar till att bibehålla eller öka aktivitet, delaktighet eller självständighet genom att kompensera för en funktionsnedsättning. Ett hjälpmedel kan vara hälsofrämjande och förebyggande såväl som habiliterande och rehabiliterande.

Fru talman! Rehabilitering, habilitering och tillgång till hjälpmedel ska vara god, jämlik och kunskapsbaserad. I dag finns oacceptabla skillnader mellan Sveriges 21 regioner och 290 kommuner när det gäller tillhandahållandet av rehabilitering, habilitering och hjälpmedel. Kvaliteten inom dessa tre områden varierar dessutom kraftigt.

Mellan barn- och vuxenhabilitering råder också stora skillnader, och det finns problem med övergången från barnhabilitering till vuxenhabilitering. Bristen på personal som arbetar med rehabilitering och habilitering är ett stort problem liksom tillgången på hjälpmedel. Dessa brister varierar dessutom mycket över landet.

Därtill kommer, fru talman, att ansvaret för olika typer av rehabiliteringsinsatser är fördelat på flera: arbetsgivare, arbetsförmedling, kommuner och regioner. Detta har, milt uttryckt, sina utmaningar. I många kommuner finns också det frivilliga samordningsförbundet där rehabiliteringsansvar för vissa grupper koordineras mellan de fyra parterna kommun, region, arbetsförmedling och försäkringskassa, kallat Finsam.

Fru talman! Vi lever allt längre, och det är naturligtvis fantastiskt. En av de följderna som detta kommer att få är att efterfrågan på rehabilitering och hjälpmedel kommer att öka framöver. Vi får aldrig glömma bort att rehabilitering inte har någon övre åldersgräns och att det är individens behov och önskemål som ska vara styrande.

Med detta sagt är vi moderater i dag glada över att vi skickar en mycket tydlig signal till regeringen: Regeringen ska göra en översyn av befintlig lagstiftning för att sedan säkerställa likvärdig tillgång och stärka individens rätt genom att ta fram nationella riktlinjer för rehabilitering, habiliter-

ing och hjälpmedel. Nationella riktlinjer är ju en form av styrmedel som ger stöd vid prioriteringar och vägledning om behandlingar och metoder.

Fru talman! Det är beklagligt att S och MP inte ser behovet av att detta görs. I sammanhanget är det ju relevant att peka på att en av alla de utredningar som regeringen tycks ha för vana att lägga i byrålådor och inte göra verkstad av är Hjälpmedelsutredningen. Den kom i maj 2017, och frågan är hur regeringen ser på den. Kanske kan regeringens representant i denna debatt ge svar på den frågan.

Fru talman! Jag vill också lyfta upp frågan om personligt ombud, där riksdagen också har ett brett politiskt förankrat tillkännagivande efter en motion från Centerpartiet. Personligt ombud är ett stöd inom ramen för socialtjänsten och riktar sig till vuxna personer med omfattande och långvarig psykisk funktionsnedsättning. Att få ett personligt ombud hjälper personer i hela landet som har det behovet att få tillgång till samhällets utbud av vård, stöd och service på jämlika och rättssäkra villkor.

Slutligen, fru talman, har de senaste åtta åren för många familjer med familjemedlemmar med funktionsnedsättningar inneburit en skarp tillbakagång. Under den rödgröna regeringen har otryggheten och osäkerheten ökat och präglat tillvaron. För detta är ingen annan ansvarig än de socialdemokrater som innehaft regeringsmakten under denna tid. De har haft möjligheten att även förändra och att förändra regleringsbrev men har valt att inte göra så. Nu väntar möjligen en tid av manna inför perspektivet att kunna behålla regeringsmakten, men de övriga åtta åren bör hållas kvar i minnet.

De allra flesta av oss tar vår frihet och våra närmast obegränsade möjligheter för givna. Möjligheten att följa ett plötsligt infall är något vi ytterst sällan reflekterar över. Vi bara gör. Men så ser det inte ut för alla. Och just för att måna om den frihet och det självbestämmande som vi moderater värnar så starkt är bland annat lagstiftningen runt LSS och den personliga assistansen så viktig.

Anf. 110 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! I betänkandet som debatteras i dag finns många behjärtansvärda yrkanden och även flera tillkännagivanden. Men politik handlar om prioritering. Det handlar om prioritering också när det gäller ekonomi. Här skulle jag vilja ställa en fråga till moderaten Camilla Waltersson Grönvall.

Ditt parti är i nästan varje fråga ute och lovar guld och gröna skogar. Vi kan ta bränsleskatterna och försvaret som exempel på nya stora utgiftsökningar. Min fråga till dig, Camilla, är: Kommer ni att kunna säkerställa att pengarna räcker även för socialpolitiken, alltså att det finns pengar kvar för alla reformer ni föreslår inom till exempel LSS?

Anf. 111 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Det är väl närmast häpnadsväckande att höra en socialdemokrat som bröstas sig i den här frågan. Det är precis som om minnet hos ledamoten Dahlqvist inte är så långt. Vi har ju stått här vid upprepade tillfällen och hanterat den handlingsförklaring som hela tiden har präglat den socialdemokratiskt ledda regeringen.

Jag skulle vilja be Mikael Dahlgvist att kontakta några av de familjer som jag har haft kontakt med, som har upplevt åtta år av oro. Dessa familjer har fått bevittna en ständig tillbakagång när det gäller en trygghet som är oerhört viktig för dem.

Att de sista månaderna före ett val göra som Socialdemokraterna nu gör är ganska typiskt. Det vet vi som har varit med i politiken i några år. Att då säga att jag representerar ett parti som lovar guld och gröna skogar är faktiskt häpnadsväckande.

Om det är något som vi moderater är kända för är det att vi tar väldigt stort ansvar för ekonomin. Det brukar också undersökningarna av väljarnas förtroende i olika sakfrågor visa på.

Det är klart att vi kommer att ta ansvar för alla de förslag som vi lägger fram. Vid ett regeringsövertagande, som för min del inte kan ske snabbt nog, är det självklart att vi kommer att ta ansvar för allt – alltifrån bränsleskatter till försvarsanslag och människor som far illa och är i behov av stöd och hjälp i Sverige.

Anf. 112 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack, Camilla Waltersson Grönvall, för ditt svar! Jag ska välja att använda lite mildare vokabulär än du använde. Men det är klart att man som regeringsföreträdare blir fundersam när det gäller hur ni kan leva upp till allt ni har lovat.

Samtidigt säger ni till oss att ni vill sänka skatterna. För mig går plus och minus inte riktigt ihop. Därför tycker jag att det är en relevant fråga som jag ställer till dig, Camilla Waltersson Grönvall: Hur kommer era pengar att räcka till för alla löften ni ger i alla frågor om ni får regeringsmakten under den kommande mandatperioden? Jag tycker inte att jag fick något tillräckligt bra svar på det, fru talman.

Anf. 113 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Jag är tyvärr rädd för att det inte spelar någon roll om jag så står här i flera timmar och försöker förklara för Mikael Dahlgvist. Han kommer i alla fall att ha ganska svårt att förstå hur vi moderater tänker.

Däremot borde han kunna gå tillbaka och se hur moderater har hanterat ekonomin. Det är inte bara en gång som vi har fått hantera en sönderslagen svensk ekonomi efter ett socialdemokratiskt regeringsinnehav – det är inte bara en utan flera gånger. Det är klart att vi ska ta ansvar för detta även denna gång. Och det finns mycket att göra.

Vi befinner oss i ett Sverige med enorma svårigheter och enorma utmaningar. Det handlar om skjutningar och den stora otrygghet som har vuxit under ett socialdemokratiskt regeringsinnehav. Vi har sett en närmast ofattbar handlingsförklaring när det gäller att möta dessa problem. Det är omfattande integrationsproblem.

Vi ska inte tala om det som den vanlige svensken upplever just nu med bekymmer för hur man helt enkelt ska ha råd att tanka bilen för att ta sig till sitt arbete. Man har försökt göra gällande att detta är krigets fel, men jag tror att de allra flesta svenskar har förstått att det handlar om politik och hur den rödgröna regeringen har valt att hantera politiken och vilka förslag man lägger fram.

Men låt mig gå tillbaka till den fråga som för mig är så viktig. Jag ber er att lägga märke till att jag inte fick något svar på frågan om hur hjälpmedelsutredningen har hanterats ens när ledamoten valde att ta replik. Men när det gäller att alla människor ska kunna känna ökad trygghet – alltifrån trygghet för människor i behov av LSS och assistans till ökad trygghet i våra bostadsområden – kommer vi moderater att ta ansvar för det.
(Applåder)

Anf. 114 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD):

Fru talman! Jag ska börja med att läsa upp en text:

Ett problem som är påtagligt i dag när det gäller personlig assistans är Försäkringskassans bedömningar av begreppet ”grundläggande behov”. Till begreppet räknas bland annat hjälp med personlig hygien, hjälp med måltider, hjälp med att klä av och på sig och hjälp med att kommunicera med andra.

Försäkringskassans hårda och näst intill inhumana bedömningar av de grundläggande behoven leder ofta till att personer som själva kan föra mat till munnen och som själva kan klä på sig eller tvätta sitt hår inte längre anses uppfylla de grundläggande behoven.

Personer som inte kan vara ensamma och som behöver tillsyn dygnet runt eftersom de inte kan planera och strukturera sin vardag har svårt att få hjälp som tillgodoser deras faktiska behov – detta bara för att de till exempel kan stoppa maten i munnen själva. Var finns livskvaliteten i det resonemanget?

Dessa alltför hårda bedömningar leder till att allt fler inte blir berättigade till assistans eller förlorar sin assistans vid omprövning. De förlorar också möjligheten till inkludering och deltagande i samhället. Möjligheten att leva ett liv som andra begränsas påtagligt.

Fru talman! Det var på detta sätt jag skrev i en motion till riksdagen redan 2012, för tio år sedan. Nu, tio år senare, hade man ju hoppats att det skulle se annorlunda ut, men det gör det tyvärr inte. I tio års tid har vi sverigedemokrater gjort vad vi har kunnat för att alla moment ska räknas till de grundläggande behoven. Vi anser att det är fullständigt orimligt att inte få stöd och hjälp för hela toalettbesöket utan bara för det mest intima, eller att inte få hjälp med att ta på sig alla sina kläder och inte bara kläderna närmast kroppen.

Det är vår bestämda uppfattning att stöd ska ges till hela momentet och inte som i dag styckas upp och bara gälla det mest intima och privata. Därför är jag glad över att det äntligen, efter tio år, finns majoritet för att utarbeta ett sådant förslag. För oss är detta en viktig fråga, och det har det hela tiden varit.

Sverigedemokraterna anser att ett lands viktigaste uppgift är att säkerställa god välfärd och att ta hand om sina medborgare, inte minst de medborgare som är i behov av extra av stöd och hjälp. Det är en av välfärdens hörnstenar.

Fru talman! Samtidigt som fusk mot välfärdssystemet måste bekämpas med alla medel måste det också säkerställas att seriösa assistansbolag kan fortsätta att driva sin verksamhet, inte för bolagens skull utan för de assistansberättigades. Den timersättning bolagen får för varje beslutad timme är alldeles för låg och har inte höjts i takt med övriga kostnads- och löneutvecklingar. Det leder till att bolagen inte kan ha utbildningar och fort-

bildningar och inte kan låta ny personal gå bredvid före sin första dag på jobbet. Framför allt leder det till att ingångslönerna måste sänkas, och med det lockar man inte fler att bli assistenter, något som det faktiskt börjar bli ont om nu. Därför vill vi se en långsiktigt hållbar beräkningsmodell för assistansersättningen, en modell som bättre speglar samhällets övriga kostnads- och löneutvecklingar.

Denna fråga skulle egentligen inte tas upp till debatt i år, men Sverigedemokraterna tog initiativ för att få upp den i den här debatten, naturligtvis i hopp om att vi skulle få en majoritet i frågan.

Att regeringen inte skulle ställa sig bakom detta hade vi kanske räknat med, men sveket blir faktiskt desto större när inte ens Moderaterna eller Vänsterpartiet kan ställa sig bakom det. Det är inte ett svek mot mig eller mot mitt parti, utan i slutändan blir det ett svek mot assistansanvändarna. Men vi kommer i alla fall att fortsätta att kämpa både för assistansanvändarna och för en långsiktigt hållbar beräkningsmodell. Jag yrkar bifall till reservation 18.

Fru talman! LSS, personlig assistans och levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning eller annan funktionsvariation har över lång tid försämrats. Jag har sagt det innan, och jag säger det igen: Det går inte att bortse från att de signaler som regeringen har sänt har fått ringar på vattnet, ringar som har slagit omkull många människors liv.

Det spelar ingen roll vad regeringen säger, för regleringsbrevet 2016 och Magdalena Anderssons uttalande om att dämpa kostnadsutvecklingen för assistansersättning har fått ödesdigra konsekvenser. Det går inte att förneka. Men nu måste vi säkerställa att de som är i behov av hjälp och stöd faktiskt får det. Lagens intentioner måste upprätthållas.

Det är inte rimligt, fru talman, att blinda eller synnedsatta inte längre beviljas färdtjänst. Det är inte rimligt att funktionsnedsatta från en dag till en annan, som genom ett mirakel, helt plötsligt inte längre anses vara i behov av assistans. Det är inte rimligt att personer med kommunalt beslutad assistans inte omfattas av omprövningsstoppet. Och det är definitivt inte rimligt, utan tvärtom totalt oacceptabelt, att personer på boenden ageerar fullständigt vidrigt genom både fysisk och psykisk misshandel.

Det krävs ökad kompetens kring diagnoser och sjukdomar för att tillgodose de behov som finns. Det krävs också ökad kompetens i just bemötande. LSS är eftersatt på många punkter, och detta måste få ett stopp. Därför vill vi se ett nationellt LSS-lyft.

Det som har pågått en längre tid är inget annat än ett ovärdigt välfärds-sveke som har bemötts med nonchalans och senfärdighet även i denna fråga.

Jag yrkar bifall till reservation 18.

Anf. 115 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att regeringen under denna mandatperiod har gjort historiska satsningar på välfärden. Miljarder och åter miljarder har delats ut till omsorgen, som vi diskuterar i dag, till sjukvården och till skolan. Jag konstaterar också att vi har haft en offensiv reformagenda för LSS. Den påbörjades redan 2018.

Det var regeringen som tog initiativ till stopp för tvåårsomprövningar. Det var regeringen som såg till att tillsyn mellan insatser skulle kunna fortsätta, och det var regeringen som säkrade upp när det gäller andning och

sondmatning. Dessutom kommer en jättestor reform i vår när det gäller stärkt rätt till personlig assistans.

Fru talman! Min fråga till Carina Ståhl Herrstedt är följande: På vilket sätt har regeringen och denna församling, riksdagen, ändrat i lagstiftningen så att det har blivit färre assistanstimmar beviljade? Jag skulle gärna vilja höra om det finns ett sådant beslut.

Fru talman! Den information som jag besitter, Carina Ståhl Herrstedt, är att det handlar om ändrade juridiska bedömningar, att det helt och hållet är en juridisk fråga.

Anf. 116 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik:

Fru talman! I mitt anförande har jag inte över huvud taget pratat om någon lagändring, Mikael Dahlqvist. Jag har inte pratat om att regeringen har tagit initiativ till någon lagändring som skulle ha gjort att färre får assistans.

Det är möjligt att Dahlqvist med rätta tar åt sig när jag säger att det under lång tid har pågått ett ovärdigt välfärdssvek som har bemötts med nonchalans och senfärdighet. Men jag har inte pratat om någon lagändring som har ändrat någonting. Tvärtom har jag pratat om uteblivna lagändringar. Det kanske borde ha kommit till lagändringar, till exempel när det gäller de grundläggande behoven med mera.

Vad gäller omprövningar, tillsyn, andning och sondmatning måste jag väl tillstå att det faktiskt har blivit bra. Men det har ju inte blivit så utan kraftiga påtryckningar från rörelsen och från övriga oppositionspartier.

Anf. 117 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Det stämmer, Carina Ståhl Herrstedt, att du inte hänvisade till att regeringen eller denna församling har ändrat lagstiftningen. Men du antydde i ditt anförande att regeringen via regleringsbrev och via vår förra finansminister har sett till att det har blivit så här. Det kanske är en lek med ord, inte vet jag.

Jag har en annan fråga som jag vill ställa, fru talman. Sverigedemokraterna har närmat sig Moderaterna och Kristdemokraterna och kan tänka sig någon form av regeringssamarbete under kommande mandatperiod. Sverigedemokraterna har lovat rätt mycket. Man har när det gäller bränsleskatten och så vidare lovat stora miljardsänkningar. Hur kommer Carina Ståhl Herrstedt vid ett eventuellt kommande regeringssamarbete att se till att prioritera socialpolitiken och i synnerhet LSS? Hur kommer man att få pengarna att räcka till?

Anf. 118 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Lek med ord, säger Dahlqvist. Ja, det kanske man kan tycka, men ord är väldigt viktiga. Det ser vi inte minst i det regleringsbrev som skickades 2016. Man skulle dämpa kostnadsutvecklingen – antalet timmar. Och Magdalena Andersson uttalade att man skulle dämpa kostnadsutvecklingen för assistansersättning. Det är inte utan att det har fått konsekvenser. Det kan man inte sticka under stol med. Det finns ingen mer än möjligtvis Socialdemokraterna själva som tror på den tesen.

För mig är det ingen lek med ord. Jag tror inte heller att folk som är funktionsnedsatta eller deras anhöriga ser det som en lek med ord. För dem är det verklighet. Regleringsbrevet och det uttalande som gjordes har fått förödande konsekvenser. Det är ett faktum, och det är verklighet. Det är ingen lek med ord.

Sedan gäller det hur vi ska kunna upprätthålla politiken med de satsningar som vi gör. För oss är det brukligt – och vi gör det alltid – att stå upp för det vi tycker. Vi ser också till att det händer. Jag vet inte om det är brukligt inom socialdemokratin eller för Mikael Dahlgvist att stå och lova någonting och sedan inte hålla det eller att gå ut och lova sänkningar utan att man har tänkt det minsta lilla på hur man ska kunna budgetera det.

Mikael Dahlgvist känner själv till att budgetarbetet inte är igång. Alltså kan åtminstone inte jag redogöra för detaljerna. Men jag har i tio år kämpat för de grundläggande behoven. Han ska inte tro att jag tänker släppa den frågan nu.

Anf. 119 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! I dag debatterar vi frågor som rör stöd till personer med funktionsnedsättning. Glädjande nog kan vi konstatera att vi har samlat en majoritet för tre viktiga frågor och att vi därmed kan göra tre tillkännagivanden.

Stöd till personer med funktionsnedsättning är ett väldigt brett område som handlar om allt från hjälpmedel, rehabilitering och grundläggande behov till rätten till personligt ombud. Sammantaget tycker jag att inställningen i just dessa frågor i mångt och mycket definierar oss som samhälle. Det bottenar i vilket samhälle vi faktiskt vill ha.

Vi i Centerpartiet vill med vår politik lägga grunden för ett tillgängligt och individanpassat samhälle, ett samhälle där alla får plats och där vi ger stöd, luft och möjligheter för alla att utvecklas och bidra. Men ska vi nå dithän, fru talman, krävs det ett stort arbete och att vi på riktigt integrerar funktionshinderspersionen i alla politikområden.

Fru talman! Att röra sig fritt i samhället, vara med i olika sammanhang, vara en del av arbetslivet, ta sig fram på gator och torg, öppna en konservburk, ringa och boka en tid på vårdcentralen och ta på sig kläder och göra sig redo för dagen – allt detta gör vi ofta utan att över huvud taget reflektera över det.

Men den dagen då du kanske själv förlorar en funktion eller får ett barn med någon funktionsnedsättning är detta inte längre en självklarhet. Då får du ofta kämpa för att kunna göra dessa saker själv eller för att få stöd för att kunna göra dem, eller så får du som förälder kämpa för att ditt barn ska få rätt stöd och hjälp. Detta är en kamp som vi måste göra något åt.

Fru talman! Under denna mandatperiod tycker jag att vi har flyttat funktionshindropolitiken framåt i rätt riktning. Jag vill dock säga att det nästan är provocerande att höra hur Mikael Dahlgvist och Socialdemokraterna tar åt sig den stora äran för detta, för jag anser att det är många andra partier som har skjutit regeringen framför sig.

Med tanke på den bakgrund och historik som finns efter åtta år med regleringsbrev, nej till olika förbättringar och så vidare känner jag att det är på sin plats att framhäva att det har handlat om att andra partier har skjutit på, tryckt på och fört regeringen framför sig för att få till de förändringar som vi har fått, till exempel stärkt rätt till personlig assistans och en

huvudmannaskapsutredning som är färdig. Vi har också sett till att lagstiftningen vad gäller andning och sondmatning har återställts. Allt detta har skett tack vare andra partier som har skjutit regeringen framför sig.

Jag tycker att vi tar ytterligare steg framåt i betänkandet, men att vi nu tar steg framåt när det gäller de grundläggande behoven är inte heller det tack vare Socialdemokraterna. Jag tycker att det är otroligt viktigt att poängtera att det faktiskt är så det ligger till.

Det första steg eller tillkännagivande som jag vill prata om här i dag handlar om att vi nu har en majoritet för att ge Huvudmannaskapsutredningen ett tilläggsdirektiv för att ta fram förslag om att samtliga hjälpmoment för alla grundläggande behov ska ge rätt till assistans.

Fru talman! Det finns i samband med bedömningar av rätten till personlig assistans ett olyckligt synsätt där människan delas upp i olika behov. Grundläggande behov är mat, hygien, kläder, toalettbesök och kommunikation med utomstående. Allt annat räknas som övriga behov. Den typen av bedömningar har lett till att livet för många assistansberättigade har styckats upp i minuter och sekunder där toalettbesöken klockats och där man får hjälp med att ta på sig de kläder som sitter närmast kroppen men inte får hjälp med ytterkläderna. Man får hjälp med att duscha och bli ren, men man får inte ta deodorant eller borsta håret.

Givetvis går det inte att se på en människa på det sättet. Bedömningen måste naturligtvis ske utifrån att livet ska fungera i sin helhet. Att få assistans under hela toalettbesöket eller för att ta på sig alla sina kläder och inte bara för de moment som räknas som mycket privata ska vara en självklarhet. Att vi nu har en majoritet för att samtliga hjälpmoment för alla grundläggande behov ska ses i sin helhet känns verkligen som en seger.

Det som däremot inte känns bra och som gör mig bekymrad är att de två stora partierna i Sveriges riksdag, Socialdemokraterna och Moderaterna, reserverar sig mot förslaget. Socialdemokraterna och Moderaterna vill alltså inte att de grundläggande behoven ska ses i sin helhet, utan i stället väljer man att reservera sig och ställa sig vid sidan om.

Fru talman! Det andra tillkännagivande som jag vill lyfta fram har sin grund i det förslag som Centerpartiet har lagt fram och som handlar om att se över dagens system med personligt ombud. Personligt ombud är ett stöd som kommunerna inom ramen för socialtjänsten kan ge till personer med omfattande och långvarig psykisk funktionsnedsättning. Dock har man i dagsläget inte någon skyldighet att ge detta stöd, vilket är synd eftersom det är ett stöd som verkligen gör skillnad.

Personer med omfattande psykisk funktionsnedsättning är en grupp i samhället som ofta lever lite i skymundan och som inte får göra sin röst hörd på samma sätt som andra grupper. De står ofta långt ifrån både vård, rättsväsen och annan service. Ett personligt ombud kan fungera som ett redskap för att stärka dessa personer så att de får en ökad tilltro till sig själva och sin egen förmåga och därmed får en bättre kontroll och makt över den egna vardagen.

Genom ett personligt ombud kan dessa personer få hjälp med att få tillgång till vård, stöd och service på jämlika villkor samt rättshjälp, rådgivning och annat stöd utifrån sina egna önskemål och behov. För oss i Centerpartiet är det väldigt glädjande att vi i dag har samlat en majoritet för att se över systemet med personligt ombud.

Det tredje tillkännagivandet, som jag också är väldigt glad över och som jag tycker är ett viktigt steg framåt, handlar om att vi vill ta fram nationella riktlinjer för rehabilitering, habilitering och hjälpmedel. Här har vi sett att det är alldeles för ojämnt ute i landet. Man ska inte vara beroende av vilket postnummer man har eller hur regionens ekonomi ser ut, utan det som ska vara avgörande för om man får en bra rehabilitering, habilitering eller hjälpmedel ska naturligtvis vara de egna behoven.

Fru talman! Ett hjälpmedel som vi tyvärr inte fick majoritet för att underlätta tillgången till är glasögon för barn under åtta år. Det kanske kan låta som en parentes i sammanhanget när vi pratar om så viktiga frågor, men detta är en stor grupp som verkligen skulle bli enormt hjälpta av att kunna söka sig till en legitimerad optiker i stället för till en specialist eller läkare.

Dagens regelverk ser nämligen ut så att barn under åtta år måste söka sig till en specialistmottagning i stället för en optiker, vilket innebär att väntetiderna för att barnen ska få ett par glasögon på näsan i genomsnitt är 103 dagar. Detta vill vi i Centerpartiet ändra på. Jag vill därför yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 25, som innebär att vi vill ge Soci- alstyrelsen i uppdrag att se över optikerföreskriften så att optiker ges möj- lighet att förskriva synhjälpmedel till barn som är yngre än åtta år.

Anf. 120 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! För ett par veckor sedan blev jag intervjuad av en kvinna som har barn med funktionsnedsättning. Vi pratade om alla de enorma ut- maningar man möter som förälder när samhället inte alls är anpassat efter människors behov. Listan kan göras hur lång som helst på alla de hinder som familjer stöter på i sin kamp för att kunna leva ett fungerande liv, inte ett liv som andra utan ett som över huvud taget går runt, framför allt efter det totala haveri vi har sett för assistansen de senaste åren.

När vi hade pratat en stund nämnde jag att vi trots allt har gjort vissa framsteg i assistansfrågan. Det var inte så att jag på något sätt försökte påskina att skutan hade vänt eller att vi nu har löst de stora problemen. Jag var inte i närheten av att säga att regeringen nu har gjort om och gjort rätt – inte alls. Jag menade bara att det är viss skillnad jämfört med min första tid i denna kammare då jag tillsammans med andra partier i desperation försökte få alla andra partier att förstå att människors rätt till sitt liv inte kan ha en prislapp. I desperation försökte vi få stopp på den skamlösa de- batt om fusk och kriminalitet som undergrävde en av vår tids största fri- hetsreformers legitimitet.

Det var en jämförelse med när tusentals människor förlorade sin assi- stans eller inte fick någon alls och då regeringen trots detta skickade ett regleringsbrev till Försäkringskassan med en uppmaning att minska kost- naderna. Det var en tid när människor fick sina liv sönderslagna därför att regeringen inte ansåg att det var dess ansvar att justera lagen, trots att det är just detta vi gör här i riksdagen – stiftar lagar.

Kvinnans svar till mig var knivskarp. Hon sa: ”Vad roligt att du ser skillnad i riksdagen, för här ute i verkligheten är det ingen skillnad alls. Vi är fortfarande i kris.” Faktum är att kvinnan hade helt rätt. De förändringar som skett har för all del varit bra, men för dem som drabbas är de faktiskt minimala.

Fru talman! I sju år har jag stått i denna talarstol med i princip samma budskap. Människor får sina liv sönderslagna därför att vår största frihetsreform har blivit söndertrasad. Människor i vårt land behandlas som kriminella när det i själva verket är politiken som tar ifrån dem deras grundläggande rättigheter.

I sju år har jag stått här och varnat för att varje person i detta land står inför risken att hamna i en situation där det är den egna funktionaliteten som styr om man får jobba, skaffa barn, gå på bio, gå på toaletten, duscha, äta och ha rätt till ett liv. Vi står alla en olycka eller ett livsöde ifrån att förlora vår egenmakt och vårt självbestämmande och där ekonomi går före vår rätt till ett fritt liv.

Det har skett en stor skillnad i retorik under min tid, men skillnaden i sak är som sagt fortfarande ganska blygsam. De lagändringar som gjorts har träffat en liten grupp men inte förändrat haveriet i grunden utan kanske främst faktiskt bara dämpat opinionen. Vi har fortfarande en situation där utredning efter utredning om assistansen initieras utan att det leder till en större förändring. Vi får skrämmande vittnesmål om att Försäkringskassan fortfarande verkar arbeta som om de har uppdraget att minska kostnader snarare än att möta människors behov. Ute i verkligheten är assistansen och den som är i behov av den fortfarande i ett mycket akut läge.

Fru talman! För att säkra varje människas rätt att leva ett liv som andra oavsett funktionalitet krävs djärva tag, stora reformer och en genuin vilja att se till att LSS åter blir en lag att vara stolt över.

När vi tillsammans med KD tog fram ett förslag till utskottsinitiativ om ett statligt huvudmannaskap ville vi ha med att samtliga grundläggande behov ska bedömas i sin helhet. Det är ett av de mest centrala kraven för att återta lagstiftningens grundintention. Men för att få med Moderaterna på ”banan”, på initiativet, fick vi börja med huvudmannaskapet.

Men i dag går vi tack vare skickligt hantverk av Pia Steensland vidare med nästa riktigt stora steg. I dag kommer vi att fatta beslut om att ge tilläggsdirektiv till utredningen om huvudmannaskap och om att grundläggande behov ska bedömas i sin helhet. Det är ett krav som har drivits i evighet och som vår ständiga, om än otippade, bundsförvant Kristdemokraterna har satt fart på. Pia Steensland ska ha en stor eloge för det arbetet. Det är faktiskt en riktigt stor dag eftersom det här är ett beslut som kan innebära verklig förändring.

Fru talman! Kvinnan jag pratade om tidigare sa till mig att hon inte kunde förstå att andras barn får lära sig att skydda sig med ”Stopp! Min kropp!” i förskolan och i skolan, medan hennes barn blir utsatt för så integritetskränkande behandling under Försäkringskassans besök att barnet får svåra ångestattacker och utbrott. De besök från våra myndigheter som den här familjen och så många andra med dem behöver genomleva för att ansöka om en rättighet är en ren mardröm. Det är inget annat än en djup skandal för vårt land att staten behandlar människor så. Det får bara inte fortsätta.

Det finns nu en riktigt fin möjlighet att sätta stopp för detta. Regeringen har nu chansen att skyndsamt lägga fram ett färdigt paket där assistansen får ett statligt huvudmannaskap och där grundläggande behov bedöms i sin helhet.

Hur stolt jag än är över att vi efter så många år äntligen har lyckats få fart på såväl frågan om huvudmannaskap som kampen om de grundläggande behoven måste vi vara ärliga med att det fortfarande bara är utredningar. Det vilar därför ett mycket tungt ansvar på regeringen att gå från ord till handling. Men om regeringen gör det och lyssnar på majoriteten i riksdagen kommer det här att vara en riktigt stor dag för kampen för att rädda LSS.

Vi har inte pratat om frågan alls, men jag vill bara säga att jag yrkar bifall till reservation 2.

(Applåder)
(forts. § 16)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 14 Beslut om ärende som slutdebatterats den 3 mars

MJU15 Cirkulär ekonomi

Punkt 1 (Resursförbrukning och resurseffektivitet)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

264 för utskottet

13 för res. 2

27 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 61 M, 55 SD, 23 V, 19 KD, 17 L, 1 -

För res. 2: 13 MP

Avstod: 27 C

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Punkt 4 (Återvinning av elektronik)

1. utskottet

2. res. 6 (C, KD, MP)

Votering:

245 för utskottet

59 för res. 6

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 88 S, 61 M, 55 SD, 23 V, 17 L, 1 -
För res. 6: 27 C, 19 KD, 13 MP
Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Punkt 5 (Återvinning av metaller och mineral)

1. utskottet
2. res. 7 (SD)
3. res. 9 (L)
Förberedande votering:
55 för res. 7
17 för res. 9
232 avstod
45 frånvarande
Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:
193 för utskottet
55 för res. 7
56 avstod
45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 61 M, 23 V, 19 KD, 1 MP, 1 -
För res. 7: 55 SD
Avstod: 27 C, 17 L, 12 MP
Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Amanda Palmstierna (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 9 (Insamling och återvinning av kommunalt avfall)

1. utskottet
2. res. 15 (V)
Votering:
252 för utskottet
24 för res. 15
27 avstod
46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 61 M, 54 SD, 19 KD, 17 L, 13 MP
För res. 15: 23 V, 1 -
Avstod: 27 C
Frånvarande: 12 S, 9 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Punkt 15 (Säkerhet vid tillfällig lagring av avfall)

1. utskottet
2. res. 26 (M)
Votering:
243 för utskottet
61 för res. 26
45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 55 SD, 27 C, 23 V, 19 KD, 17 L, 13 MP, 1 -

För res. 26: 61 M

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Prot. 2021/22:82

16 mars

Punkt 16 (Övrigt om avfallshantering och deponier)

1. utskottet

2. res. 27 (M, KD)

Votering:

170 för utskottet

80 för res. 27

54 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 55 SD, 23 V, 3 MP, 1 -

För res. 27: 61 M, 19 KD

Avstod: 27 C, 17 L, 10 MP

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Janine Alm Ericson, Amanda Palmstierna och Anna Sibinska (alla MP)

anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU18 Gränsöverskridande distribution av fonder

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU19 Nya kapitaltäckningsregler för mycket stora värdepappersbolag

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU11 Vissa säkerhetspolitiska frågor

Punkt 3 (Medlemskap i Nato)

1. utskottet

2. res. 2 (M, C, KD, L)

Votering:

180 för utskottet

124 för res. 2

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 55 SD, 23 V, 13 MP, 1 -

För res. 2: 61 M, 27 C, 19 KD, 17 L

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Punkt 4 (Natooption)

1. utskottet
2. res. 3 (S, V, MP)

Votering:

179 för utskottet

125 för res. 3

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 M, 55 SD, 27 C, 19 KD, 17 L

För res. 3: 88 S, 23 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Punkt 5 (Tydliggörande av svensk säkerhetspolitik)

1. utskottet
2. res. 4 (S, MP)

Votering:

182 för utskottet

101 för res. 4

21 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 M, 55 SD, 27 C, 3 V, 19 KD, 17 L

För res. 4: 88 S, 13 MP

Avstod: 20 V, 1 -

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Ida Gabriellsson, Gudrun Nordborg och Karin Rågsjö (alla V) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 7 (Utredning om Sveriges säkerhetspolitik 1989–2009)

1. utskottet
2. res. 6 (SD)

Votering:

249 för utskottet

55 för res. 6

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 61 M, 27 C, 23 V, 19 KD, 17 L, 13 MP, 1 -

För res. 6: 55 SD

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Punkt 9 (FN:s konvention om förbud mot kärnvapen)

1. utskottet
2. res. 9 (V, MP)

Votering:

185 för utskottet

37 för res. 9

81 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 6 S, 61 M, 55 SD, 27 C, 19 KD, 17 L

För res. 9: 23 V, 13 MP, 1 -

Avstod: 81 S

Frånvarande: 13 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Johan Büser, Per-Arne Håkansson, Sultan Kayhan, Tomas Kronståhl, Dag Larsson och Carina Ödebrink (alla S) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Jamal El-Haj (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU13 Inkomstskatt

Punkt 1 (Skatteskala, jobbskatteavdrag, grundavdrag m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

61 för res. 1

55 för res. 2

188 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

111 för utskottet

61 för res. 1

132 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 23 V, 1 -

För res. 1: 61 M

Avstod: 1 S, 55 SD, 27 C, 19 KD, 17 L, 13 MP

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Johan Büser (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 4 (Styrelsearvoden)

1. utskottet

2. res. 14 (M, C, KD, L)

Votering:

180 för utskottet

124 för res. 14

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 55 SD, 23 V, 13 MP, 1 -

För res. 14: 61 M, 27 C, 19 KD, 17 L

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Punkt 6 (Förmåner)

1. utskottet
2. res. 19 (V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 11 (Avdrag för pensions- och bosparande m.m.)

1. utskottet
 2. res. 35 (L)
- Votering:
212 för utskottet
17 för res. 35

74 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 61 M, 27 C, 23 V, 13 MP

För res. 35: 17 L

Avstod: 55 SD, 19 KD

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

Punkt 12 (Avdrag för medlemsavgift m.m.)

1. utskottet
2. res. 36 (C)

Votering:
277 för utskottet
27 för res. 36

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 61 M, 55 SD, 23 V, 19 KD, 17 L, 13 MP, 1 -

För res. 36: 27 C

Avstod: 55 SD, 19 KD

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Punkt 13 (Gåvor till ideell verksamhet)

1. utskottet
2. res. 40 (KD)

Votering:
125 för utskottet
20 för res. 40

159 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 23 V, 13 MP, 1 -

För res. 40: 1 M, 19 KD

Avstod: 60 M, 55 SD, 27 C, 17 L

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU3 Radio och tv i allmänhetens tjänst

Punkt 1 (Inför tillståndsperioden 2026–2033)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 2 (SD)

4. res. 4 (KD)

Förberedande votering 1:

55 för res. 2

19 för res. 4

230 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

62 för res. 1

55 för res. 2

187 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

142 för utskottet

61 för res. 1

101 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 23 V, 17 L, 13 MP, 1 -

För res. 1: 61 M

Avstod: 55 SD, 27 C, 19 KD

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Punkt 3 (Beslut vid förhandsprövning av nya tjänster hos public service-företagen)

1. utskottet

2. res. 8 (C)

Votering:

222 för utskottet

27 för res. 8

55 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 61 M, 23 V, 19 KD, 17 L, 13 MP, 1 -

För res. 8: 27 C

Avstod: 55 SD

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Prot. 2021/22:82

16 mars

Punkt 4 (Distributionsformer för public services program)

1. utskottet
2. res. 10 (KD)

Votering:

230 för utskottet

19 för res. 10

55 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 61 M, 27 C, 23 V, 17 L, 13 MP, 1 -

För res. 10: 19 KD

Avstod: 55 SD

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

§ 16 (forts. från § 13) **Stöd till personer med funktionsnedsättning**
(forts. SoU12)

Anf. 121 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! I dag är jag riktigt glad, och faktiskt också lite stolt. Äntligen har flera partier insett att det enda värdiga är att personlig assistans ska ges till människor med funktionsnedsättning under – hör och häpna – *hela* toalettbesöket, inte som i dag bara den tid det tar att torka rumpan, och under den tid det tar att ta på sig *alla* kläder, inte som i dag bara kläderna närmast kroppen.

Jag vill därför rikta ett varmt tack till alla de partier som i dag har gett stöd till det förslag som Kristdemokraterna som enda parti lagt fram. Genom ert stöd finns det äntligen en majoritet i riksdagen som kan rätta till den katastrofala situation där människors liv och familjer trasas sönder.

Fru talman! Samtidigt måste det betonas att detta livsviktiga förslag bara kan bli verklighet om regeringen agerar. Eftersom Socialdemokraterna har reserverat sig mot förslaget är det fortfarande osäkert om regeringen kommer att följa det beslut som kommer att fattas här i kammaren i morgon. Detta är beklagligt. Jag hade faktiskt förutsatt att Socialdemokraterna skulle vara redo att göra om och göra rätt, med tanke på att den tidigare S-MP-regeringen är direkt ansvarig för den assistanskris som tog fart hösten 2015. Det var då som statsminister Magdalena Andersson, i sin dåvarande roll som finansminister, uttalade att det krävdes besparingar inom den personliga assistansen för att klara kostnaderna för flyktmottagandet. Den dåvarande S-MP-regeringen gav därefter ett regleringsbrev till Försäkringskassan med direktivet att bryta utvecklingen av antalet assistanstimmar.

Fru talman! En myndighet måste leva upp till ett direktiv i ett regleringsbrev. Försäkringskassan lyckades med detta genom att börja tolka gamla domar från 2005, 2012 och 2015 mycket striktare än tidigare. Resultatet, fru talman, är att tusentals personer har förlorat sin rätt till assis-

tans sedan 2016. Det är också oerhört svårt att komma in i systemet första gången man söker assistans, oavsett om det är ett barn som föds med en funktionsnedsättning eller om det är en människa som mitt i livet drabbas av en olycka eller en sjukdom.

De personer som är drabbade är smärtsamt medvetna om att Magdalena Anderssons cyniska uttalande blev startskottet för den största nedskärningen inom den personliga assistansen sedan LSS infördes 1994 av den dåvarande borgerliga regeringen. Jag vädjar därför till Socialdemokraterna att tänka om och stödja Kristdemokraternas förslag om att samtliga hjälpmoment för alla grundläggande behov ska ge rätt till personlig assistans. Det är hög tid att Socialdemokraterna drar i nödbromsen och rättar till det som blev så väldigt fel.

Fru talman! Det ska sägas att de förslag som regeringen inom kort förväntas lägga fram till riksdagen utifrån utredningen om stärkt assistans är viktiga. Det är förslag som även vi kristdemokrater har drivit under lång tid. Men – och det är ett stort men – de förslagen kommer inte att rätta till huvudorsaken till att tusentals personer har förlorat sin rätt till assistans sedan 2016. Det är det bara Kristdemokraternas förslag som kommer att göra.

I grunden handlar assistansfrågan om vilket samhälle vi vill ha, fru talman. Ska människor med omfattande funktionsnedsättning kunna leva ett liv med delaktighet och ha fullt självbestämmande i sitt eget liv eller inte? För oss kristdemokrater är valet enkelt, för det handlar om mänskliga rättigheter.

Socialdemokraterna har svikit människor med funktionsnedsättning under alltför lång tid. Därför behövs det en ny regering med ett starkt kristdemokratiskt inflytande över funktionshinderspolitiken.

Fru talman! Utöver den personliga assistansen finns det många andra delar som behöver förbättras för att underlätta livet för människor med funktionsnedsättning. Exempelvis måste rehabiliteringsinsatser hålla hög kvalitet och ses som en naturlig del i vård- och behandlingskedjan för att den enskilde ska få de bästa förutsättningarna för att återvinna eller bibehålla bästa möjliga funktionsförmåga efter en olycka eller sjukdom. Samma sak gäller för habiliteringsinsatser för en person som har en medfödd funktionsnedsättning eller har fått en funktionsnedsättning tidigt i livet. Dessvärre är det i dag alltför stora skillnader över landet när det gäller kvaliteten i både rehabilitering och habilitering.

Jag är därför väldigt glad över att en majoritet i socialutskottet nu har gett stöd till ett förslag från oss kristdemokrater och från Moderaterna när det gäller att det behöver utarbetas nationella riktlinjer för rehabilitering, habilitering och hjälpmedel. Tillsammans med riksdagens tidigare beslut om att det ska finnas tillgång till en medicinskt ansvarig rehabiliterare i alla kommuner kommer de nationella riktlinjerna att kunna skapa goda förutsättningar för ett strukturerat omhändertagande med individuella bedömningar som följs av evidensbaserade åtgärder, uppföljning och såklart rätt hjälpmedel utifrån personens behov.

Jag är dock besviken över att vi inte fick stöd för vårt förslag om att införa ett nationellt ramverk för patientavgifterna kopplat till hjälpmedel och medicintekniska produkter. I dag skiljer sig avgifterna kraftigt åt mel-

lan de 21 olika regionerna, och det är olyckligt. Jag vill därför yrka bifall till Kristdemokraternas reservation 26 under punkt 11.

Fru talman! Vi kristdemokrater har många fler förslag inom funktionshindersområdet som inte har fått stöd från socialutskottet. Jag har tyvärr inte tid att nämna dem i mitt anförande i dag, men vi står självklart bakom dem alla. Vi yrkar också helhjärtat bifall till utskottets förslag till beslut.

För er som lyssnar på debatten kan jag lova att jag inte tänker överge den aktuella assistansfrågan bara för att riksdagen nu har gett sitt stöd. Jag kommer att fortsätta göra mitt yttersta för att pressa S-regeringen att agera och omgående förverkliga riksdagens vilja. För mig och Kristdemokraterna är detta en fråga som är så mycket större än politik. Det handlar om mänskliga rättigheter och alla människors rätt till självbestämmande i sitt eget liv.

Anf. 122 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Regeringen har fått kritik från bland annat Kristdemokraterna för att den pågående utredningen om huvudmannaskap tar för lång tid från att den tillsattes till att den blir klar. Nu vill samma parti och dess företrädare att vi ska lägga till ytterligare uppdrag gällande grundläggande behov. Detta kommer att leda till att utredaren begär att få förlängd tid. Denna viktiga reform av huvudmannaskapet kommer därmed att skjutas senare. Min fråga till Pia Steensland, fru talman, är hur hon ser på att det kommer att ta längre tid att komma till skott när det gäller huvudmannaskapet.

Fru talman! Allt var inte guld och gröna skogar före 2014 heller. Under tiden då alliansregeringen, där Kristdemokraterna ingick, styrde började nedmonteringen av LSS. Redan 2009 såg vi statistik på att de beviljade timmarna blivit färre. Dåvarande alliansregering stoppade också en höjning av schablonbeloppet för assistanstimmar. I historiebeskrivningen är det viktigt att ge en rättvisande bild, Pia Steensland.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag påpeka att även Moderaterna står bakom den här reservationen. Pia Steensland glömde nämna det i sitt anförande.

Anf. 123 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Mikael Dahlqvist för frågan. Ja, det är helt riktigt att vi kristdemokrater har kritiserat direktiven till Huvudmannaskapsutredningen och att Socialdemokraterna lade in brasklappar. Det handlade om att man skulle utreda andra huvudmän än staten och ta fram alternativa lösningar till ett statligt huvudmannaskap.

Riksdagen var jättetydlig. Efter initiativet från oss kristdemokrater, Vänsterpartiet och Moderaterna var det ett statligt huvudmannaskap och detaljerna kring det som utredningen skulle fokusera på.

Nu har utredaren tack och lov uttalat att han inte kommer att se över eller överväga ett kommunalt huvudmannaskap, och det är vi väldigt glada för.

Ja, vi har kritiserat att det tog regeringen nästan ett helt år från att riksdagen tog beslutet till att utredningen tillsattes. Där försvann mycket tid.

Fru talman! Vad gäller själva utredningstiden: Om regeringen ser till att utredningen får ett tilläggsdirektiv om att se över den absolut viktigaste frågan som kan rädda assistansen kopplat till bedömningen kan det behövas ett halvårs extra utredningstid eller så. Men det kommer att göra utredningen fantastiskt mycket bättre.

Helheten, det vill säga ett statligt huvudmannaskap och att vi förhindrar att de grundläggande behoven styckas upp i minuter och sekunder, är det som kan rädda assistansen. Jag tror att de som drabbats av nedskärningarna orkar stå ut några månader till om det finns hopp om att helheten ses över.

Anf. 124 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Pia Steensland för svaret.

Låt mig påminna ledamoten om att Huvudmannaskapsutredningen handlar om just huvudmannaskapet, och det är en stor och komplicerad reform om den sjösätts.

Man ska inte vara rädd att utreda för- och nackdelar med en statlig huvudman, och det är detta utredningen är till för. Oppositionen tar för givet att allt löser sig bara staten tar över, men det finns många bevis på att så inte är fallet.

Jag vill också vara tydlig med att vi inte motsätter oss att man ser över direktiven för bedömning av grundläggande behov. Det vi motsätter oss är att det görs i denna utredning. Och som jag sa i mitt anförande har Socialstyrelsen redan fått i uppdrag av regeringen att se över hur integritetsnära omvårdnadsbeslut kan tas på ett humanare sätt. Det är därför lite att kasta sten i glashus, Pia Steensland.

Min fråga kvarstår: Är det Pia Steenslands bedömning att ett halvår räcker för att utreda dessa komplexa frågor?

Anf. 125 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Den exakta tidsåtgången är jag inte kompetent nog att bedöma, men jag tänker att det inte krävs så mycket mer tid.

Riksdagen satte ned foten om att det ska vara ett statligt huvudmannaskap, och då ska man inte slösa bort tid på att utreda något annat. Hur 290 kommuner skulle kunna ta ett rättssäkert och jämlikt ansvar för den personliga assistansen är för mig obegripligt.

Jag har aldrig sagt att allt var bra under alliansregeringen, för det fanns problem då också. Men statistiken visar tydligt att regleringsbrevet har en tydlig effekt. Från 1994 till 2009 var det en kraftig ökning upp till ungefär 16 000 personer med statlig assistansersättning. Sedan stabiliserade det sig där fram till 2016 då det blev ett dramatiskt fall när 2 000 personer ramlade ut. Därefter tvingade bland annat Kristdemokraterna fram ett omprövningsstopp, och hade det inte kommit på plats hade ytterligare tusentals personer ramlat ur systemet.

Fru talman! Jag ifrågasätter att man inte överväger att se på helheten i denna utredning. Det är positivt att ledamoten säger att man är villig att se på helheten, men det uppdrag som finns tar inte fasta på detta.

Riksdagen har satt ned foten om att alla grundläggande behov ska ses som en helhet och inte delas upp i små delar. Det är denna helhet som

kommer att ge en human bedömning, och det behövs även i huvudmannaskapsfrågan.

Anf. 126 BENGT ELIASSON (L):

Fru talman! Inledningsvis vill jag betona att jag givetvis står bakom samtliga reservationer från Liberalerna, men jag yrkar bifall endast till reservation 19 under punkt 8.

Fru talman! Det känns lite märkligt att lyssna till Socialdemokraternas inlägg om hur mycket regeringen har gjort under denna mandatperiod när vi samtidigt läser om och hör larm efter larm och nödrop efter nödrop. Det känns även märkligt att man tar åt sig äran för mycket som inte hade hänt om jag inte funnits. Det var nämligen Centern och framför allt Liberalerna som pressade in punkt 64 i januariavtalet, vilket gjorde att mycket har genomförts och mycket är på väg att komma på plats. Inte minst gäller detta de nämnda utredningarna om stärkt assistans och huvudmannaskap.

Fru talman! Liberalerna kräver att det tillsätts en akut LSS-kriskommission för att snabbt komma till rätta med den tysta katastrof som dagligen sker i vårt land och som inte minst de två föregående talarna beskrivit väl.

Kriskommissionen behöver komma med snabba slutsatser som på kort sikt stoppar avslagshysterin och myndigheternas omfattande övertramp mot lagens syfte och intentioner. Dess arbete bör redovisas till regeringen snabbt, inom sex månader, varefter regeringen bör åläggas att mycket skyndsamt återkomma till riksdagen med ett åtgärdsprogram. Detta bör ske före valet i september.

Det här har dock ansvarig minister vid två tillfällen sagt nej till. Vi kommer dock att fortsätta att tjata, för läget är akut.

Fru talman! Namnet på dagens betänkande och debatt är *Stöd till personer med funktionsnedsättning*, men mycket kretsar kring den personliga assistansen. Låt mig därför påminna om att funktionsrättspolitiken och LSS är så oändligt mycket mer. Det handlar om flera otroligt viktiga insatser där den ena inte är viktigare än den andra. I stället måste de ses som en helhet, hållas ihop som en kedja och vara individuellt utformade för att fungera.

I betänkandet läggs också tre viktiga förslag till tillkännagivanden fram.

Fru talman! LSS i allmänhet och personlig assistans i synnerhet handlar om att få stöd att kunna leva ett liv, sitt liv. Det handlar om att kunna delta i det som vardagen innebär, och det betyder ju för oss alla att utöva självbestämmande. Detta ska styras av den som lever det livet, och då varken kan eller ska man vara styrd av vad experter tycker är bäst.

Vem vill inte leva efter sina preferenser och kunna fatta sina egna beslut, ibland bra och ibland kanske lite mindre bra? Detta ingår ju i att leva sitt liv efter sina förutsättningar, och det är det LSS och den personliga assistansen handlar om.

När alla de tio insatserna inom LSS diskuteras och den personliga assistansen är fokuserad som i dag måste man se till hela behovet av stöd, allt för att få en helhetsbild av vilka hinder som finns för att kunna leva självständigt och delta på lika villkor.

Liberalerna vill att fler självklart ska kunna få personlig assistans. Man måste kunna ta med sin assistans och få nya beslut oavsett sin ålder. Det måste också finnas bättre tillgång till LSS- och gruppboenden, mer och friare ledsagning och så vidare.

Även stödet till dem som har mindre omfattande och mindre synliga funktionsnedsättningar behöver bli bättre. Därför behöver man utvidga LSS. Jag anser därför att regeringen borde och ska utreda förutsättningarna för att inrätta ett vardagsstöd, ett sammanslaget stöd inom LSS som är en hopslagning av befintliga insatser som ledsagning, kontaktperson, hemtjänst och boendestöd. Det skulle ge ett stöd på vägen för de människor som kanske behöver det allra mest för att kunna bo själva och förverkliga sitt liv. Det skulle medföra att människor slipper leva med flera olika lagstiftningar, olika beslut och olika människor som gör olika insatser. Det kan ses som ett och samma stöd i vardagen, helt enkelt ett vardagsstöd – därav vår reservation i dag.

Fru talman! Nu kommer vi till den brännande frågan om människors behov. Jag är glad över tillkännagivandet. Det är ett starkt arbete att vi har nått hit, något som hyllats av den föregående talaren Pia Steensland, och detta är i mångt och mycket hennes förtjänst.

Jag tror att var och en av oss här inne, fru talman, definierar våra egna behov olika därför att det är just våra behov, behov som säkert också kan variera både över tid och i tid. Tänk om vi, fru talman, skulle dela in våra olika behov efter vad som är behov, grundläggande behov och integritetsnära! Jag tror att både fru talmannen och jag skulle sparka bakut ganska rejält och hävda att det inte går att leva sitt liv på det sättet.

Jag ber om ursäkt för att jag använder fru talmannen som exempel, men det här visar hur galen den här diskussionen är – att fru talmannen och jag skulle dras över samma kam och dessutom behöva dela in våra liv i excelark, även om våra kalendrar ibland försöker att få oss att göra det, vore ganska förskräckligt.

Det är just det här som dagens tillkännagivande handlar om, och i dag tar riksdagen ett stort steg och säger stopp till detta. Det är viktigt.

Fru talman! Det finns mycket i det här betänkandet som behöver lyftas fram och debatteras, men tid till detta finns inte; jag har redan dragit över min. Jag kommer därför att avsluta med att betona några mer övergripande delar där vi reserverar oss.

Liberalernas uppfattning är att vi på längre sikt, efter en kriskommision för att försöka rädda det akuta läget, behöver inrätta en LSS-inspektion som faktiskt kan nå längre. Precis som vi har en skolinspektion, som har fungerat på lite varierande sätt över tid men ändå står på elevens och familjens sida i systemet, behövs en LSS-inspektion som håller reda på systemet och ser till att den enskilde faktiskt får det som lagen ger den enskilde rätt att få.

Det handlar också om att hålla ordning på skattepengar och bekämpa fusk och oegentligheter, för detta är stöld både från den enskilde när det gäller rättigheter och från skattebetalarna.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet utom där vi i Liberalerna har reservationer.

Anf. 127 MARGARETA FRANSSON (MP):

Fru talman! Jag ställer mig självklart bakom alla våra reservationer i betänkandet SoU12, men för att vinna tid yrkar jag bifall endast till reservation 16. Jag vänder mig även till ledamoten Camilla Waltersson Grönvall som tog upp Miljöpartiet i sitt anförande. Hon får gärna ta replik så får vi samtala lite grann om nationella riktlinjer.

Utanför mitt fönster där jag bor har jag ett träd. Det gör att jag hela tiden kan följa årstiderna. Lövsprickningen kommer att ske när som helst, känner jag. Längtan efter att få vara ute och att kunna känna lukten av grönska och vinden i håret växer sig bara starkare och starkare.

Att kunna röra på sig och att få möjlighet att röra på sig är viktigt för välmående, hälsa och minskad sjuklighet. På senare tid har även koppingen till den kognitiva förmågan lyfts fram alltmer. Den fysiska hälsan hos personer med funktionsnedsättningar är betydligt sämre än i befolkningen som helhet, såklart beroende på vilken typ av funktionsnedsättning man har.

Fru talman! Om en människa har vissa funktionsvariationer som gör det svårt att röra sig finns desto större skäl för samhället att inte bara i sin fysiska utformning utan även via olika stödsystem i så hög grad som möjligt understödja möjligheten att röra på sig.

I dag finns ett bra och viktigt stöd som innebär att en bil kan anpassas efter din funktionsförmåga, en bil som du själv kan köra. Jag anser att det nu skulle vara dags att se över hur ett system för cykelstöd skulle kunna införas som komplement till bilstöd. Det här är ett stöd som kan öppna fler dörrar till rörelsefrihet, förbättrad hälsa, välmående och kanske även cykelglädje på köpet. I dag finns det specialgjorda cyklar som personer med olika typer av funktionsvariationer kan använda sig av. Men de behöver ofta specialbeställas och är såklart dyrare. Det är i dagsläget bara barn som kan få bidrag till cykel som fritidshjälpmedel.

Både från talarstolen här i dag och från personer som vi pratat med och träffat hör vi berättelser om hur svårt det till exempel kan vara att få ett arbete om man har ett funktionshinder eller att man som förälder hela tiden behöver beskriva det som barnet *inte* kan för att kunna få ett stöd. Det blir en känsla av att man ständigt måste göra ned sitt barn. Det kan också vara svårigheter att få rätt tillgång till hjälpmedel.

Förutom det grundläggande som att få det stöd som LSS säger finns mycket kvar att göra för att förbättra livssituationen för personer med funktionsnedsättning. Ett cykelstöd är inte det största av alla stöd, men jag anser att det kan vara ett exempel.

Ett annat exempel som vi har lyft fram är att det tydligt bör framgå av regelverket att insatserna enligt LSS ska utformas så att även syskon till den stödbehövande får den avlastning och den egentid med föräldrarna som de behöver. Det här är en del i att leva upp till barnkonventionen, som nu är svensk lag, i det här fallet särskilt § 3 där det står att barnets bästa ska beaktas i alla beslut som rör barn.

Fru talman! Sverige behöver också göra upp med sin historia. Många av oss har spridd kunskap om vad personer med funktionsnedsättning drabbats av, till exempel tvångssteriliseringar. Många har fått leva sitt liv på institutioner. Vi har dock ingen sammanhängande bild av den förda politiken under stora delar av 1900-talet och hur den har drabbat människor.

Men i och med att vi saknar denna bild är det viktigt att individer och anhöriga får komma till tals, och de förtjänar en ursäkt. Och vi som samhälle behöver minnas vad det är som har skett och säkerställa att denna typ av människosyn aldrig återkommer.

Jag har nu förstått att det finns fler partier som vill samma sak, och jag hoppas att det verkligen blir av.

Jag vill avsluta med att nämna att jag är väldigt glad över att det finns en majoritet för att utredningen om huvudmannaskap nu får ett tilläggsdirektiv om att samtliga hjälpmoment för alla grundläggande behov ska ge rätt till assistans. Den helhetssyn som var tänkt från början kan nu framöver bli verklighet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

§ 17 Fiskeripolitik

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU17
Fiskeripolitik
föredrogs.

Anf. 128 MARKUS SELIN (S):

Fru talman! Politik kan ibland verka långsamt, men vi socialdemokrater har gjort mycket för fiske- och havspolitik. Vi är stolta men inte nöjda. Överfisket har begränsats samtidigt som jobb, havsmiljö och ekonomi har kunnat balanseras.

Den socialdemokratiska regeringen tillför löpande mer pengar till havsmiljöarbetet, ger riktning åt myndigheter, satsar historiska belopp på havsforskning, på insatser mot övergödning, mot gifter samt för sanering av bottenslam och miljöfarliga vrak.

FN:s miljöförsamling har nu även fattat det historiska beslutet att sätta upp ett globalt avtal mot plastföroreningar. Vi socialdemokrater har länge drivit på för att detta avtal ska komma till. Avtalet kommer att minska plastnedskräpningen och mikroplasterna i våra hav.

Vi har varit pådrivande inom EU för att fiskbestånden ska vara hållbara. Av de nio länderna runt Östersjön är åtta med i EU. EU:s gemensamma fiskeripolitik har, med Socialdemokraterna i förarsätet, gjort skillnad för fiskbestånden i hela Europa, även i Östersjön. Ibland är orsakssamband invecklade. Men vi lovar att jobba vidare för småskaligt fiske, för flytt av trälgränsen och för stärkta torsk-, sill- och strömmingsbestånd.

Vi debatterar nu fiskeripolitik här i kammaren. Det är fjärde gången på bara ett år som vi hanterar fisk, fiske, Östersjön, vattnets biologiska mångfald eller dess ekosystem.

Vi i miljö- och jordbruksutskottet har även på sistone kunnat enas hyfsat väl kring fiskeripolitiken och åtgärderna i fråga om den. Det är bra, särskilt då vi strax för jul tog fram nio åtgärder för att rädda fiskbestånden i Östersjön.

Prot. 2021/22:82
16 mars

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

Fiskeripolitik

När det gäller dagens betänkande står vi socialdemokrater bakom utskottets alla förslag i detta betänkande utom förslagen om de så kallade tillkännagivandena, där vi reserverar oss med korta motiveringar.

Vi yrkar avslag på utskottets förslag under punkt 3, Samlad översyn av medlemsstaternas ålförvaltningsplaner, och ställer oss bakom vår reservation 5.

För oss är det självklart att arbetet måste fortsätta för ett hållbart fiske och biologisk mångfald. Ålen kämpar för sin överlevnad och är akut utrotningshotad.

Regeringen har satsat hundratals miljoner kronor bland annat på arbetet mot övergödning och för miljöövervakning av hav och vatten för att nå Sveriges miljömål. Arbeta pågår med att vattenkraften ska förse med stärkta moderna miljövillkor samt införande av ett frivilligt program för uppköp av ålfiskerätter.

Arbete med transport, utsättning av ål och bättre vandringsvägar för ål pågår för minskad dödlighet på grund av människan.

Frågan om ålförvaltningen hanteras inom EU genom rådets förordning (EG) nr 1100/2007. Förordningen har nyligen utvärderats inom ramen för rådets beslut om årliga fiskemöjligheter. Det internationella havsforskningsrådet har inför i år även skärpt sina rekommendationer, och rådet har fattat beslut om hur ålfisket ska regleras.

Fru talman! Vi socialdemokrater yrkar avslag på utskottets förslag under punkt 10, Landningsskyldighetens genomförande och efterlevnad, och ställer oss bakom reservation 17.

Utan landningsskyldighet kan vissa fiskare slänga tillbaka viss fångst i havet, oftast död, för att optimera den totala fångsten ombord. Det är inte bra.

Sedan 2019 är landningsskyldigheten införd i hela EU, enligt den gemensamma fiskeripolitikens bestämmelser. Syftet är enkelt: att undvika slöseri, främja hållbart fiske och ekonomi. EU:s så kallade kontrollförordning sätter ramarna för fiskerikontrollen och hur fiskeripolitiken efterlevs. Den stora bilden går åt rätt håll. Men på sistone har det framkommit uppgifter om brister gällande landningsskyldigheten. Förhandlingar pågår om revidering av kontrollförordningen, bland annat för att åtgärda brister.

För än bättre fiskerikontroll i Sverige beslutade regeringen 2019 att ge Havs- och vattenmyndigheten uppdraget att utreda och föreslå hur kamerakontroll av fiskefartyg kan genomföras och hur landningsskyldigheten efterlevs. Ytterligare finansiering gavs inför i år både till Havs- och vattenmyndigheten och till Kustbevakningen för att förstärka fiskerikontrollen.

Jag vill också påminna om att Sverige som enskilt land inte kan verka för att landningsskyldigheten efterlevs i samtliga medlemsländer. Den frågan måste hanteras inom ramen för EU:s gemensamma fiskeripolitik, där vi socialdemokrater såklart fortsätter att vara pådrivande, inte minst för att motverka att svenska fiskare drabbas av konkurrensnackdelar.

Fru talman! Vi yrkar avslag på utskottets förslag under punkt 13, Fiskets betydelse för livsmedelsstrategins genomförande, och bifall till vår reservation 23. Svenskt yrkesfiske bidrar till en levande landsbygd, kust och skärgård genom arbetstillfällena inom fisket, beredningsindustrin och andra relaterade näringar.

För många kustsamhällen är det lokala yrkesfisket en viktig del av bygdens identitet och bidrar till kommunernas attraktivitet för boende och turister. Vattenbruk är också en viktig näringsgren med stor tillväxtpotential på den svenska landsbygden.

Regeringen har tidigare gett Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten uppdraget att ta fram en ny gemensam strategi med handlingsplaner för yrkesfiske, vattenbruk, fritidsfiske, fisketurism och planer som ska stärka måluppfyllelsen i den maritima strategin samt i den svenska livsmedelsstrategin.

Utöver detta har regeringen bland annat i skrivelser till Havs- och vattenmyndigheten gett uppgiften att redovisa de blå näringarnas utveckling och konkurrenskraft. Fiskerinäringen och vattenbrukets förutsättningar ska följas i deras effekter, arbete och beslut. Arbetet ska särskilt belysa det småskaliga och kustnära fisket och bidra till riksdagens beslutade mål för livsmedelsstrategin.

Nyligen har regeringen, inom ramen för livsmedelsstrategin, också gett Jordbruksverket i uppdrag att sammanställa kunskap och analysera fiskberedningen i Sverige utifrån kapacitet och produktion. Här ingår dialog med näringar och att identifiera eventuella hinder och behov för att mer ska beredas i Sverige, detta för att uppnå livsmedelsstrategins huvudsakliga målsättning om en ökad livsmedelsproduktion i Sverige. Hänsyn ska även tas till fiskberedningen utifrån ett beredskapsperspektiv, vilket inte minst har aktualiserats de senaste veckorna i och med nya krig i Europa. Uppdraget ska redovisas i slutet av detta år.

För oss socialdemokrater finns alltid mer att göra. Vår politik har effekt. Vetenskapen har en naturlig plats då vi fattar beslut. Och våra processer och organ kan leverera.

Med en fortsatt kraftfull och offensiv miljö- och havspolitik räddar vi Östersjön. Arbetet måste vara brett, ske långsiktigt med nyfikenhet, vara tålmodsfyllt och ske på instrumentets alla strängar. Och det ordstäv som passar extra bra som beskrivning är: Många bäckar små gör en stor å. För vi vet att åar rinner ut i Östersjön.

Fru talman! Vi står bakom alla våra tre reservationer, men för tids vinande yrkar vi härmed bifall endast till reservation 23.
(Applåder)

Anf. 129 BETTY MALMBERG (M):

Fru talman! Med tanke på kriget i vår omvärld kan det på flera sätt kännas futtigt att debattera fiskeripolitik, men samtidigt inte. Rysslands invasion i Ukraina har nämligen gjort att livsmedelssituationen i EU och Sverige kommer att förändras radikalt. I dessa tider behöver vi därför kunna producera alltmer mat på egen hand, och då är odlad fisk ett utmärkt exempel på sådant som vi skulle kunna öka produktionen av. Men då krävs verkstad och ett politiskt hantverk som innebär mer än bara nya utredningar, för annars tappar vi de få producenter som faktiskt finns. Också den blå näringen behöver nämligen effektivare och snabbare tillståndprocesser samt en samlad myndighetsbedömning.

Med facit i hand kan vi konstatera att denna näring har fått ett styvmoderligt bemötande av och under S-MP-regeringen. Det handlar som så ofta om miljötillstånd, som har upplevts vara alltför korta och därmed hindrat näringen att göra relevanta investeringar i ny och förbättrad teknik.

För att ge ett exempel tog själva miljötillståndsprocessen i det mest segdragna målet i Mark- och miljööverdomstolen förra året nio år, medan ett annat krävde sex år. Med tanke på att miljötillstånden ofta löper på en period av tolv år är det ju snart dags för dessa producenter att börja om sin resa för att kunna få igenom sin ansökan. Detta är inte hållbart.

Att myndigheterna jobbar gemensamt är också viktigt. Men det sker inte. Detta framgår inte minst av Jordbruksverkets rapport från 2020, som visade att åsikterna mellan olika myndigheter spretade så betänkligt att man inte ens kunde lägga fram ett gemensamt förslag. Det drabbar vattenbruket och försämrar också livsmedelsproduktionen.

Nu går vi åter i väntans tider på nya slutredovisningar av olika uppdrag för att förenkla olika processer. Det är inte utan, fru talman, att tålamodet blir starkt prövat hos flera aktörer.

Detsamma gäller regeringens saktfärdighet i fråga om fisken i havet. Också fisk och skaldjur har stor betydelse för vår livsmedelsförsörjning och är något som närt oss i årtusenden. Men som vi vet har fisken drabbats av stora problem. Decennier av misskötsel, kanske århundraden, har kommit i kapp oss i form av övergödning, försurning, miljögifter, nedskräpning och annat. Dessa förhållanden gör att miljön inte längre är hållbar för vare sig fisk eller andra vattenlevande organismer.

I vår närhet är problemen särskilt akuta i Östersjön, som min kollega nämnde. Här finns nio länder som via sina aktiviteter på land också påverkar tillståndet för miljön i havet. Detta är någonting som man måste tänka på. Det handlar om hela ekosystem som måste funka bra och hänga ihop, annars blir det problem.

Fisk är dessutom som växthusgaser: De struntar i nationsgränser. Tänk bara på ålens förflyttningar. Därför är det viktigt att vi ser fisken som ett gemensamt ansvar länder emellan och en gemensam resurs. Därför tycker vi moderater att det är en klok politik att en hel del av detta beslutas på europeisk och internationell nivå.

Med det sagt har vi dock också ett nationellt ansvar att vårda våra bestånd. Med tanke på den alarmerande situation som råder för fiskbestånden i Östersjön enades samtliga partier här i riksdagen om att regeringen måste agera. Det handlade om nio uppmaningar om alltifrån utflyttning av trålgränsen på prov och att använda havsforskningsrådet ICES för att få ökad kunskap om svenska förhållanden till förbättrade möjligheter för småskaliga fiskare, uppdaterade förvaltningsplaner med mera. Men trots denna viktiga och smått unika samsyn i riksdagen har det hittills inte hänt någonting.

Frågor som ställs till ansvarigt statsråd möts av argumentet att det saknas tillräckligt med vetenskapliga underlag för det ena eller det andra. Statsrådet hänvisar i stället till ett uppdrag som HaV ska presentera om några veckor. Detta är dock samma svar som det tidigare statsrådet började ge för över två år sedan. Ingenting händer.

På detta sätt har S-MP-regeringen passerat på frågorna i väntan på ett förslag som vi sedan vet kommer att ta lång tid att bereda. Men medan gräset växer dör kon, kära regering. Det är ett viktigt talesätt att ha i åtanke.

Fru talman! Jag ber om ursäkt om jag låter gnällig. Det är sällan konstruktivt. Men å andra sidan kan det balansera upp en del av det storslagna beröm som min kollega tidigare här i talarstolen gav sin och regeringens hantering av de här frågorna.

För min och Moderaternas del handlar detta om frågor som är av stor betydelse för jobb, levande kustsamhällen, fisketurism och bra mat på köksbordet. Då förtjänar regeringens nedprioritering av frågorna de senaste åttio åren att såväl uppmärksammas som kritiseras.

Om det var mer vetenskapliga underlag som regeringen behövde fanns dessa redan. Men det hjälpte inte att vi moderater – jag vet att även Västerpartiet har legat på i de här frågorna – kunde peka på forskning som rekommenderade en utflyttning av trålgränsen. Det hjälpte inte att vi kunde hänvisa till forskning som visade att sillen består av olika genetiska varianter där vissa leker på våren och vissa på hösten och att man då inte kunde köra med samma förvaltningsplan som man haft i alla år. Det hjälpte heller inte att vi återopade användandet av försiktighetsprincipen, som faktiskt tilläts i den gemensamma fiskeripolitiken. Och på frågan om regeringen nu har inlett samtal med våra avtalspartner Danmark och Finland angående en utflyttning av trålgränsen på prov, så att man liksom börjar kratta manegen, är svaret nej.

Vi tycker också att det är illa att stora trålare får lov att tråla allt närmare kusten. Också detta har vi i oppositionen, kustfiskare och medier uppmärksammat. Men regeringen har inte brytt sig. HaV, Havs- och vattenmyndigheten, har till och med gett dispenser till större trålare att fiska innanför gällande trålgräns, trots de negativa effekter detta får för det småskaliga fisket.

Många av er känner kanske den tidigare riksdagsledamoten Rune Wikström, som fiskar vid Möja. Han hörde av sig för två veckor sedan och var helt bedrövad. Under två dagars fiske hade han fått upp 14 strömmingar, vilket var väldigt långt ifrån en naturlig och vanlig fångst. Med sin mångåriga erfarenhet menar han att katastrofen är ett faktum. Sedan hävdas det att kustfisket inte fiskar upp sin tilldelade kvot, men det kanske finns förklaringar.

I dag har vi tack och lov fått avskjutning på tjuvfiskarna säl och skarv, men det var också en process där en drivande riksdagsopposition tidigt såg konsekvenserna av den förda politiken. Det var alltså tack vare en samlad opposition.

Fru talman! När Coronakommissionen nyligen lämnade sin slutrapport var en stark kritikpunkt att regeringen och Folkhälsomyndigheten borde ha använt sig av försiktighetsprincipen för att skydda befolkningen.

Principen innebär att man inte ska vänta på full och bättre kunskap om det okända hotet utan att man bör handla snabbt och kraftfullt och sedan skala ned om det visar sig att man tagit i för mycket. Det var så som kommissionens ordförande uttryckte saken.

Det här är ett synsätt som vi moderater är övertygade om hade förbättrat situationen också inom fiskeripolitiken och därmed för fiskbestånden i Östersjön. Det är också ett synsätt som många forskargrupper förespråkar och som vi eftersökte i våra många propåer till regeringen, men regeringen valde att slå dövörat till. Det var oklokt. Fiskeripolitiken och Östersjön hade gagnats av mer verkstad och en adaptiv förvaltning i stället för att bara landa i stiltje i processen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 18.

(Applåder)

Anf. 130 MARKUS SELIN (S) replik:
Fru talman!

1. Jordbruksverket har i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter löpande följa genomförandet av livsmedelsstrategin.
2. Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten har uppdraget att ta fram en gemensam strategi och planer för yrkesfiske, vattenbruk, fritidsfiske, fisketurism samt arbete för att nå målen i den maritima strategin och livsmedelsstrategin.
3. Regeringen har bland annat i skrivelser till Havs- och vattenmyndigheten gett uppgiften att redovisa de blå näringarnas utveckling och konkurrenskraft. Förutsättningar ska följas noga, och redovisningen ska särskilt belysa det småskaliga kustnära fisket och myndighetens bidrag till målen i livsmedelsstrategin.
4. Regeringen har inom livsmedelsstrategin gett Jordbruksverket i uppdrag att sammanställa kunskap och analysera fiskberedningen i Sverige utifrån kapacitet och produktion.

I allt detta ingår såklart dialog med näringar, att söka hinder och se behov. Mer ska beredas i Sverige för att nå livsmedelsstrategins mål med ökad livsmedelsproduktion.

Fru talman! Vad kan egentligen saknas? Vad tycker Moderaterna? Jag läser direkt ur Moderaternas yrkande som ligger till grund för dagens förslag till tillkännagivande till regeringen att "Jordbruksverket systematiskt bör följa upp hur det lokala fisket bidrar till att öka svensk livsmedelsproduktion i enlighet med målsättningen i livsmedelsstrategin". Man tillkännager detta för regeringen.

Anf. 131 BETTY MALMBERG (M) replik:
Fru talman! Tack, Markus Selin, för frågan!

Markus Selin citerade *en* av våra reservationer, och jag tror att vi egentligen har omkring 30 i vår fiskerimotion. Det här tycker jag är väldigt klokt, liksom jag tycker att det är klokt att man agerar från regeringens sida och försöker skaffa sig kunskap. Men man låter det gå i clinch och rör sig inte en liten millimeter för att försöka komma till rätta med de problem som finns här och nu och är akuta.

Vi talar om åtta års regeringserfarenhet, Markus Selin! Det håller inte att bara hänvisa till utredning på utredning och strategi på strategi om det inte landar i någonting som faktiskt gynnar den biologiska mångfalden, fisket, turismen och kustsamhällena. Det håller inte.

Det är frustrerande när vi på fråga efter fråga till ansvarigt statsråd får samma besked: Vi gör ingenting nu, för vi har inte kunskap nog. Det kommer en utredning om två år.

Men kunskapen fanns. Var det fel instanser som tog fram den kunskapen? Det är det man undrar. Dög det inte att det var Östersjöcentrum på Stockholms universitet som gjorde det? Duger det inte att det är SLU Aqua som lämnar samma rekommendationer? Det undrar jag och skulle gärna vilja ha ett besked om.

En annan sak, fru talman, är att jag såg att när regeringen i höstas gjorde sina utspel talade man om havsmiljöpropositionen som skulle komma våren 2022. Vart har den tagit vägen?

Prot. 2021/22:82

16 mars

Fiskeripolitik

Anf. 132 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Det kan låta taktlöst att tala om tekniska detaljer i vår fiskeripolitik samtidigt som Rysslands oförsvarliga krig mot Ukraina pågår. Men med kriget och höjda livsmedelspriser aktualiseras våra ambitioner för levande fiskbestånd och vår egen livsmedelsförsörjning.

Moderaternas tre motionsyrkanden som har föranlett dagens så kallade tillkännagivande till regeringen är onödiga, alltså konkret gällande ål, landningsskyldighet och de blå näringarnas koppling till livsmedelsstrategin. Jag noterade att Moderaternas svar på frågorna om livsmedelsstrategin och vad som saknas var högst oklara och inte innehöll något konkret.

Låt oss ta ålen som exempel. Moderaterna har under denna mandatperiod visat en tydlig klivenhet när det gäller att skydda den starkt utrotningshotade ålen. Moderaterna ställde sig i höstas kritiska till EU:s ramvattendirektiv och spelar härmed tärning med exempelvis krav på vår vattenmiljö och vandringsvägar för ål.

Detta är dock bättre än förra mandatperioden då Moderaterna tyckte att det var anmärkningsvärt att den S-ledda regeringen höll med EU-kommissionen om att ålfisket bör förbjudas. I stället manifesterade moderater med ålätarfest då man åt den starkt utrotningshotade ålen. Det befaras nu att endast 1 procent av ålen vandrar tillbaka från svenska vatten för lek jämfört med hur det var på 1950-talet.

Moderaterna skriver samtidigt i dag till sitt yrkande att ålfisket endast har ”marginell påverkan på beståndet”. Min fråga är då: Hur kan dessa 172 000 kilo som fiskades i fjol eller de 2 ½ miljoner kilo som har fiskats i Sverige de senaste tio åren vara marginella?

Anf. 133 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Anfall är bästa försvar, eller vad heter det? Jag ställde en fråga till Markus Selin, och det gällde något som många av oss partier som deltog i Miljömålsberedningens arbete tycker är väldigt intressant. Där var vi också överens. Vi ansåg att det skulle tas fram havsmiljöpropositioner, och det var alla partier med på. Regeringen har tydligen gått ut och lovat att en sådan skulle komma nu till våren, men den har inte kommit. Det var min fråga till Markus Selin, men Markus Selin struntar i att svara på den. Det bekymrar mig.

Vi hade kunnat samla ihop en hel del av de utestående frågorna där. Det handlar om att ha en holistisk syn på det här. Det handlar om att faktiskt se hela ekosystemet och hur det påverkas. Det hade vi kunnat plocka fram.

Fru talman! När det handlar om ålen säger EU att det ska göras ålförvaltningsplaner nationellt vart tredje år, och det gör Sverige. SLU Aqua visar i sin senaste analys från sommaren 2021 att det faktiskt har skett en vändning inom det svenska ålfisket sedan 2011. Det har blivit en vändning åt det positiva hållet under de senaste 30 åren.

Det vi önskar är att EU ska göra en samlad bedömning av hur de här ålförvaltningsplanerna ser ut för alla medlemsstater. Det är det som står i

yrkandet. Det föreslår också SLU Aqua, inte minst när det kommer till Östersjön.

Anf. 134 RUNAR FILPER (SD):

Fru talman! Vi står självfallet bakom våra reservationer, men för tids vinning yrkar vi bifall till reservation 6 under punkt 4 om övriga åtgärder för att bevara ålen.

Havet är en betydelsefull resurs och fisket en betydelsefull svensk näring med gamla anor. Sverigedemokraterna framhåller den kulturella aspekten av fisket liksom den ekonomiska betydelsen.

Sverigedemokraterna ser att antalet fiskelicenser i dag är omkring 1 000. Men fisket genererar många gånger fler arbetstillfällen inom livsmedelsindustrin. Förutom att fisk är ett bra livsmedel är fisket också en viktig komponent i den svenska livsmedelsproduktionen.

Den svenska fiskerilagstiftningen är sedan 1995 underordnad EU:s gemensamma fiskeripolitik. Den gemensamma fiskeripolitiken omfattar i stora drag allt nyttjande av levande resurser i vattnen och inom vattenbruket. I grundförordningen görs dock flera viktiga avgränsningar som innebär att EU:s fiskerilagstiftning kan kompletteras med nationell lagstiftning.

Fisket har alltid utgjort en viktig näringskälla i såväl Sverige som övriga Norden med de långa kuster och talrika sjöar vi har. Bortsett från fisket i insjöar och floder finner man för Sveriges vidkommande de största skillnaderna mellan västkusten och Östersjöområdet. Medan den mycket rikare tillgången på fisk vid västkusten liksom närheten till Skagerrak, Nordsjön och Nordatlanten har skapat förutsättningar för ett utpräglat yrkesfiske har ostkustens naturtillgångar gett upphov till ett mer säsongsmässigt binäringsfiske koncentrerat kring vissa dominerande fångster vid sidan av andra näringsfång.

I Sverige har större delen av fiskkonservindustrin som vi vet varit koncentrerad till Bohuslän. Västkustfisket följt av framför allt fisket i Skåne och Blekinge svarar för en stor del av sysselsättningen. Surströmmingsindustrin är däremot koncentrerad till Norrlandskusten och hotas i dag av industrifiske, säl och skarv.

Fiskrökeriernas produktion bedrivs ofta i mindre skala och är viktig för sysselsättningen i flera kommuner.

Det svenska EU-inträdet innebar att den svenska fiskeindustrins marknader växte. Tullhinder försvann, och sysselsättningen ökade. Samtidigt belades importen av förädlad norsk fisk med tullar inom EU.

Fiskodlingar har också blivit en viktigare del av fiskeindustrin. I till exempel Norge har denna bransch nått en dominerande position och är bra mycket större än i Sverige.

Tillståndsprocessen för fiskodling varierar stort mellan olika länsstyrelser. Det är en process som kan ta många år, vilket vi har hört här. Tillstånden är inte bara tidskrävande och kostsamma att söka; de är dessutom tidsbegränsade. Därför bör tillståndsprocessen ses över så att den blir betydligt enklare och snabbare. Giltighetstiden bör också förlängas.

Etablering av nya fiskodlingar behöver underlättas, och förutsättningarna för befintliga odlingar att expandera behöver förbättras. Men det finns en lagstiftning och reglering som hindrar utveckling och förnyelse, som

bromsar initiativ för att framföra nya, mindre miljöpåverkande odlingstekniker och odling av nya arter.

Den administrativa bördan behöver också reduceras. I nuläget har flera olika myndigheter ansvar för prövning och tillsyn av vattenbruk. Det krävs bättre samordning mellan de myndigheter som ansvarar för prövning och tillsyn av vattenbruk.

Östersjöns yrkesfiske står som vi vet inför stora utmaningar. EU-kommissionens förslag om fångstkvoter innebär minskade fångster för flera av Östersjöns kommersiellt viktiga bestånd. Kvoterna för fiske av sill och strömming i centrala Östersjön har sänkts successivt under senare år. Sill- och strömmingsbestånden i centrala Östersjön har också minskat drastiskt sedan 70- och 80-talen. Strömmingsfisket i centrala Östersjön har nu mist sin MSC-certifiering. Det är ett resultat av ICES senaste rekommendationer.

Sverigedemokraterna vill se en ytterligare minskning utifrån förra årets kvot för att komma ned till en halvering av fångstkvoten för sill och strömming specifikt för centrala Östersjön. Det innefattar bland annat Stockholms skärgård. Det är nödvändigt för strömmingsbeståndets återhämtning.

Fru talman! Bestånden av ål har i ett längre perspektiv försvagats betydligt, vilket även har uppmärksammats på EU-nivå. Alla bör vara överens om att ålfisket måste vara reglerat i de vatten som berörs. Ett ensidigt stopp för ålfiske från svensk sida kan dock inte vara aktuellt, eftersom det skulle radera ut den unika ålkultur som finns i södra Sverige, i Skåne och Blekinge.

För övrigt föreligger även ett annat hot mot svenskt ålfiske. Innehavare av ålfisketillstånd kan inte överlåta sina företag och därtill nödvändiga licenser för att bedriva ålfiske till annan person eller annat företag. Det innebär att dagens ålfiskeföretag inte kan fortsätta verksamheten när innevarande tillståndshavare slutar. Överlåtelser av ålfisketillstånd bör alltså möjliggöras.

De hårda regleringarna medför av allt att döma ett ökat illegalt ålfiske. Målsättningen bör vara att minska denna drivkraft genom att i den mån det är möjligt underlätta för legalt fiske, inte försvåra för detsamma.

Problemet med ål som inte kan passera vattenkraftverk bör avhjälpas genom fler uppströms- och nedströmspassager, vilket är under utveckling. Men det går sakta.

Ålfonden kom till för att främja ålens fortlevnad i Östersjön. Man avsätter pengar för att sätta ut ål i de svenska vattendragen och arbetar långsiktigt med att bevara småskaligt ålfiske och för bevarandet av traditionen kring detta fiske. Det måste ligga i en regerings intresse att värna denna anrika fiskegren och sedvänjan som ålagille med mera utgör. Regeringen bör därför se över hur Ålfondens finansiering och annat arbete med passager med mera kan förstärkas ytterligare.

Skyddsjakten på skarv är begränsad. Men trots begränsningen räddar den enligt forskare ändå livet på många ålar, eftersom skarven gärna äter ål. Den kallas ju ålakraka.

Ska man lyssna till näring och forskning? I ett öppet brev till generaldirektörerna på Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten angående säl- och skarvproblematiken skriver man att det bara finns en rimlig lösning på kort sikt, enligt Sveriges Fiskares Produ-

centorganisation, SFPO, som är den största organisationen för yrkesfiskare med medlemmar från Koster till Kalix. Yrkesfisket har under många år varnat för sälens och skarvens härjningar i hav och sjöar. Situationen beskrivs som ytterst kritisk.

Säl och skarv äter 30 gånger mer fisk i Västerhavet än det svenska demersala fisket fiskar, enligt officiella siffror som man säger i brevet. Den enda rimliga lösningen man ser på kort sikt är att möjliggöra för jakt på säl och skarv med skottpengar som incitament, eftersom det har gått så långt. Man förordar att 3 000 kronor per säl och 1 000 kronor per skarv vore rimligt, för att värna våra hav och sjöar. Man menar att detta samhällsekonomiskt skulle betala sig snabbt.

Anf. 135 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! I det betänkande som vi debatterar i dag stöder Sverigedemokraterna punkt 13 om fiskets betydelse för livsmedelsstrategins genomförande. Vi socialdemokrater yrkar i samband med det bifall till reservation 23.

Jag vill påminna om vad som gäller i dag.

1. Jordbruksverket har uppdraget att med berörda och löpande följa livsmedelsstrategin samt formulera mätetal.
2. Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten har i uppdrag att ta fram en gemensam strategi och planer för yrkesfiske, vattenbruk, fritidsfiske, fisketurism och arbete för att nå målen i den maritima strategin och livsmedelsstrategin.
3. Regeringen har i bland annat skrivelser till Havs- och vattenmyndigheten gett i uppgift att redovisa de blå näringarnas utveckling och konkurrenskraft. Fiskenäringens förutsättningar ska följas noga, och man ska särskilt belysa det småskaliga kustnära fisket.
4. Regeringen har inom livsmedelsstrategin gett Jordbruksverket i uppdrag att sammanställa kunskap och analysera fiskeberedningen i Sverige utifrån kapacitet och produktion. I detta ingår såklart att ha dialog med näringar och att söka hinder och behov när det gäller att mer ska beredas i Sverige, för att vi ska nå livsmedelsstrategins mål om ökad livsmedelsproduktion. Detta sker även utifrån ett beredskapsperspektiv.

Fru talman! Vad kan egentligen saknas? Vad tycker Sverigedemokraterna? Vad är det som får Sverigedemokraterna att vilja rösta för ett tillkännagivande till regeringen som berör en bråkdel av allt som är på gång?

Anf. 136 RUNAR FILPER (SD) replik:

Fru talman! Tack, Markus Selin, för frågorna! Vi tycker att det är viktigt att det kustnära fisket får en mer framträdande roll och bidrar till att öka svensk livsmedelsproduktion så att den överensstämmer med det som är sagt i livsmedelsstrategin. Vi tycker inte att det är konstigt att stödja detta. Självklart gör vi det.

Det är lite märkligt att Socialdemokraterna själva reserverar sig i fråga om de nationella ålförvaltningsplanerna och åtgärdsplanen. Vi måste rädda den europeiska ålen, som är hotad. Men det ska inte drabba svenskt fiske

så att vi får sämre konkurrenskraft, vilket vi får. Det fiske som görs i Sverige har som sagt en marginell påverkan. Det är inte mycket ål som fiskas upp här om man jämför med hur det är i hela Europa. Vi tycker inte att det här ska behöva drabba svenska ålfiskare.

Det är ändå en tradition med gamla anor som kan bli lidande. Ålfisket har en lång förankring. Det är ytterst beklagligt att man inte ska få överlåta ålfisketillstånd från exempelvis far till son. När fadern dör kan ingen i familjen fiska längre. Då är det snart slut. Om 20–30 år har vi inte längre några ålfiskare kvar.

Anf. 137 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Sverigedemokraternas hållning till ålen är en totalt motsägelsefull historia. Det verkar vara dagsformen som avgör. Låt mig få exemplifiera, fru talman. Försök att hänga med nu!

För knappt två år sedan röstade Sverigedemokraterna inte bara för ett tillkännagivande till regeringen angående värnandet av de småskaliga vattenkraftverken, utan Sverigedemokraterna ville även genom en reservation se att många nedlagda kraftstationer skulle återupptas. Under punkt 4 – om att bevara ålen – i dagens betänkande reserverar sig Sverigedemokraterna. Med texten i reservation 6 lyckas de i samma avsnitt med konststycket att påstå att ”ålfiske som nu finns kvar har alltså en försumbar påverkan på ålbeståndet”. Samtidigt skriver de att ett ”stort problem i sammanhanget är ål som inte kan passera vattenkraftverk”.

Sverigedemokraterna ställde sig i höstas även kritiska till EU:s ramdirektiv för vatten i ett tillkännagivande till regeringen och ställde sig därmed viljelösa inför exempelvis krav på vår vattenmiljö, vandringsvägar och vår ål som vandringsfisk.

Det befaras nu att endast 1 procent av ålen vandrar tillbaka från svenska vatten för lek jämfört med 1950-talet. Samtidigt skriver Sverigedemokraterna i dag att ålfisket är försumbart.

Hur kan 172 000 kilo ål som fiskades i Sverige i fjol eller 2 ½ miljon kilo som fiskats de senaste tio åren vara försumbara?

Anf. 138 RUNAR FILPER (SD) replik:

Fru talman! Det här var i stort sett samma fråga som du ställde till Betty Malmberg.

Det är väldigt viktigt att ålarna kommer förbi turbinerna och vattenkraftverken. Man måste fortsätta med det arbete som är påbörjat med vandringsleder förbi dessa och med att i den mån det går sätta nät och galler i turbinerna så att de inte tar sig igenom och blir sönderhackade. Dödligheten varierar stort beroende på vattenmängd, fallhöjd och turbintyp. De stora bolagen satsar ändå mycket på att flytta ålar, sätta ut ålyngel och se till att ålarna kan komma förbi kraftverken.

Det kan kanske vara konstgjord andning, men det är ett lovvärt arbete. Det går dock alldeles för sakta, som jag sa tidigare. Det är viktigt att vi får till stånd ett större övergripande och konkret arbete så att någonting händer snabbare. Det här är jätte viktigt. Det får inte ta för många år eller rent av decennier, för då blir det för sent.

Arbetet för att rädda ålen är lovvärt. Det gäller arbetet från alla partier som har den ingången. Det har verkligen Sverigedemokraterna.

Anf. 139 ULRIKA HEIE (C):

Fru talman! En kollega nämnde tidigare att den pågående situationen med kriget i Ukraina gör att många frågor som vi debatterar här i riksdagen kan kännas futtiga i sammanhanget. Men som kollegor också har lyft fram är inte minst livsmedelsproduktionen och att fortsätta ta hänsyn till viktiga miljömässiga frågor oerhört viktiga, och vi måste fortsätta arbetet med stor kraft.

Fru talman! Jag vill även vända mig till dem som lyssnar till debatten eller kanske läser detta anförande i efterhand. Jag vill redan nu säga att om man vill få höra om Centerpartiets hela politik i ämnet behöver man läsa hela motion 3650. Där kan man se alla förslag i sin helhet och i sitt sammanhang. När vi närmar oss slutet av en mandatperiod bereds en hel del förslag nämligen förenklat. Därför kan det te sig lite märkligt när vi i debatten lyfter upp vissa frågor som vi sedan inte yrkar bifall till eftersom de inte ens finns i reservationer. Det kan därför vara svårt att följa det här. Jag ville bara lämna en förklaring till detta. Det är så här det fungerar.

Vi i Centerpartiet står givetvis bakom alla våra förslag, också dem som bereds förenklat. Vi står också bakom alla våra reservationer, men jag väljer att yrka bifall endast till reservation nummer 21.

Ursäkta mig, kollegor, men det är spännande när man kommer in i debatten som fjärde talare och har hört de tre föregående anförandena. Från regeringens sida har man inte gjort någonting fel. Framför allt har man gjort allting rätt. Man har verkligen gjort allting som är möjligt att göra för att på olika sätt möta de former av kritik som finns.

Betty Malmberg från Moderaterna tog upp mycket av det som vi i oppositionspartierna har lyft fram. Det är en stor del av den kritik som ändå finns på grund av att vi har väntat länge på att en hel del saker ska göras.

Jag vill även rikta mig till Sverigedemokraternas representant och tacka för historieberedningen och det faktaspäckade anförandet som handlade om fiskets utveckling runt våra kuster.

Sverige erbjuder verkligen mycket vatten, mycket kust och stora möjligheter till fiske. Vi har även våra fina insjöar. Låt mig få nämna fördelen för mig själv som kommer från Skaraborg, landet mellan Vänern och Vättern. Där finns rika möjligheter till ett fint insjöfiske liksom till landsbygdsutveckling med allt som är kopplat till det.

Vi har också den långa kusten, som har beskrivits tidigare. Den ger olika produkter som är viktiga för oss. Men bristen, som tidigare har nämnts, är en stor oroande faktor. Samtidigt kan man glädjas åt att vid Bohuskusten få äta de godaste räkorna som också kan vara hållbart fiskade i skyddade områden, såsom Kosterhavet, tack vare möjligheten till samförvaltning.

Vi har alltså goda möjligheter. De blå näringarna är inte enbart en del av Sveriges livsmedelsförsörjning, utan de ger också jobb och lokalt företagande och en växande besöksnäring. Det finns dessutom många kulturhistoriska värden som är möjliga att bevara och utveckla. Identiteten i fiskarsamhällen kan lyftas fram. Med rätt politiska och ekonomiska förutsättningar kan dessa näringar växa sig starkare framöver.

Jag ska inte gå in på precis alla näringsämnen som finns i fisk, men nog har vi lärt oss att fisk är nyttig mat. Den är viktig att lyfta fram. Men även ur ett sysselsättningsperspektiv finns en stor potential. Det småskaliga fisket är dock hotat i dag. En del av problematiken finns i regelverket

och i lönsamheten. Den finns också i svårigheten med regler för arbetsredskap och en krånglig byråkrati. De senaste årens begränsningar i möjligheten att fiska i Östersjön har också inneburit svåra prövningar för våra fiskare och kustsamhällen.

Ett framgångsrecept för många mindre fiskare har varit att diversifiera sin verksamhet. De har startat andra delar. Tyvärr har pandemin många gånger dragit undan möjligheten att egentligen kunna bedriva de ganska turistiska satsningar som har varit. Det är besöksnäringen som har gett de möjligheterna. Nu ser vi förhoppningsvis en annan utveckling framåt.

Det är otroligt viktigt att vi då ger möjligheten att förenkla reglerna, att det finns bra dialoger med tjänstemän på myndigheter och att fiskare ska kunna utveckla sin verksamhet på det sätt som de måste kunna göra. Det har vi från Centerpartiets sida länge förespråkat.

Fru talman! Jag vill komma in på en annan viktig del. Det handlar om vattenbruket både på land och på havet. Det har en stor potential att skapa jobb och tillväxt samtidigt som man levererar klimatsmart mat.

Dock beskriver många företag och även företrädare i debatterna svårigheterna i tillståndprocesser. Det är osäkert och komplicerat att starta i Sverige, och det är inte bra.

Vi behöver göra precis allt vi kan för att kunna öka en hållbar livsmedelsproduktion i alla olika delar. Just nu ser vi hur animalieproduktionen i alla olika delar av livsmedelsproduktionen har det otroligt tufft med de stora kostnadsökningar som sker.

Det är klart att det drabbar alla former av odlingar och uppfödningar. Här behöver vi se över det nya som kan komma och att de stöd som behöver finnas där verkligen finns där.

Det handlar om landbaserade fiskodlingar. Ett exempel som i varje fall jag känner till är den fiskodling som till exempel är på gång i Säffle. Det är jättespännande att följa på vilket sätt den kan utvecklas. Det vill nu till att inte de ökade kostnaderna sätter käppar i hjulet för den utvecklingen.

Fru talman! Jag vill komma in på möjligheten att öka och stärka den marina artrikedomen och på ett naturligt sätt minska övergödningen i bland annat Östersjön och Västerhavet.

Det handlar om att främja möjligheten att anlägga och förvalta blå fånggrödor. Vi har från Centerpartiets sida tagit upp det i en reservation. Där lyfter vi fram möjligheten att göra värdefulla insatser för att man ska kunna odla fånggrödorna men också använda dem.

Det finns en nytta med själva odlingen men också möjligheten att utveckla förnybara biobränslen, gödselmedel och livsmedel. Det är en viktig möjlighet att stärka näringsverksamheterna också i de blå näringarna.

Fru talman! Fisket spelar en stor roll, precis som jag har varit inne på tidigare. Jag skulle vilja lyfta fram hur vi från det politiska hållet behöver arbeta för att stärka möjligheterna och stärka konkurrenskraften.

Från Centerpartiets sida lyfter vi fram behovet av ett nationellt fiskeripolitiskt program så att insjöfisket, det kustnära fisket, det småskaliga fisket och det regionala fisket verkligen kan utvecklas.

Vi vill se över företagsvillkoren för yrkesfiskarna. Bland annat behöver lagarna om tillåtna fiskeredskap uppdateras, och handläggningstiderna på myndigheterna behöver kortas ned.

I mitt manus för anförandet står med fet text, och jag vill säga det med eftertryck: Regler och administration måste stå i proportion till den verksamhet som bedrivs, annars blir det helt ogörligt framåt.

Jag vill i det här sammanhanget säga att vi vet att säl och skarv är ett problem för fisket. Men vi skriver mer om det i motionen *En hållbar jakt*.

Det finns många andra saker att ta upp. Jag vill avsluta med en del. Det handlar om möjligheten till generationsväxling i fiskeyrket i dag.

Medelåldern för yrkesfiskare är hög. Hindren för unga och nya fiskare som vill etablera sig är mycket höga. Det är dyrt att investera i båtar och redskap och göra de miljöinvesteringar som man behöver göra. Man behöver känna framtidstro för branschen.

Centerpartiet ser fiskenäringen som en viktig näring för Sverige. Därför anser vi att regeringen bör vidta ännu fler åtgärder som underlättar vid generationsväxling inom yrkesfisket.

Det gäller till exempel att det fortsatt ska vara möjligt att bedriva ett dimensionerat, hållbart, biologiskt hållbart fiske av ål. Därför har vi i betänkandet ställt oss bakom den punkt som handlar om att det behöver ske en samlad översyn av ålförvaltningsplanerna.

(Applåder)

Anf. 140 ELIN SEGERLIND (V):

Fru talman! Att arbeta med havs- och fiskefrågor i riksdagen ger ofta en känsla av ett visst hopp. Här är ett område där vi trots skilda ingångar ändå kan enas om att saker behöver göras. Under de fyra år som vi snart har varit här skulle jag vilja säga att ganska mycket har hänt, och mycket har skett till det bättre.

För våra hav, våra sjöar och älvar behöver åtgärder. Det är i grunden rubbade ekosystem som vi ser framför oss i dag. Det beror på bland annat överfiske, övergödning och vattenkraft som under alltför lång tid har stått med för låga miljökrav. Det krävs kraftfulla politiska åtgärder för att komma till rätta med det i grunden.

En grundläggande fråga är hur vi tar hand om den fisk som nu finns kvar. Strömmingen har varit vår senaste art för stor oro, och strömmingens problem har i stort kopplats till vår fiskeförvaltning. År 2009 reformerade regeringen det pelagiska fisket och gjorde fiskekvoter köp- och säljbara. Detta kallar vi ITQ. Sedan gav man bort det till de fiskare som då fiskade mest. På så sätt skulle marknaden själv lösa förvaltningen av det pelagiska fisket.

Det har gett att de fiskare som då fick tilldelat fiskekvoterna har kunnat köpa större och större pelagiska trålare. Det är båtar som kan ta 1 500 ton i en enda last. Det är något som vi sedan vet mest går till laxodlingen och till foder till djuruppfödning. 1 500 ton är jättemycket. Det är mer än vad flera kustnära fiskare kanske drar upp på en hel livstid.

Enligt Havs- och vattenmyndigheten var det 2009 just den ekonomiska lönsamheten man ville åt. Det har vi lyckats med såtillvida att de som kan fiska mycket går det bra för. Men man såg inte alls då till de ekologiska konsekvenserna av det fisket och tänkte inte heller så mycket på hur konsekvenserna skulle bli för våra skärgårdar eller vårt kustnära fiske. Det är sådant som vi sett senare och som i nutid skapat stora problem. Det här är ett system som har förlängts ytterligare tio år. Det hade inte behövt vara så.

Hur vi väljer att fördela kvoterna är i slutänden centralt. Därför är det också relevant att se över den regionala tilldelningen. Den regionala tilldelningen är i dag 14 procent av TAC. På 18 000 ton förstår man med lite snabb matematik att 14 procent inte är mycket att leva av.

Vi behöver en omarbeting av kvotfördelningen som utgår ifrån att vi vill få ett hav i balans och en värdeskapande fiskenäring. För att nå dit skulle vi i dag behöva en kommission som tar ett totalt omtag med fiskeriförvaltningens konsekvenser och ser till att vi får en förvaltning som speglar de beslut som fattats i riksdagen och den viljeriktning som redan finns här.

Fru talman! I vintras beslutade riksdagen att flytta ut trålgränsen. Det var ett avgörande och mycket glädjande beslut. Det var ett viktigt steg på vägen. Ett enigt utskott och i slutänden en enig riksdag visar varje kommande regering att det här är en fråga som riksdagen tar på allvar och förväntar sig åtgärder för. Det är tråkigt att landsbygdsministern än så länge har gett väldigt undflyende svar och inte gett något tydligt besked om, hur och när regeringen tänker verkställa riksdagens beslut.

Trålgränsen skapades en gång för att skydda lekande och uppväxande bestånd vid kusten och på samma gång gynna det småskaliga lokala fisket. Allteftersom bestånden av strömming i Östersjön blivit mindre och behovet av att skydda särskilt lekområdena blivit extra viktigt är det tydligt att det skyddet behöver stärkas. Den strömming som nu fångas, om den alls fångas av kustfisket, är så liten att den inte längre går att använda till beredning eller försäljning på samma sätt som gjorts förut.

Vi vet att mängden lekströmming i skärgården har minskat, att medelstorleken har minskat och att åldern för lekmognad har gått ned. Det är alla säkra tecken på överfiske. Strömmingen är motorn i ekosystemet. Problemen vi ser med till exempel säl och skarv kommer sig också av den här rubbningen. Allt hänger i slutänden samman. Att vi i dag behöver åtgärder för säl och skarv är klart, men vi behöver också se att om vi löser själva grundproblemet och skapar ett hav i balans kommer också säl- och skarvbestånden att balansera ut sig.

Att också torsken i Östersjön i dag är mager kan härledas till bristen på mat, vilket gör att den blir angripen av parasiter. En minskning av fisketrycket i torskens födoområden är ett måste om torsken över huvud taget ska ha en chans, och ett fiskestopp för torsken i Östersjön var därför mycket viktigt.

Situationen ser inte ett dugg bättre ut i Västerhavet än vad den gör i Östersjön. I Kattegatt har torskbeståndet kollapsat efter decennier av överfiske. Under 70-talet och fram till mitten av 80-talet låg landningarna av torsk i Kattegatt på mellan 12 000 och 20 000 ton, och mellan 2002 och 2015 rekommenderade ICES konsekvent en nollkvot.

Det hörsammade inte politiken då. Återigen satte vi kortsiktiga ekonomiska intressen framför de ekologiska. Det har varit till gagn för absolut ingen. Det har aldrig funnits så lite torsk i Kattegatt som det gör nu.

I Miljömålsberedningens betänkande finns förslag om marina områdesskydd. Förslaget är att minst 30 procent av Sveriges territorialvatten och ekonomiska zon ska vara skyddade genom formellt skydd eller andra effektiva områdesbaserade åtgärder till 2030 och att minst 10 procent av dessa ska vara strikt skyddade.

Det här är förslag som vi särskilt välkomnar. Skyddade områden är något som efterfrågas av kustfisket. Det behövs för att ge strömmingen möjlighet att leka, bestånden möjlighet att växa och balansen möjlighet att återkomma. Det kan vara tillfälliga områden på vissa platser, men vi behöver också mer långsiktigt skydd på de platser där det är relevant.

Fru talman! I det betänkande som vi nu debatterar finns också ett tillkännagivande om att Sverige ska arbeta inom EU för att landningsskyldigheten genomförs och efterlevs i hela unionen. Landningsskyldigheten innebär kortfattat att all fisk som fångas och har en kvot inom EU också ska tas ombord och landas. Det är mycket bra att Sverige kan vara med och driva på för en högre efterlevnad men också en mer ändamålsenlig kontrollförordning som ger den effekt vi vill se.

Vi kan sedan börja med att titta i våra egna vatten och se hur efterlevnaden ser ut här. I Västerhavet är det mindre än 10 procent av den fångst som dumpas tillbaka i havet som redovisas på ett korrekt vis. När det gäller de danska fartyg som fiskar i svenskt vatten följs det inte alls upp av svenska myndigheter, vilket gör att statistik helt saknas.

Åren 2015–2019 fångades ungefär 131 000 ton fisk och skaldjur i Västerhavet. Av dessa beräknas ungefär 38 000 ton ha dumpats tillbaka i havet. Utflyttning av trålgränsen, kraftfullare åtgärder för att upprätthålla landningsskyldigheten och införande av fler och större fiskefria områden är några viktiga åtgärder för att komma till rätta med problemen.

Jag ska också säga något kort om ålen. Det är ett bestånd som kämpar i motvind – mot fiske men också mot vår vattenkraft. Under hösten kunde vi se bilder av hur ålarna drabbas av vattenkraften och vilken försvinnande liten andel det är som överlever förbi vattenkraftens fördämningar.

Rådet från ICES är ett fiskestopp. Men kommissionen har återigen fattat ett beslut om tre månaders fiskestopp. Många hävdar att fisket inte är ålens stora fiende. Men eftersom vi inte tycks villiga att vidta åtgärder för att minska dödligheten i våra svenska vattenkraftverk är fisket det vi har kvar att laborera med. Om vi vill vi ha kvar ett ålbestånd och ett ålfiske gör vi klokt i att agera skyndsamt.

En annan art som för övrigt också är starkt påverkad av vår vattenkraft är den vilda laxen. Miljöåtgärder för vattenkraften behövs för att på allvar komma till rätta med de rubbningar i ekosystemet och den förlust av levnadsmiljöer som vattenkraften har skapat för laxen.

Fru talman! Vi vet en sak: Om vi fortsätter att överfiska kommer fisken på riktigt att ta slut. Vi vet också att om vi inte har någon fisk att fiska kommer vi inte heller att ha någon fiskenäring kvar, vare sig storskalig eller småskalig. Att värna om det svenska yrkesfisket innebär att vi måste värna om fisken, våra hav och det ekosystem de båda är en del av.

Vi har historiskt varit alltför saktfärdiga med att reagera och agera för att rädda fiskbestånden. Det har gett oss utarmade hav, fiskbestånd i obalans och en fiskenäring som inte kan leva på det den gör bäst.

Det är en talande bild som målas upp från tidigare generationer när man kunde gå ut och ta upp den fisk man behövde till middagen samma eftermiddag som man ville ha den på sin tallrik. Det är en totalt omöjlig uppgift i dag. I vintras kunde vi läsa – precis som i det exempel Betty gav här tidigare – om kustfiskare längs Bottenhavet som kastade ut sina nät men kom tillbaka med sex ynka strömmingar.

Det här är något som vi behöver ta på absolut största allvar. Därför behöver regeringen agera nu för att flytta ut trålgränsen, säkra att landningsskyldigheten efterlevs, utvärdera ITQ-systemet och sätta en förvaltning som utgår från ett hållbart ekosystem och inte från kortsiktig ekonomisk vinst för ett fåtal.

Jag har sagt det förut i dessa sammanhang, men jag dristar mig till en upprepning så här på slutet: Vi måste fråga oss vilket fiske vi vill ha. Vilka nyttor vill vi att det ska medföra till samhället, och hur länge vill vi att det ska kunna fortgå?

För Vänsterpartiet är det tydligt. Vi vill se ett fiske som utgår från den svenska kusten, som fångas och landas lokalt och som bidrar till en lokal beredningsnäring likaväl som till en lokal turism. Vi vill att det ska medföra att människor vill och kan bo och verka i våra kustsamhällen och att det finns såväl en livskraftig fisketurism som ett hav i balans som människor vill och kan leva vid och av. Vi vill att detta ska gå att göra för kommande generationer, i balans med naturen och våra ekosystem. Naturen kan vara vår bästa vän, men då behöver vi också behandla den som vår.

Jag yrkar bifall till reservation 13.

(Applåder)

Anf. 141 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att hylla den situation vi befinner oss i här i Sverige i dag, där vi kan framföra våra åsikter helt fritt utifrån vår tanke och vår verksamhet. Jag tycker att det är så starkt att vi lever i denna demokrati när andra får kämpa bara för att få uttrycka sig.

Samtidigt som vi i dag debatterar fiskeripolitiken i riksdagen kämpar svenskt yrkesfiske för sin existens. Orsaken är skenande och accelererande priser på diesel. Prisutvecklingen har medfört att fiskare på många båtar nu överväger om det ens är lönt att fortsätta fiska. Om inte prisbildningen på diesel normaliseras finns det en stor risk för brist på fisk och skaldjur i närtid när fiskare väljer att ligga kvar vid kaj.

Svenskt yrkesfiske är en liten näring – det är dock en basnäring. Om det handlar om lokalt eller regionalt fiske är lika oväsentligt som om det är småskaligt eller storskaligt – allt svenskt fiske är viktigt för livsmedelsstrategin och dess genomförande, och alla svenska yrkesfiskare behövs.

Min släkt på Öckerö har fiskat sedan 1700-talet. Det gäller min far, min farfar, hans far och så vidare. Det sitter i generna. Det är klart att man då känner väldigt starkt för den verksamhet som har minskat så oerhört under årens lopp.

Jag har i mina samtal med fiskets största organisation, SFPO eller Sveriges Fiskares Producentorganisation, sett hur fiskenäringen lider svårt av en icke fungerande förvaltningsmyndighet som heter Havs- och vattenmyndigheten. Det svenska yrkesfisket lider dessutom svårt av en storskalig expansion av marin vindkraft och massor av tyngande regleringar. Havs- och vattenmyndigheten verkar vara stelbent och ser inte ut att ha förmåga att fatta beslut som innebär förbättringar för fisket.

Fru talman! Vi får hela tiden höra om överfiske, men verkligheten är att nyttjandegraden av svenska kvoter egentligen måste förbättras. Det duger inte att det som långsiktigt hållbart kan fiskas, alltså kvoterna, inte möjliggörs för nyttjande fullt ut. Efterfrågade arter som havskräfta och

räka fiskas inte optimalt, och orsaken till det är inte att fiskare inte vill fiska. Orsaken är avsaknaden av en fungerande förvaltning.

År 2021 fiskades inte ens hälften av kvoten för havskräfta, och ungefär 20 procent av räkkvoten fiskades inte. Nyttjandegraden av svenska kvoter måste förbättras; genom att göra det arbetar man i enlighet med livsmedelsstrategins syfte. Svenskt fiske nyttjar inte heller EU:s gemensamma kvoter.

Fru talman! Miljöpartiet talar om att man ska förbättra förutsättningarna för det småskaliga kustnära fisket. Men hur är det med kunskapen om fisket, eller för den delen fiskeripolitiken? Ett exempel på detta är när Miljöpartiet vill flytta ut trålgränsen längs Hallandskusten för att gynna det småskaliga kustnära fisket. Effekten av ett sådant så kallat gynnande skulle medföra konkurser för dem man säger sig vilja gynna. Man måste ändå ha kunskap för att kunna ha relevanta sakpolitiska uppfattningar.

Miljöpartister har också motionerat om att MSY är fel, men MSY är en av grundbultarna i den gemensamma fiskeripolitiken. MSY står för maximal hållbar avkastning, och det kan beskrivas som det största årliga uttag ett fiskbestånd kan producera på lång sikt – alltså hur mycket fisk man kan ta upp årligen utan att beståndet minskar.

Fru talman! En viktig aspekt är betydelsen av fiskeplatser. Bra och viktiga fiskeplatser bör inte alls komma i fråga som områden för marina vindkraftsparker, men som det är i dag är det en ren huggsexa från vindkraftsindustrin. Sverige behöver en långsiktigt hållbar energiförsörjning, och då fungerar det inte med en stor del av energiproduktionen som bara fungerar om det blåser. Bra fiskeplatser är viktiga för fisket, för marknaden för fiskprodukter, för självförsörjningsgraden och för konsumenternas möjlighet att få tillgång till svenska sjömatprodukter.

Jag går över till en annan av de viktigaste frågorna i sammanhanget, och det är att det svenska demersala fisket behöver ett vidareutvecklat system – från dagens ettåriga till ett flerårigt system. För den oinvidge handlar det demersala fisket om bottenlevande arter eller de som lever nära botten, som torsk, rödspotta, havskräfta och räka. Fiskemöjligheter måste bli överförbara. Fiskare måste också ges en möjlighet att bli av med så kallade kvotbåtar, som enbart finns kvar i flottan därför att regelverket föreskriver det. Dessa kvotbåtar kostar bara fiskenäringen pengar utan att göra någon som helst nytta.

Genom ett solidariskt flerårigt system möjliggörs ett mer lönsamt svenskt demersalt fiske. Sverige måste ge den demersala fiskenäringen konkurrensförutsättningar som liknar dem som andra medlemsstater har. Yrkesfiskare måste ges en bättre planeringshorisont, bättre möjligheter att byta fiskemöjligheter med andra länder och alltså bättre förutsättningar för ekonomisk lönsamhet. Ett sådant system vore solidariskt och skulle gynna det småskaliga fisket, som så många lyfter här i dag.

Fru talman! Låt mig avsluta med lite tankar om ålen, denna mystiska fisk. Svenskt ålfiske har tvingats ta ett enormt ansvar och har drabbats mer än andra nationers ålfiske. En samlad utvärdering av medlemsstaternas ålförvaltningsplaner är nödvändig, för om svenskt ålfiske ska finnas kvar krävs att åtgärder inte bara drabbar svenska fiskare. Andra medlemsstater måste ta ett lika stort ansvar som Sverige har gjort.

Det allra viktigaste är åtgärder mot åldödlighet. Det största åldödandet sker inom vattenkraftverken, 24 timmar om dygnet och 365 dagar om året.

Ålen är inte utrotningshotad, men den är däremot hotad. Om det svenska ålfisket går i graven är det ett kustkulturarv som vi förlorar.

Med det sagt ställer jag mig bakom Kristdemokraternas reservationer och motioner, men för tids vinning yrkar jag bifall enbart till reservation nummer 3.

Anf. 142 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Liberalernas reservation nummer 4, som handlar om fredningstider och fiskefria områden. Vi står självfallet bakom alla våra övriga förslag, men jag yrkar bifall enbart till reservation nummer 4.

Fisket är en viktig näring, men för att fiskbeståndet ska bestå och vara livskraftigt behöver fisket ske på ett långsiktigt hållbart sätt. Detta har mina kollegor absolut varit inne på allesammans, med lite olika infallsvinklar. Vi måste ta hand om våra hav. De får inte bli livlösa soptippar.

Fisket måste hålla sig inom ramen för vad beståndet tål, och beslut om kvoter ska vila på vetenskaplig grund. Ibland när man hör debatten kan man tänka att vi liksom behöver ett fiskunder, där vi kommer in med båten till land och inte har tomma nätt. Men så enkelt är det inte, utan vi behöver hela tiden vila på vetenskapen och inte bara på antaganden. Ibland handlar det kanske egentligen om att tänka om, som att kasta ut näten på andra sidan eller att införa ett akut fiskestopp, för att ha tillräckliga åtgärder.

Reglerna ska gynna småskaligt och kustnära fiske. Det behövs fiskemetoder och fiskeredskap som är skonsamma. EU:s fiskepolitik har gett vissa positiva resultat, men situationen för många av Europas fiskbestånd är fortfarande allvarlig på grund av överfiske och miljöförstörelse.

Liberalerna vill se ett hållbart fiske från fjäll till kust. Det talar vi ofta om. Storskaligt trålfiske i svenska vatten behöver minska till förmån för kustnära garn-, krok- och sportfiske. Kvoterna ska, återigen, baseras på vetenskap och ges ur ett ekosystemperspektiv. Kustområden i särskilt känsliga områden kan omfattas av fiskekort; det kan handla om åmynningar, kända vandringsvägar eller grunda vikar där reglerat fiske kan verka gynnande.

Arbetet för att förverkliga visionen om en fungerande fiskvandring från kust till inland måste fortsätta. Därför vill Liberalerna verka för att ompröva miljöskadliga vattendomar. Vattendomar som tillåter torrläggning av älvfåror behöver prioriteras, men vi vill även verka för att redan torrlagda älvfåror ska återfå strömmande vatten.

Liberalerna vill också verka för att avveckla ineffektiva eller olagliga dammar. Staten måste stötta kraftverks- och dammägare med medel så att dessa får råd att riva dammarna om det behövs. Det är viktigt att återställa förstörda vattenmiljöer i vårt land. Det finns alltid undantag för synnerligen skyddsvärda dammar som kan ha ett historiskt eller kulturellt värde.

Fru talman! Välmående hav är en förutsättning för att vi ska kunna lösa världsfattigdom och klimathot. Ett myller av liv under ytan är en viktig del av vårt ekosystem som vi inte alltid ser eller tänker på. Samtidigt hotas många fiskbestånd av ett ohållbart fiske. Ska haven kunna fungera som en betydande förnybar resurs måste de nyttjas långsiktigt och hållbart, genom en ansvarsfull förvaltning. Det krävs många åtgärder för att skapa goda livsmiljöer för fisk och lekområden.

EU har länge haft en ohållbar fiskepolitik. För stor hänsyn har tagits till fiskenäringsens kortsiktiga intresse, på bekostnad av miljön och fiskbestånden och därmed på bekostnad av fiskets långsiktiga intressen. EU måste prioritera miljöperspektiven av fisket och uppmuntra fiskenäringen att ta ansvar för sin egen framtid.

Då kommer vi in på landningsskyldighetens genomförande och efterlevnad och att detta blir oerhört viktigt för att vi ska kunna skapa ett hållbart och selektivt fiske. Detta har gällt sedan 2019, men vi ser brister i efterlevnaden. Det gäller inte minst avsaknaden av tillförlitlig statistik om utkastet, men det gäller även brister i kontrollen av att landningsskyldigheten efterlevs.

Det kan inte vara så, fru talman, att svenska fiskare inte kan konkurrera på samma sätt och på samma villkor som fiskare i andra medlemsstater. Vi behöver en fiskepolitik som efterföljs och respekteras.

Fru talman! Vi står nu inför en ny tid. Vi har ett före och ett efter kriget i Ukraina. Därför måste vi se med nya ögon på fiskets betydelse för vår livsmedelsstrategi.

Vi vet att det svenska yrkesfisket bidrar till vårt matbord, men detta bidrag är i dag tyvärr begränsat. Fiskpriserna stiger när vi står här i dag och talar. Så kan det inte fortsätta att vara.

Därför blir det småskaliga fisket än mer viktigt än vad vi kanske ens har tänkt på tidigare, inte bara för att vi ska ha levande kustsamhällen kvar utan även för att vi ska kunna säkerställa att vi får fisk som serveras på bordet i tider av kris och krig.

Detsamma gäller beredningsindustrin. Det gäller även att vi skapar arbetstillfällen och tillväxt längs våra kuster och vid våra insjöar och vattendrag.

Från den här talarstolen repeterar vi om och om igen att det småskaliga kustfisket behöver öka. Därigenom ökar antalet arbetstillfällen i fiskenäringen samtidigt som kultur bevaras och skärgårdsmiljön växer och utvecklas på Sveriges landsbygd. Tyvärr hotas detta inte bara av skarv och säl utan också av rigiditeten i regelverket. Vi har i dag varit inne på att regelverket behöver bli tydligare och ta mindre tid utan att miljökraven sänks. Regeringen bör ta initiativ till att regelverket för överlåtelse av fiskerätter görs mer tillåtande.

Fru talman! Ett hållbart fiske handlar om att fiska på ett långsiktigt och hållbart sätt som innebär att olika fiskarter inte utrotas. Fisket måste hålla sig inom ramen för de vetenskapliga bedömningarna av vad beståndet tål. Det behövs samtidigt en förbättrad övervakning för att bestämmelserna om mängden fisk som får fiskas upp ska efterlevas. Det är bland annat anledningen till att förbud mot bottenråkning efterlevs.

Därför är det bra att Sveriges linje i förhandlingarna om den nya kontrollförordningen har varit mycket tydlig. Kontrollåtgärderna ska vara ändamålsenliga, kostnadseffektiva och proportionerliga och leda till förbättrad och effektiv fiskekontroll utan att öka den samlade administrativa bördan för det lilla företaget.

Sverige behöver levande kustsamhällen. Deras potential att utveckla det lokala näringslivet och besöksnäringen är stor om vi hjälper och stöttar dem på ett korrekt sätt. Genom att man arbetar hållbart värnas också de miljömässiga förutsättningarna. En långsiktigt hållbar utveckling av fiskbeståndet kräver ett fungerande ekosystem. Det är därför bra att vi nu dri-

ver på för en förenkling av reglerna i EU-gemensamma förhandlingar om olika förvaltningsåtgärder och tekniska regleringar.

Återigen: Vetenskapen behöver komma först, för det gör att vi kan sätta fisken först.
(Applåder)

Prot. 2021/22:82

16 mars

Fiskeripolitik

Anf. 143 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Den här debatten inleddes med att Markus Selin från Socialdemokraterna sa att regeringen har vidtagit historiska åtgärder för havet. Det är rätt, och det är tack vare Miljöpartiet.

Det är förvånande att Socialdemokraterna inte går fram med en havsmiljöproposition när vi hade en enig miljömålsberedning. Det är lika förvånande att vi helt saknar åtgärder från regeringens sida när det gäller frågan om att flytta ut trälgränsen med tolv nautiska mil, särskilt eftersom Socialdemokraterna här i riksdagen ställde sig bakom förslaget.

Fru talman! Industritrålningen kan inte fortsätta i våra hav. Vi måste rädda fiskbestånden i stället för att se den sista strömningen bli sillmjöl. Det saknas inte vetenskapligt underlag, och det finns verktyg i verktygslådan från EU:s fiskeripolitik.

Till Roland Utbult vill jag säga att vi i Miljöpartiet inte vill avveckla MSY, men vi pekar på att det har tolkats felaktigt.

Fru talman! Cirka 98 procent av den europeiska ålen har försvunnit sedan 1950-talet. Internationella havsforskningsrådet rekommenderar nu ett totalstopp för allt ålfiske i alla vatten och i alla livsmiljöer överallt.

Miljöpartiet vill se ett totalstopp för ålfisket. Argumentet från andra partier är oftast att vi måste bevara ålfiskare för att bevara ålfisketraditionen. Detta är bra, men utan ålar finns ingen ålfisketradition att bevara.

De senaste åren har Sverige rapporterat att man har fiskat 180 ton ål varje år. Det är inte marginella siffror. Ett totalstopp för ålfisket skulle göra att det blir en mycket positiv effekt på ålbeståndet.

Men det är ju inte bara fisket som påverkar ålen. Det uppskattas att cirka 100 ton ål dör varje år i de svenska vattenkraftverkens turbiner. Därför måste vi vidta åtgärder även där och skynda på arbetet med fria vandringvägar för ål och andra fiskarter uppströms och nedströms i svenska vattendrag.

Fru talman! Blankålarna som simmar mot Sargassohavet för att leka borde inte löpa risk att fiskas upp. Vi behöver få en ny ålförvaltningsplan, men vi måste också stoppa det svenska ålfisket. Ett stopp för allt ålfiske innebär också att Sverige måste sluta importera miljontals ålyngel från bland annat Storbritannien och Frankrike för att göda upp ålar i svenska vatten.

Ålen är en mytomspunnen art i den svenska naturen, men den får inte bara återfinnas i sagor. Den måste också finnas i våra svenska vattendrag. Om den inte gör det är det ett brott mot de internationella konventioner för biologisk mångfald som Sverige har undertecknat och mot principerna om hållbart fiske i den gemensamma fiskeripolitiken. Rädda ålen!

Jag yrkar bifall till reservation 7.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

§ 18 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2021/22:151 Genomförande av arbetsvillkorsdirektivet

Redogörelser

2021/22:NR1 Nordiska rådets svenska delegations berättelse om verksamheten under 2021

2021/22:OSSE1 OSSE:s svenska delegations redogörelse om verksamheten under 2021

Motioner

med anledning av prop. 2021/22:134 Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring

2021/22:4437 av Tony Haddou m.fl. (V)

2021/22:4438 av Rasmus Ling m.fl. (MP)

2021/22:4439 av Jonny Cato och Martina Johansson (båda C)

2021/22:4440 av Robert Hannah m.fl. (L)

2021/22:4441 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M)

2021/22:4442 av Hans Eklind m.fl. (KD)

2021/22:4443 av Ludvig Aspling m.fl. (SD)

Finansutskottets betänkande

2021/22:FiU45 Extra ändringsbudget för 2022 – Garanti till Internationella återuppbyggnads- och utvecklingsbanken för lån till Ukraina

§ 19 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 15 mars

2021/22:399 Åtgärder för att tillgodose fjällräddarnas behov
av *Saila Quicklund* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:400 Åtgärder mot ungdomsrånare

av *Ellen Juntti* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 15 mars

2021/22:1270 Skatt på plastpåsar

av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)

till finansminister Mikael Damberg (S)

2021/22:1271 Överenskommelser om större samlade exploateringar

av *Marlene Burwick* (S)

till statsrådet Johan Danielsson (S)

2021/22:1272 Polis i Sandviken

av *Lars Beckman* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1273 Bistånd till Ryssland

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2021/22:1274 Barn som flyr kriget i Ukraina

av *Tony Haddou* (V)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1275 Arbetsförmedlingens roll vid krigshot

av *Mats Green* (M)

till arbetsmarknads- och jämställdhetsminister Eva Nordmark (S)

2021/22:1276 Stärkt gränskontroll vid inre gräns

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1277 Identitetskontroll av personer som söker skydd med stöd av masskyddsdirektivet

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

Prot. 2021/22:82

16 mars

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 18.18.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 47 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 65 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 80 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 107 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 17 anf. 129 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Återrapportering från Europeiska rådets möte den 10–11 mars	1
Anf. 1 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	1
Anf. 2 HANS WALLMARK (M)	2
Anf. 3 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	3
Anf. 4 HANS WALLMARK (M)	3
Anf. 5 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	4
Anf. 6 MARTIN KINNUNEN (SD)	4
Anf. 7 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	4
Anf. 8 MARTIN KINNUNEN (SD)	4
Anf. 9 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	5
Anf. 10 KERSTIN LUNDGREN (C).....	5
Anf. 11 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	5
Anf. 12 KERSTIN LUNDGREN (C).....	6
Anf. 13 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	6
Anf. 14 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	6
Anf. 15 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	7
Anf. 16 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	7
Anf. 17 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	8
Anf. 18 SOFIA DAMM (KD).....	8
Anf. 19 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	8
Anf. 20 SOFIA DAMM (KD).....	9
Anf. 21 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	9
Anf. 22 MARIA NILSSON (L)	9
Anf. 23 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	10
Anf. 24 MARIA NILSSON (L)	10
Anf. 25 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	10
Anf. 26 MARIA FERM (MP)	11
Anf. 27 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	11
Anf. 28 MARIA FERM (MP)	12
Anf. 29 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	12
Anf. 30 OLLE THORELL (S)	12
Anf. 31 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	13
Anf. 32 OLLE THORELL (S)	13
Anf. 33 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	13
Anf. 34 HÅKAN SVENNELING (V)	14
Anf. 35 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	14
§ 2 Justering av protokoll	14
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	14
§ 4 Anmälan om granskningsrapport	15
§ 5 Anmälan om avskrivning av motion	15
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott	15
§ 7 Ärende för bordläggning	15
§ 8 Gränsöverskridande distribution av fonder	15
Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU18	15
(Beslut fattades under § 15.)	15

§ 9 Nya kapitaltäckningsregler för mycket stora

Prot. 2021/22:82

värdepappersbolag..... 16

16 mars

Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU19..... 16

(Beslut fattades under § 15.)..... 16

§ 10 Vissa säkerhetspolitiska frågor..... 16

Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU11 16

Anf. 36 KENNETH G FORSLUND (S) 16

Anf. 37 HANS WALLMARK (M) 18

Anf. 38 KENNETH G FORSLUND (S) replik 21

Anf. 39 HANS WALLMARK (M) replik 22

Anf. 40 KENNETH G FORSLUND (S) replik 22

Anf. 41 HANS WALLMARK (M) replik 23

Anf. 42 ARON EMILSSON (SD)..... 23

Anf. 43 KENNETH G FORSLUND (S) replik 26

Anf. 44 ARON EMILSSON (SD) replik..... 26

Anf. 45 KENNETH G FORSLUND (S) replik 27

Anf. 46 ARON EMILSSON (SD) replik..... 27

Anf. 47 KERSTIN LUNDGREN (C) 28

Anf. 48 KENNETH G FORSLUND (S) replik 30

Anf. 49 KERSTIN LUNDGREN (C) replik..... 30

Anf. 50 KENNETH G FORSLUND (S) replik 31

Anf. 51 KERSTIN LUNDGREN (C) replik..... 31

Anf. 52 HÅKAN SVENNELING (V)..... 32

Anf. 53 HANS WALLMARK (M) replik 34

Anf. 54 HÅKAN SVENNELING (V) replik 34

Anf. 55 HANS WALLMARK (M) replik 35

Anf. 56 HÅKAN SVENNELING (V) replik 36

Anf. 57 KERSTIN LUNDGREN (C) replik..... 36

Anf. 58 HÅKAN SVENNELING (V) replik 37

Anf. 59 KERSTIN LUNDGREN (C) replik..... 37

Anf. 60 HÅKAN SVENNELING (V) replik 37

Anf. 61 LARS ADAKTUSSON (KD) 38

Anf. 62 KENNETH G FORSLUND (S) replik 40

Anf. 63 LARS ADAKTUSSON (KD) replik 40

Anf. 64 KENNETH G FORSLUND (S) replik 41

Anf. 65 LARS ADAKTUSSON (KD) replik 41

Anf. 66 JOAR FORSSELL (L) 42

Anf. 67 HÅKAN SVENNELING (V) replik 44

Anf. 68 JOAR FORSSELL (L) replik 45

Anf. 69 HÅKAN SVENNELING (V) replik 45

Anf. 70 JOAR FORSSELL (L) replik 46

Anf. 71 MARIA FERM (MP) 46

Anf. 72 ARON EMILSSON (SD) replik..... 48

Anf. 73 MARIA FERM (MP) replik 49

Anf. 74 ARON EMILSSON (SD) replik..... 49

Anf. 75 MARIA FERM (MP) replik 50

(Beslut fattades under § 15.)..... 50

§ 11 Inkomstskatt..... 50

Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU13 50

Anf. 76 NIKLAS WYKMAN (M) 50

Anf. 77 ANNE OSKARSSON (SD).....	52
Anf. 78 HELENA VILHELMSSON (C).....	54
Anf. 79 ANNE OSKARSSON (SD) replik.....	56
Anf. 80 ULLA ANDERSSON (V).....	56
Anf. 81 HAMPUS HAGMAN (KD).....	58
Anf. 82 GULAN AVCI (L).....	60
Anf. 83 ANNE OSKARSSON (SD) replik.....	62
Anf. 84 GULAN AVCI (L) replik.....	62
Anf. 85 ANNE OSKARSSON (SD) replik.....	63
Anf. 86 GULAN AVCI (L) replik.....	63
Anf. 87 SULTAN KAYHAN (S).....	63
(Beslut fattades under § 15.).....	64
§ 12 Radio och tv i allmänhetens tjänst.....	64
Kulturutskottets betänkande 2021/22:KrU3.....	64
Anf. 88 KRISTINA AXÉN OLIN (M).....	64
Anf. 89 ANGELIKA BENGTSSON (SD).....	65
Anf. 90 CATARINA DEREMAR (C).....	67
Anf. 91 ROLAND UTBULT (KD).....	68
Anf. 92 CHRISTER NYLANDER (L).....	70
Anf. 93 ANGELIKA BENGTSSON (SD) replik.....	72
Anf. 94 CHRISTER NYLANDER (L) replik.....	72
Anf. 95 ANGELIKA BENGTSSON (SD) replik.....	73
Anf. 96 CHRISTER NYLANDER (L) replik.....	74
Anf. 97 LAWEN REDAR (S).....	74
Anf. 98 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	77
Anf. 99 LAWEN REDAR (S) replik.....	78
Anf. 100 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	78
Anf. 101 LAWEN REDAR (S) replik.....	79
Anf. 102 ANGELIKA BENGTSSON (SD) replik.....	79
Anf. 103 LAWEN REDAR (S) replik.....	80
Anf. 104 ANGELIKA BENGTSSON (SD) replik.....	80
Anf. 105 LAWEN REDAR (S) replik.....	81
Anf. 106 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	81
Anf. 107 ANNA SIBINSKA (MP).....	83
(Beslut fattades under § 15.).....	84
§ 13 Stöd till personer med funktionsnedsättning.....	85
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU12.....	85
Anf. 108 MIKAEL DAHLQVIST (S).....	85
Anf. 109 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	86
Anf. 110 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	88
Anf. 111 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	88
Anf. 112 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	89
Anf. 113 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	89
Anf. 114 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD).....	90
Anf. 115 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	91
Anf. 116 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik.....	92
Anf. 117 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	92
Anf. 118 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik.....	92
Anf. 119 SOFIA NILSSON (C).....	93

Anf. 120 MAJ KARLSSON (V)	95	Prot. 2021/22:82
(forts. § 16).....	97	16 mars
Ajournering.....	97	-----
Återupptaget sammanträde	97	
§ 14 Beslut om ärende som slutdebatterats den 3 mars.....	97	
MJU15 Cirkulär ekonomi.....	97	
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens		
sammanträde.....	99	
FiU18 Gränsöverskridande distribution av fonder	99	
FiU19 Nya kapitaltäckningsregler för mycket stora		
värdepappersbolag.....	99	
UU11 Vissa säkerhetspolitiska frågor	99	
SkU13 Inkomstskatt	101	
KrU3 Radio och tv i allmänhetens tjänst.....	103	
§ 16 (forts. från § 13) Stöd till personer med		
funktionsnedsättning (forts. SoU12)	104	
Anf. 121 PIA STEENSLAND (KD)	104	
Anf. 122 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	106	
Anf. 123 PIA STEENSLAND (KD) replik	106	
Anf. 124 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	107	
Anf. 125 PIA STEENSLAND (KD) replik	107	
Anf. 126 BENGT ELIASSON (L)	108	
Anf. 127 MARGARETA FRANSSON (MP).....	110	
(Beslut skulle fattas den 17 mars.).....	111	
§ 17 Fiskeripolitik	111	
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU17	111	
Anf. 128 MARKUS SELIN (S).....	111	
Anf. 129 BETTY MALMBERG (M).....	113	
Anf. 130 MARKUS SELIN (S) replik	116	
Anf. 131 BETTY MALMBERG (M) replik.....	116	
Anf. 132 MARKUS SELIN (S) replik	117	
Anf. 133 BETTY MALMBERG (M) replik.....	117	
Anf. 134 RUNAR FILPER (SD).....	118	
Anf. 135 MARKUS SELIN (S) replik	120	
Anf. 136 RUNAR FILPER (SD) replik.....	120	
Anf. 137 MARKUS SELIN (S) replik	121	
Anf. 138 RUNAR FILPER (SD) replik.....	121	
Anf. 139 ULRIKA HEIE (C)	122	
Anf. 140 ELIN SEGERLIND (V)	124	
Anf. 141 ROLAND UTBULT (KD)	127	
Anf. 142 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	129	
Anf. 143 MARIA GARDFJELL (MP).....	131	
(Beslut skulle fattas den 17 mars.).....	131	
§ 18 Bordläggning.....	132	
§ 19 Anmälan om interpellationer.....	132	
§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	132	
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 18.18.....	133	